

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Marc

Vzpon Islamske države: študija primera poročanja v TV
Dnevniku

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Marc

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Vzpon Islamske države: študija primera poročanja v TV
Dnevniku

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

*»Kadar si nečesa res želiš, stremi vse stvarstvo k temu,
da bi se ti sanje uresničile« (Coelho 1999, 72).*

Hvala mentorici, doc. dr. Maji Garb, za usmeritve in pomoč pri pisanju magistrske naloge. Hvala novinarjema Televizije Slovenija, Karmen Willum Švegl in Eriku Valenčiču, da sta svoj pogled na tematiko in izkušnje s terena delila z mano. Delo je zaradi vajine pomoči boljše. Hvala mojim najbližjim: mami, tatu in Maji. Brez vašega opominjanja, da je zdaj pa res že čas, da zaključim s študijem, mi gotovo ne bi uspelo. Hvala tudi, ker ste me v času pisanja nesebično prenašali. In en velik hvala vsem prijateljem, ki ste mi stali ob strani, mi pomagali z grafi, tabelami in ostalim oblikovanjem, ki ga nisem vešča. Dnevi ob računalniku so bili znosnejši, ker sem okrog sebe imela najboljše ljudi. Hvala!

Vzpon Islamske države: študija primera poročanja v TV Dnevniku

V magistrskem delu sem se ukvarjala z raziskovanjem vzpona skrajne sunitske skupine Islamska država v letu 2014. Skrajneži so namreč v letu 2014 na Bližnjem vzhodu povzročili konflikt katastrofalnih razsežnosti. Z vzpostavitvijo kalifata so zbrisali meje med Sirijo in Irakom, grozijo pa, da bodo zaježili celotno regijo. Konflikt ima lastnosti etnične vojne, ki je brutalna in dolgotrajna. Globalizacija in razvoj informacijske tehnologije sta oborožene konflikte prenesla na televizijske zaslone publike po svetu. Javnost pričakuje, da bo tudi o dogajanju na Bližnjem vzhodu korektno obveščena. Temeljna hipoteza dela je izhajala iz predpostavke, da je osrednja informativna oddaja Televizije Slovenija bistveno več časa namenjala skrajnejšem Islamske države, ko so ti začeli ubijati zahodne ljudi. Za potrditev oziroma zavrnitev hipoteze sem si skušala osnovati metodološko orodje, s čimer sem predstavljeno tezo preučevala. V delu sem najprej predstavila, kakšne so lastnosti in vzroki sodobnih oboroženih konfliktov, kakšne so lastnosti konflikta z Islamsko državo in ali množični mediji javnosti vojna območja predstavijo objektivno. Prek analize oddaje Dnevnik sem prišla do ugotovitve, da empirični rezultati o trajanju prispevkov v osrednji informativni oddaji Televizije Slovenija moje hipoteze ne potrjujejo, vendar je eden od novinarjev, ki je Bližnji vzhod raziskal že večkrat, prepričan, da Zahod nenamerno netočno poroča o Bližnjem vzhodu. Ugotovila sem, da je zanimanje za dejanja skrajnejšev Islamske države večje, ko se dogajanje neposredno prepleta z našo državo ali z državami v soseščini.

Ključne besede: oborožen konflikt, množični mediji, cenzura, Islamska država.

The rise of Islamic state: analysis of reporting in TV Dnevnik

In this paper, I researched the rise of the radical Sunni Islamist militant group Islamic state in the year 2014. During last year, the conflict in Middle East, created by the Islamic rebels, has reached catastrophic proportions. With the establishment of the caliphate, they managed to erase the borders between Syria and Iraq; furthermore, they have been threatening to control the entire region. The conflict has evident properties of an ethnic war, which is brutal and long-lasting. Globalisation and the development of information technology have brought wars to the television screens for a worldwide audience to watch and the public expects to be sufficiently informed on the matter of the Middle East crisis. The fundamental hypothesis of this paper is based on the assumption that the main informative broadcasting of Television Slovenia has devoted significantly more air time to the news covering the rise of the Islamic state ever since Sunni group have begun killing people originating from the West. In order to confirm or deny the hypothesis, I have developed a methodological framework, which helped me with the research of the premise. Firstly, I presented the characteristics and causes of the contemporary armed conflicts; I then described the specific characteristics of the Islamic state conflict and researched, whether the mass media are objectively presenting the war zones to the public. Through the analysis of the main news show Dnevnik I came to the conclusion, that the empirical results based on the aforementioned coverage during the main informative broadcasting on Television Slovenia cannot confirm my hypothesis. However, one of the journalists, who investigated the situation in Middle East many times, assured me that the reports on Middle East by the western mainstream media are, albeit unintentionally, often inaccurate. I also found out that the general interest in the actions of extremist Islamic state rapidly increased, when the events were directly connected to our country or the neighbouring countries.

Key words: armed conflict, mass media, censorship, Islamic state.

KAZALO

UVOD	6
2 METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1 Relevantnost magistrskega dela	8
2.2 Hipoteza in raziskovalna vprašanja	8
2.3 Metodologija oziroma metode preučevanja	9
2.4 Struktura magistrskega dela	11
3 OPREDELITEV IN VZROKI OBOROŽENIH KONFLIKTOV	12
3.1 Opredelitev oboroženih konfliktov	12
3.2 Vzroki za oborožene konflikte	14
3.3 Značilnosti sodobnih oboroženih konfliktov	17
3.4 Analiza sodobnega oboroženega konflikta	18
3.5 Konflikti v letu 2014	20
3.6 Konflikti v letu 2014 na Bližnjem vzhodu	21
3.6.1 Konflikti v letu 2014 v Siriji in Iraku	22
4 ODZIV MEDIJEV NA VOJNA STANJA	25
4.1 Vojna propaganda	26
4.2 Medijska konstrukcija novic	28
4.3 Mediji in Islamska država	31
5 VZPON ISLAMSKE DRŽAVE	33
5.1 Vzroki za oborožene spopade v Iraku in Siriji	34
5.2 Grožnje Zahodu	37
5.3 Islamska država v letu 2014	38
5.4 Analiza oboroženega konflikta s pripadniki Islamske države	40
6 ANALIZA POROČANJA TELEVIZIJE SLOVENIJA O ISLAMSKI DRŽAVI	45
6.1 Analiza osrednje informativne oddaje TV Slovenija, Dnevnik	47
6.2 Analiza novic o skrajnejših Islamske države v oddaji 24ur	54
6.3 Ugotovitve	56
7 SKLEP	61
8 LITERATURA	64
PRILOGE	75
<i>Priloga A: Intervju z bližnjevzhodno dopisnico TV Slovenija, Karmen Willum Švegl</i>	75
<i>Priloga B: Intervju s posebnim poročevalcem TV Slovenija, Erikom Valenčičem</i>	81
<i>Priloga C: Tabela trajanja novic v Dnevniku TV Slovenija v letu 2014</i>	89
<i>Priloga Č: Podrobnejši graf trajanja novic povezanih z IS v Dnevniku</i>	93

UVOD

Oboroženi konflikti in vojne dobivajo značilnosti totalnosti in »so nekakšna kombinacija klasične vojne, organiziranega kriminala in sistematičnih zločinov proti človeštvu« (Simoniti v Knez in Simoniti 2011). Ker se briše ločnica med notranjimi in mednarodnimi oboroženimi konflikti, tudi državljanske vojne niso več zgolj notranji konflikti. Vpletanje zunanjih akterjev v konfliktno situacijo prinese posredni ali neposredni vpliv na soseščino (Gleditsch v Knez in Simoniti 2011). Sodobne oborožene konflikte opredeljujejo različni vzroki, veliko je etničnih. Ti so težje rešljivi in dolgotrajni (Ryan v Knez in Simoniti 2011).

V letu 2014 in v zadnjih mesecih leta 2013 smo bili priča obsežnim nasilnim dejanjem skrajne organizacije Islamska država, ki je prek različnih preoblikovanj dosegla današnjo točko in postala najbolj brutalna islamistična skupina. Tudi v vojni z islamisti opazimo nove razsežnosti konflikta. Vojne med državami so zamenjale vojne v državah oziroma v regiji. Čeprav se je konflikt z islamisti dejansko začel že pred več sto leti, so današnje razsežnosti katastrofalne. Ker so sunitski skrajneži Islamske države napad Združenih držav Amerike na Irak leta 2003 čutili kot napad na njihov obstoj, se je skupina maščevala. Borci Islamske države so do današnjega dne prevzeli nadzor nad ogromnim ozemljem, nekateri raziskovalci pravijo, da je območje pod nadzorom džihadistov veliko kar 90 tisoč kvadratnih kilometrov, kar je površina Jordanije (The New York Times 2015). Potem ko je Islamska država z napadi prevzela veliko mest v Iraku in Siriji, strokovnjaki menijo, da so na dobri poti za zavezitev regije. Da pripadnikom skrajne skupine največ pomeni prav zavezitev regije, kažejo številni samomorilski napadi, napadi na vojake, ugrabitve in obglavljenja Američanov, Britancev in Francozov ter tudi neprestane grožnje, da bo ugrabitev še več. Zahod je brutalnost Islamske države presenetila, čeprav se večina poznavalcev razmer na Bližnjem vzhodu strinja z mnenjem Primoža Šterbenca, docenta Univerze na Primorskem, ki se ukvarja prav z islamom in Bližnjim vzhodom. Šterbenc pravi: »Nastanek Islamske države nas ne bi smel presenetiti, še več, napačno je preveliko pozornost posvečati Islamski državi kot takšni, ampak je treba biti pozoren na strukturne razloge, ki so privedli k njenemu nastanku« (Mladina 2014, 5. september).

Zahodna publika krvoločnost Islamske države spremlja prek medijev. Učinek dostopnosti medijskih vsebin je med drugimi tudi ta, da so nam konflikti mnogo bližje kot nekoč. Zaradi kopice informacij, ki k nam pridejo prek medijev, se problem destabilizacije regije premakne v naše okolje in vzpon Islamske države ne obremenjuje le držav, na katere mejita Irak in

Sirija, temveč ves svet. Po koncu hladne vojne smo lahko zasledili množico novih, prej potlačenih konfliktov, ki jih ne moremo več pripisovati nasprotjem med velesilami. Narava konfliktov se spreminja; vojne med državami so zamenjali spopadi v državah (Human Development Reports 2000, 47).

Islamska država s pridom izkorišča sedmo silo, da še bolj nazorno ustrahuje ljudi in »je mojstrsko organizirano, sistemsko izkoristila razmere in postala mrhovinarski zmagovalec na pogorišču arabskih revolucij in predvsem kontrarevolucij« (RTV SLO 2014e). Mediji v sodobni družbi predstavljajo pomembno vlogo informiranja. Prav poročanje v vojnah ima največjo novičarsko vrednost, drama in konflikt zagotavljata veliko zanimanje javnosti. Veliko tveganje in smrtna nevarnost, v kateri se lahko znajdejo tako novinarji kot ostali udeleženci pa zagotavljata, da se novice o vojni znajdejo na prvem mestu v vseh medijih (Tumber in Webster 2006, 16). V vsakdanjem svetu obstaja medijska konstrukcija realnosti, ki medijsko realnost umešča v procese vsakdanjega življenja in tako ustvarja individualno percepcijo družbene realnosti (Drame 1991, 852). To lahko razumemo na način, da monopolna vloga množičnih medijev omogoča, da z izbiro teme, virov, žanrske predstavitve, jezika in stila konstruirajo realnost (Gačnik in drugi 1999, 610).

V magistrskem delu bom skušala prek teoretične opredelitve oboroženih konfliktov, njihovih vzrokov in značilnosti, opredeliti in opisati enega najbolj aktualnih sodobnih konfliktov – boj s skrajneži Islamske države. Raziskala bom, kdaj in kako je Televizija Slovenija v letu 2014 poročala o vzponu skrajnežev in se predvsem osredotočila na dogodke, ko je bilo poročanje v osrednji informativni oddaji javne televizije najbolj obsežno. Kljub temu da je šlo za vojno poročanje, se v primeru vojne s skrajneži Islamske države te novice niso takoj znašle na prednostnem mestu. Za to je bila potrebna grožnja Zahodu.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Relevantnost magistrskega dela

Ukvarjanje s poročanjem Televizije Slovenija o napadih skrajnežev Islamske države se mi zdi smiselno, ker se vojna na Bližnjem vzhodu z vsakim mesecem bolj razrašča. Rada bi ugotovila, kdaj smo se v Sloveniji zavedli, da nam na nek način grozi svetovna ali pa vsaj regijska vojna, v katero bo vključen ves svet. Pomemben pogoj demokratične družbe je namreč tudi seznanjanje občinstva s celovitimi in raznolikimi informacijami. Dejstvo je, da je bilo medijsko poročanje po 11. septembru 2001 usmerjeno v dramatičnost, manjšinska mnenja so bila izločena (Bizjak 2002), islam pa je postal v zahodnih medijih pogosto omenjen v negativnem smislu, v povezavi s terorizmom in islamskimi skrajneži. V primeru vojne z islamskimi skrajneži pa so se novice o njihovih pobojih relativno pozno znašle na prvih straneh časopisov, na prvih minutah radijskih in televizijskih informativnih oddaj.

2.2 Hipoteza in raziskovalna vprašanja

Glavna hipoteza magistrskega dela izhaja iz pomenljivih citatov nekaterih strokovnjakov, da je Islamska država na pohodu že zelo dolgo, ampak se je Zahod nanjo odzval šele, ko so njeni pripadniki pred kamerami začeli obglavljati Britance in Američane (Gombač 2014). Prav ta citat politologa in zgodovinarja Vlada Azinovića bom skušala razjasniti prek hipoteze, da je ***osrednja informativna oddaja Televizije Slovenija posvetila bistveno več pozornosti Islamski državi šele potem, ko so skrajneži začeli napadati zahodne novinarje***, še več, takrat je na območje spopadov med kurdsnimi borci in skrajneži poslala celo svojo bližnjevzhodno dopisnico Karmen Willum Švegl, kasneje pa še posebnega poročevalca Erika Valenčiča.

Znotraj hipoteze si bom postavila še nekaj raziskovalnih vprašanj:

Na kakšen način je Televizija Slovenija (v povezavi z dogodki na Bližnjem vzhodu) poročala o vzponu skrajne skupine Islamska država?

Kakšno je dejansko stanje na območjih, kjer trenutno potekajo najbolj siloviti spopadi?

Kakšen vpliv ima konflikt med ogroženimi prebivalci in skrajno islamistično skupino na države tako imenovanega »zahodnega sveta«?

2.3 Metodologija oziroma metode preučevanja

Analiza primarnih virov literature: Analiza teh virov je potrebna za pridobitev osnovnih podatkov, ki bodo pripomogli k uspešni nadaljnji raziskavi dejstev, na katerih bom gradila magistrsko delo. Pri tematiki, ki sem si jo izbrala, bom kot primarne vire literature razdelala pravne dokumente držav, v katerih je določen način boja proti skrajnežem, ker pa se v zadnjem obdobju na sestankih voditeljev razvitih držav sprejema vedno nove in nove akte o posredovanju na Bližnjem vzhodu, bom pregledala tudi te.

Analiza sekundarnih virov literature: S to metodo lahko jasno prikažem pomen politike v javnosti in osredotočenost javnosti na problematiko boja proti skrajnežem. Po poročanju medijev je zaradi vzpona Islamske države ogrožen ves svet, zato je ta metoda še posebej smiselna za uporabo. Pregled že objavljene literature, člankov in raziskav mi bo omogočil bolj podrobno seznanitev z že objavljenimi dejstvi, hkrati pa bo morebiti katero od teh dejstev usmerilo razmislek v kakšno drugo (še neraziskano) smer. V sklop sekundarnih virov literature štejem tudi prebiranje družbenih romanov, ki temeljijo na resničnih zgodbah z Bližnjega vzhoda, saj so prav ti pričevalci ljudje, ki so imeli z islamskimi skrajneži neposreden stik, česar jaz, kot pisec tega dela, ne bom imela.

Osredotočena sinteza: V svojem delu bom uporabila tudi metodo osredotočene sinteze, ki temelji na pregledu zapisanih materialov in obstoječih raziskav, povezanih s posameznim raziskovalnim vprašanjem. Informacije se pri tej tehniki pridobivajo s pomočjo diskusij s strokovnjaki, kongresnimi zaslišanji, anekdotami, lastnimi preteklimi izkušnjami raziskovalcev in objavljenimi materiali (Majchrzak 1984, 59).

Analiza osrednje informativne oddaje Televizije Slovenija, Dnevnika: Uporabila bom tudi študijo primera uporabe informacijske tehnologije, kar v mojem primeru pomeni analizo osrednje informativne oddaje Televizije Slovenija, Dnevnika.

V raziskavi bom združila kvalitativno in kvantitativno metodo, kar v družboslovju postaja vse bolj pogosto (Lobe v Družboslovne razprave 2006, 55). Čeprav je v relevantni literaturi zaznati različna označevanja raziskav, ki združujejo ta dva pristopa, se bom sama nanašala na

tistega, ki prepletanje enači s tako imenovanim »združenim raziskovanjem« (Lobe v Družboslovne razprave 2006, 56). Morgan (v Lobe v Družboslovne razprave 2006, 56) meni, da gre običajno za združitev rezultatov raziskave, ki so zbrani s kvalitativnimi in kvantitativnimi metodami.

V delu bom najprej izbrala obdobje analize TV Dnevnika (najbolj relevantno se mi zdi leto 2014). Nato bom s kvantitativno metodo časovno izmerila dolžino novic v TV Dnevniku (med novinarskimi žanri ne bom razlikovala). S tem bom pri družbeni raziskavi razvila merljive in objektivne podatke. Podatke bom obrazložila z grafičnim prikazom in jim dodala še eno spremenljivko: najpomembnejše dogodke leta v povezavi s skrajno skupino Islamsko državo. Na ta način bom v splošnem že lahko potrdila oziroma zavrnila hipotezo, ker bom komponento trajanja vsebine v povezavi z Islamsko državo v TV Dnevniku lahko primerjala z izbranimi dogodki.

V nadaljevanju bom v ta grafični prikaz vključila še komponento odhoda (datumsko) slovenskih novinarjev na krizna območja in poskušala ugotoviti, ali so bili odhodi povezani z okrutnimi dejanji islamistov nad »zahodnimi ljudmi«.

Z analizo diskurzivnih elementov bom lahko, s pomočjo interpretacije, prišla do delnega sklepa, saj interpretacija podatkov, ki so zbrani v raziskavi, omogoča sprejetje določenih ugotovitev. Potrditev, smiselno sklepanje in utemeljene ugotovitve nas vodijo k prikazu konkretnega praktično-teoretičnega primera (Roblek 2009, 53).

Z intervjuji (tehnika opisana v nadaljevanju) bom skušala ugotoviti, zakaj so novinarji na krizna območja odšli ob točno določenem času, kaj je k temu botrovalo. Po zaključenem empiričnem delu je cilj izvedeti, ali je bilo obveščanje javnosti o delovanju Islamske države morebiti pogostejše v času ugrabitev in usmrtitev "zahodnih ljudi" na Bližnjem vzhodu.

Poglobljeni družboslovni intervju:

Intervju kot metoda zbiranja informacij daje kakovostne odgovore, saj omogoča sprotno motiviranje intervjuvanca, s fleksibilnostjo vprašanj pa je od intervjuvanca mogoče dobiti več podatkov od načrtovanih. Omogoča pojasnjevanje in spreminjanje vprašanj, z neposrednim opazovanjem nebesednih sporočil, ki jih oddaja intervjuvanec, pa si izpraševalec pridobi tudi sekundarne informacije, ki podkrepijo ali zavrnejo veljavnost besednih podatkov (Ministrstvo za šolstvo in šport 2010).

V magistrsko delo bom vključila novinarja Televizije Slovenija, ki sta se pred kratkim vrnila iz Iraka ali Sirije, to sta Karmen W. Švegl in Erik Valenčič. Grdešić (2006, 64) metodo intervjuja opiše kot nezamenljiv način pridobivanja podatkov in specializirano metodo, s pomočjo katere pridobivamo kvalitativne (včasih tudi kvantitativne) podatke.

Metoda viharjenja možganov ali brainstorming: Na koncu bom po metodi, ki je široko uporabna in primerna za produciranje idej z vseh področij in za reševanje širokih in šibko opredeljenih ali pa ozkih in dobro opredeljenih problemov (Satler 2010), soočila mnenja poznavalcev omenjene teme in na ta način oblikovala svoje končne ugotovitve. Nalogo bom v smiselno celoto združila z deskriptivno metodo, ki bo nastala s pomočjo prebrane literature.

2.4 Struktura magistrskega dela

Magistrsko delo bo razdeljeno na uvodni, teoretični in empirični del. V uvodnem delu bodo sprva predstavljeni raziskovalni problemi, cilji, hipoteze in raziskovalna vprašanja ter metode in tehnike. Teoretični del se bo začel s predstavitvijo pojmov, ki so ključni za razumevanje magistrskega dela na področju sodobnega konflikta in odziva medijev na dejanja skrajne islamistične skupine. V empiričnem delu bom razvoj dogodkov podkrepila s podrobno analizo prispevkov v osrednji informativni oddaji Televizije Slovenija, Dnevniku. Pogledala bom, ali so bili v določenih fazah pohoda islamistov prispevki pogostejši in bolj obsežni kot v drugih. Zato, da bo magistrsko delo bolj razumljivo v širšem kontekstu, bom za intervjuje prosila novinarja, ki sta bila na Bližnjem vzhodu, in njune odgovore uporabljala za podkrepitev ali zavrnitev dejstev. Sklepni del bo predstavljal združitev končnih ugotovitev in verifikacijo hipoteze.

3 OPREDELITEV IN VZROKI OBOROŽENIH KONFLIKTOV

Bližnji vzhod je v zadnjih letih krvavo prizorišče. Območja držav, ki jih pretresajo konflikti, se večajo, na drugi strani pa se izjemno manjšajo območja, kjer bi se lahko prebivalci počutili varno. Najhujša oblika konflikta je vojna. Veliko avtorjev se v besedilih, ki razlagajo oborožene konflikte sprašuje, ali je vsak konflikt tudi vojna. Obstaja veliko kvalitativnih načinov, s katerimi lahko ločimo konflikt od vojne; zanima nas ali imajo uporniki politično podporo? Imajo možnost za zmago? Ali do konflikta prihaja le zaradi finančnih sredstev? Vendar strokovnjaki na drugi strani opozarjajo tudi na kvantitativne načine, a jim pri usklajevanju mnenj vseeno številke predstavljajo težavo. Ali je zato, da konflikt poimenujemo vojna, dovolj 25 smrtnih žrtev na leto? Ali jih mora biti mogoče sto, celo tisoč? Kaj pa, če število žrtev ni natančno določljivo? (The Economist 2013, 9. november).

3.1 Opredelitev oboroženih konfliktov

V zadnjih desetletjih se dinamika konfliktov spreminja, spreminja pa se tudi pomen varnosti. Jazbec (2002, 19) pravi, da če je bila varnost pred hladno vojno razumljena kot trda vojaška varnost, se je to najpozneje v devetdesetih letih prejšnjega stoletja spremenilo. Pomembni so postali tako ekonomski, socialni in okoljski vidiki varnosti. Glavna grožnja varnosti pa je oborožen konflikt.

Hiedelberški inštitut za preučevanje mednarodnih konfliktov (Conflict Barometer 2014, 8–9) pravi, da se politični konflikt razvije zaradi razlike v stališčih med najmanj dvema neposredno vpletenima akterjema. Različna stališča oziroma zahteve akterja razrešujeta s konfliktnimi ukrepi, ki ogrožajo temeljne državne funkcije in tudi mednarodni red. V sodobnem konfliktu po mnenju raziskovalcev na Hiedelberškem inštitutu ključno vlogo zavzemajo akterji, konfliktni ukrepi in predmeti konflikta.

- **Akterji konflikta:** vpletene v konflikt oziroma tako imenovane akterje ali igralce lahko predstavljajo posamezniki, države, mednarodne organizacije ali nedržavni akterji. V konfliktni situaciji se akterji konflikta med sabo razlikujejo po notranji koheziji in skupnih ciljih. Akter v konfliktu se šteje kot eden izmed odločilnih, če njegov obstoj, akcije in komunikacije vplivajo na odziv vsaj enega od preostalih vpletenih akterjev.

- **Ukrepi v konfliktu:** te predstavljajo akcije in komunikacije med akterji konflikta. Konfliktne ukrepi lahko ležijo izven okvira uveljavljenih načinov za reševanje spora in ogrožajo osnovne funkcije države ter mednarodni mir, lahko pa se spor med dvema akterjema razreši tudi z uporabo "mirnih ukrepov", kot so na primer volitve.
- **Predmeti konflikta:** so tako materialne kot nematerialne dobrine, ki jih zasledujejo akterji prek konfliktnih ukrepov. Ti so za družbo velikega pomena, saj Hiedelberški inštitut sem vključuje na primer ozemlje, odcepitve, dekolonizacijo, avtonomijo, ideologijo, nacionalno moč, regionalno prevlado, mednarodno prevlado, naravne vire in podobno (Conflict Barometer 2014, 8–9).

Konflikt je opredeljen tudi kot nasilni spor, v katerem vsaj ena od sprtih strani uporablja orožje (Miall, Ramsbotham, Woodhouse 1999, 19). Walensteen in Sollenberg (1998, 633) dodajata, da je razlog za nastanek konflikta navadno ozemeljski spor, gospodarski bojkot ali grožnja političnemu režimu. Po Smithu (2004, 3) je oboroženi konflikt odkrit, kontinuiran oborožen spopad med dvema ali več centralno organiziranimi in vodenimi skupinami za oblast in nadzor nad teritorijem.

Konflikt lahko opredelimo tudi kot razdor, do katerega pride zaradi razlike med potrebami, vrednotami, interesi oblasti in opozicije. Najhujše stanje konflikta je vojna in predstavlja spor med političnimi skupinami, vključuje elemente sovražnosti, traja določeno obdobje in ima večjo ali manjšo intenziteto. Organizacija Združenih narodov vojne opredeljuje kot konflikt, ki v enem letu zahteva več kot tisoč smrtnih žrtev. Vojna je torej lahko konflikt, a vsak konflikt ni vojna. Vojna je namreč po obsegu večja tako z vidika žrtev, območja, ki ga zavzame in obdobja trajanja (Royal Geographical Society).

Še podrobneje je oborožen konflikt opredeljen na spletni strani Univerze Uppsali na Švedskem. Tu konflikt opredelijo kot nezdržljivost oziroma nasprotje med vsaj dvema stranema (pri čemer eno stran predstavlja oblast), ki se borita za oblast in/ali ozemlje in kjer prihaja do uporabe oborožene sile ter konflikt zahteva najmanj 25 žrtev v enem letu (Uppsala Universitet 2012).

Oboroženi konflikt vsebuje naslednje elemente:

- **Uporaba oborožene sile:** je uporaba orožja kot sredstva za doseg cilja. Posledica njegove uporabe so smrtne žrtve. V sklop orožja definicija Univerze Uppsala zajame

bolj in manj kompleksne oborožitvene sisteme, strelno orožje, hladno orožje, uporaba vode, ognja.

- **Število smrtnih žrtev:** najmanj 25 mrtvih kot posledica konflikta.
- **Udeleženci v spopadu:** oblast ali vladajoča stranka, ki obvladuje državo in opozicijska stran, ki se opredeli kot nasprotnik osrednje oblasti in uporablja oboroženo silo.
- **Država:** lahko jo predstavlja mednarodno priznana suverena oblast, ki obvladuje določen teritorij ali mednarodno nepriznana oblast, ki izvršuje suverenost na določenem območju in ni v sporu z mednarodno priznano oblastjo, ki je območje nadzorovala pred njo.
- **Neustreznost oblasti oziroma teritorija:** zahteva po zamenjavi oblasti in/ali spremembi veljavnega območja (Uppsala Universitet 2012).

3.2 Vzroki za oborožene konflikte

Po Gleditschu (2002, 12–22) obstaja šest razlogov za konflikte:

- **Revščina oziroma ekonomski razlogi:** če na hitro pomislimo na trenutne konflikte po svetu, ugotovimo, da jih večina vznikne v revnih državah (avtor je kot indikator revščine vzel višino bruto domačega proizvoda). Gospodarska stagnacija ali padec gospodarske rasti in revščina sta močno povezana s pojavom konfliktnih situacij. Po navedbah Collierja in Hoefflerja (2004) že pet odstotna gospodarska rast v državi zmanjša možnost izbruha konflikta za 40 % (Collier in Hoeffler 2004).
- **Politični vzroki:** demokracije imajo že sistemsko vgrajene varovalke, ki zagotavljajo reševanje konfliktov na načine, ki ne vključujejo sredstev fizične prisile. Konflikti se rešujejo na sodiščih, na rednih ali izrednih volitvah, z mediacijo in podobnimi instrumenti. Zanimivo je dejstvo, da raziskovalci na drugi strani ugotavljajo, da je relativno malo konfliktov tudi v močnih avtoritarnih režimih, kjer oblast nadzoruje vse kotičke življenja v državi (Gleditsch 2002, 15). V nevarnosti, da na določenem območju pride do oboroženega konflikta, so tudi države v demokratični tranziciji, kjer se demokratične institucije še niso povsem oprijele (Preventing Deadly Conflict 1997 v Prezelj 2001, 854).

- **Tradicija nasilja:** če je od zadnjega spopada v državi minilo precej časa, je verjetnost izbruha ponovnega konflikta manjša.
- **Etnična pripadnost:** konflikti med narodi, ljudstvi ali plemeni so ena najpogostejših vrst konfliktov. Ti se pojavljajo tudi na stari celini, na primer v Španiji, Severni Irski, na Balkanu (Gleditsch 2002, 18). V to skupino so uvrščeni tudi konflikti religiozne narave, na primer spopadi muslimanov in kristjanov. Avtor sicer pravi, da pripadnost določeni religiji še ni ključen vzrok za nastanek konflikta, pač pa se konflikt pojavi v spremstvu fundamentalizma oziroma ideologije, ki je bodisi islamska, krščanska, židovska itd. in sloni na izključevanju ene religije in povečevanju druge ter tako pripomore pri nastanku konflikta. Ta vzrok poudari tudi Smith (2004) in pravi, da konflikt na podlagi etnične pripadnosti ne pomeni le, da akterja konflikta pripadata različnim etničnim skupinam temveč tudi, da je prav ta etnična razlika ključna za nastanek spora. Kaufman (v Smith 2004) celo dodaja, da se etnične vojne lahko končajo le z umetno ločitvijo dveh narodov.
- **Boj za naravne vire in okoljski problemi:** pomanjkanje naravnih virov in manjvrednost okolja lahko povzroči politične in socialne pretrese, množične migracije, povečanje revščine in lahkote ter tudi nestabilnost državnih institucij, kar lahko vodi v nestabilnost države oziroma regije in privede do konflikta (Dixon v Conducting a Conflict Assessment 2004, 9). Tudi če je posamezno območje bogato z naravnimi viri, lahko pride do sporov in konfliktov med različnimi družbenimi skupinami, saj se v tem primeru rodi želja po kontroli nad njimi in po razdelitvi dohodka, ki ga viri prinašajo. V nekaterih primerih so lahko ranljive tudi tiste države, ki so v relativnem smislu bogate z naravnimi viri, a zato bolj dojemljive za razna finančna tveganja (Conducting a Conflict Assessment 2004, 10).
- **Težavno sosodstvo:** konfliktna območja navadno zajemajo več držav. Nestabilnost v eni državi ima navadno posledice za celotno regijo, najbolj pa vpliva na neposredne sosede zaradi begunskega navala. Tako so sosednje države, hočejo ali nočejo, hitro eden od akterjev konflikta. Tako je tudi v primeru Iraka in Sirije, ker se vojna območja širijo čez državne meje. Nekatere države v bližini območja, kjer divjajo spopadi, celo posredujejo s svojimi oboroženimi silami.

Krajša razlaga vzrokov za nastanek konflikta je Nikitinova (Nikitinov v Ninčević 2006, 6). Pravi, da se temeljni vzroki vojn delijo na tri področja, in sicer:

- **Materialni svet:** kjer je vzrok konflikta spopad za vire. Ti so lahko naravni (ozemlje, voda, nafta), industrijski (infrastruktura, mesta, finance) ali postindustrijski (informacije, napredna tehnologija).
- **Socialni svet:** kjer je cilj spopada pridobiti čim več moči v odnosu do notranje politike, mednarodne politike in etničnih razmerij.
- **Kulturno-spiritalni svet:** kjer je spopad posledica različnosti kultur in religij.

Avtor dodaja, da se v realnosti največkrat srečamo s kombinacijo različnih vzrokov, pri tem da se kulturno-spiritalni vzroki pojavljajo največkrat in so spodbujeni z globoko zakoreninjenimi politično-ekonomskimi vzroki (Nikitin v Ninčević 2006, 6).

Zanimiva je tudi naslednja razlaga vzrokov za vojne, ki sem jo našla med prebiranjem literature. Jackson in Morelli (2009, 5) pravita, da so vzroki za vojno na nek način neracionalni. Prvi vzrok je po njunem mnenju **religija**. V tem primeru do konflikta pride med dvema teokracijama oziroma vladavinama, kjer bog velja za neposrednega nosilca oblasti. Državi vodijo ljudi z različnimi veroizpovedmi in vznikne potreba, da bi ena religija nadvladala oziroma zbrisala drugo. Naslednji vzrok je po njunem mnenju **maščevanje**, pri čemer razlikujeta čustveno maščevanje in maščevanje v odgovor na že storjeno preteklo sporno dejanje. Poudarjata, da čustveno maščevanje zaneti vojno samo zaradi jeze iz preteklosti in ni racionalno podkovano. Tretji vzrok so po njunem mnenju **etnična čiščenja in druga ideološka množična pobijanja**, ki se jih ne da racionalno razložiti. Gre le za brezkompromisne ideologije z željo, da bi ena skupina ljudi nadvladala drugo (Jackson in Morelli 2009, 5–8).

Z izjemo Združenih držav Amerike konflikti na račun religije dobivajo nove razsežnosti. Sovražni odnosi, napadi na manjšine ali pritiski, da manjšine sprejmejo določene pogoje večine, so bili zelo pogosti kar pri tretjini od 198 držav, ki so bile vključene v raziskavo Pew Centra leta 2012. Najhuje je na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki. Avtor članka še dodaja, da se je versko pogojeni terorizem in sektaško nasilje v obdobju raziskave pojavilo kar v petini vseh držav na svetu (The Telegraph 2014, 14. januar).

Tudi v primeru krize v Iraku in Siriji se lahko strinjam z Nikitinovim (v Ninčević 2006, 6), ko pravi, da je za oboroženi konflikt najpogostejše kriv splet več vzrokov. Bolj ali manj hitro napredovanje pripadnikov Islamske države je v letu 2014 regijo spremenilo v kaotično območje, vzrokov za spopade je nešteto, vojni pa ni videti konca.

3.3 Značilnosti sodobnih oboroženih konfliktov

Z razumevanjem sodobnih oboroženih konfliktov so se ukvarjali na oddelku britanske vlade za mednarodni razvoj (DFID 2002). Kot mnogi avtorji pred njimi so ugotovili, da se današnji konflikti zelo redko zgodijo med suverenimi državami. Najpogosteje gre za spore znotraj ene države ali znotraj regije. Avtorji so navedli nekaj pomembnih točk za razumevanje sodobnih konfliktov. Collier (v DFID 2002, 8–9) opozarja, da je potrebno biti pri razumevanju sodobnih konfliktov pozorno na nekaj ključnih aspektov.

- Pri razumevanju sodobnega konflikta je nujno potrebno razumevanje političnega in ekonomskega položaja vpletenih v konflikt. Navadno krizno situacijo ena ali druga stran uporablja z namenom političnega ali ekonomskega okoriščenja. Če vojna prinaša priložnost, da bi ena od sprtih strani zvišala bodisi svoj politični bodisi ekonomski položaj, se jima splača vzdrževati vojno stanje.
- Konflikt moramo razumeti tudi iz vidika »pohlepa« in »zamere«. In sicer je pod pojmom konflikt z vidika pohlepa mišljeno, da ena ali obe sprti strani hrepenita po plenilstvu (ozemelj), z vidika zamer pa je mišljen negativen odziv tiste strani v konfliktu, ki se znajde v slabšem položaju. Collier (v DFID 2002, 8) opozarja, da ta aspekt nikoli ni samostojen, ampak se v sklopu konflikta pojavi v kombinaciji z ostalimi.
- Razumevanje konflikta mora obvezno upoštevati analizo strukture in akterjev ter odnosa med njimi. Analiza strukture nam namreč pomaga razumeti, ali imajo vpliv na konflikt politične, ekonomske, socialne ali vojaške institucije, preučevanje akterjev pa navadno pomaga pri razumevanju razloga za sovražen odnos in motivacijsko ozadje vpletenih.
- Ena od lastnosti današnjih konfliktov je tudi ta, da so zapleteni in večstopenjski. Pogosto več konfliktov, ki so tesno prepleteni med sabo, ni mogoče ločiti in govorimo o velikem regionalnem konfliktnem sistemu. V tem primeru morajo analize upoštevati mednarodno/regionalno, nacionalno in lokalno dimenzijo konflikta.
- V današnjem času je pomembno še, da ni mogoče natančno določiti začetka in/ali konca konflikta, saj ta predstavlja dinamičen družbeni proces, kjer so pogosto začetne napetosti oziroma začetni razlogi za spor pozabljeni med samim potekom vojne in tako temeljni vzroki za začetek vojne lahko preidejo v pozabo.

3.4 Analiza sodobnega oboroženega konflikta

Na oddelku britanske vlade za mednarodni razvoj (DFID 2002, 10) so v analizo sodobnega konflikta vključili tri področja raziskave, in sicer strukturo, akterje in dinamiko, a opozorili, da se kljub teoretični ločitvi pojmov teh področij ne da obravnavati ločeno, ampak zgolj kot zaključeno celoto.

a) Struktura sodobnega oboroženega konflikta: vključuje analizo dejavnikov, ki so vplivali na nastanek konfliktna situacije.

Avtorji raziskave pravijo, da je razumevanje oboroženega konflikta nedvomno lažje, če v analizo vključimo zgodovinsko ozadje spora ter tudi psihološke in demografske vzroke, saj bi tudi ti lahko pripomogli pri samem razumevanju situacije. Prav tako je pomembno, da prepoznamo vse vire in razloge, ki bi lahko bili povzročitelji spora, tako na varnostnem, političnem, ekonomskem ali družbenem področju. Potrebno je zaznati vse povezave med sprtima stranema in presoditi, kaj je bilo ključno za začetek sporov in napetosti (npr. meddržavne napetosti, neuspešna oblast, naraščanje neenakosti) (DFID 2002, 11).

b) Akterji sodobnega oboroženega konflikta: raziskovanje tega področja vključuje analizo vpletenih v konflikt.

Treba je prepoznati tako mednarodne kot lokalne akterje, ki so v spor vpleteni. Pri vsakem od njih je treba prepoznati interese, ugotoviti, kakšen je odnos posameznega akterja do drugega in kakšna je moč akterja v primerjavi z močjo drugega. Treba je tudi ugotoviti, ali ima kateri od vključenih akterjev mirovne agende – torej ali je komu od vpletenih v interesu končanje konflikta in začetek mirnega obdobja. Če je, je potrebno prepoznati tudi spodbude, ki bi akterja lahko odvrnile od nasilnega obračunavanja z drugimi (DFID 2002, 13–15).

c) Dinamika sodobnega oboroženega konflikta: analiza vsebuje dolgoročno analizo trenda konflikta, iskanje vzrokov za povečevanje nasilja, obstoj zmožnosti za nadziranje konfliktna situacije in prepoznavanje scenarije za prihodnost konflikta.

Po analizi strukture in akterjev bi v največ primerih bilo mogoče v tej fazi naštetih tudi predhodnike oziroma vzroke za konflikte. Na tej točki je smiselno tudi oceniti, kakšna je verjetnost, da se konflikt bodisi poveča bodisi zmanjša ali ostane enak. Zato je pomembno, da prepoznamo, ali se dolgoročni trendi konflikta zaostrejejo ali ne, ugotoviti moramo tudi, kakšni so kratkoročni vzrodi za konflikt, saj ti lahko pripomorejo pri zaostrovanju krize. Med

drugim je potrebno tudi predvideti, kateri dejavniki bi lahko upočasnili intenzivnost konflikta, kar pomeni, da je potrebno identificirati institucije ali procese, ki bi lahko oboroženo krizo nadzorovale. Ves čas pa je potrebno skicirati morebitne scenarije te konfliktne situacije v prihodnosti (DFID 2002, 15–18).

Poročilo na temo analize sodobnih konfliktov so pripravili tudi na univerzi Uppsala na Švedskem v sodelovanju z njihovo vladno organizacijo za zmanjševanje revščine v svetu. Raziskovalci so si bili namreč enotni, da so oboroženi konflikti eden od glavnih razlogov za razraščanje revščine v svetu (Sida 2006, 5). In čeprav so se raziskovalci v tem poročilu z analizo konfliktov ukvarjali zaradi želje po posledičnem zmanjševanju revščine, je okvir preučevanja konfliktov relevanten tudi za to magistrsko delo.

Način analize sodobnega konflikta se na prvi stopnji ne razlikuje od tiste, ki jo je pripravil oddelek britanske vlade za mednarodni razvoj in je navedena na prejšnji strani tega dela. Avtorji obeh poročil se torej strinjajo, da je konflikt najprej treba raziskovati na tako imenovani strateški ravni. **Strateška raven analize** (Sida 2006, 8–15) pomeni, da pri konfliktu prepoznamo strukturo, akterje in dinamiko konflikta.

Kot drugo fazo poročilo navaja **postavitev analitičnega okvirja**, ki praktično predstavlja beleženje zamisli za odziv na različne vrste konfliktov. Analitični okvir je sestavljen iz treh glavnih vzvodov, ki so po mnenju avtorjev tipični vzroki, ki pripeljejo do vojn. Sem spada strukturna nestabilnost, želja po moči in vplivu ter varnostni kompleks.

- *Strukturna nestabilnost* se začne z revščino, neenakostjo, etnično diskriminacijo, do nje pa lahko pride tudi v državah s pomanjkanjem demokracije. To so motivi, ki predstavljajo odlično popotnico za nastanek oboroženega konflikta.
- *Želja po moči in vplivu* je tudi faktor, ki lahko pripelje do vojne. Obe strani si v večini primerov želita nadvlado. Tako se stranki v sporu zelo razlikujeta po načelih, katerim sledita in si tudi želita drugačnega izplena po koncu vojnega obračunavanja.
- *Varnostni kompleks* je navadno pogojen s strahom in strah je lahko ključni razlog za začetek nasilnega obračuna. Če sta obe strani nesamozavestni in prestrašeni, lahko na eni točki začneta to negotovost kazati z uporabo vojaške sile (Sida 2006, 16–18).

Tretja faza v poročilu predstavlja **analiza konfliktov na sektorski ravni**. Posebej v zadnjih letih države interdisciplinarnemu sodelovanju med sektorji posvečajo več pozornosti. V najboljših primerih to prinese tudi sodelovanje sektorjev na mednarodni ravni oziroma lahko

bi rekli kar sodelovanje med državami. Ker so področja življenja med seboj prepletena, konfliktna situacija predstavlja problem na vseh področjih življenja v določeni državi. Zato je dobro medsektorsko sodelovanje, saj lahko tako strokovnjaki z različnih področij najdejo priložnosti za rešitev strukturnih vzrokov konflikta. Strategijo konfliktna analize v tem primeru analitiki rešujejo in ugotavljajo v širšem družbenem kontekstu (Sida 2006, 19–22).

Četrto fazo analize predstavlja **analiza konfliktov na projektni ravni**. S to fazo je mišljeno, da različne organizacije na kritičnih območjih najdejo projekte, v katere vključijo ljudi z namenom, da bi zmanjšali sovražnosti med sprtimi stranmi. V tem okviru morajo upravljalci projektov zmanjšati negativne učinke in zvišati pozitivne učinke na dinamiko konflikta prek različnih projektov. Do pravega projekta pridejo z nekaj koraki, in sicer prek identifikacije razlogov, ki ljudi na tem območju razdvajajo, identifikacije razlogov, ki ljudi na tem območju povezujejo, in z oceno vpliva projekta na družbo. Če so ugotovljene projektne napake, ga je treba preoblikovati (Sida 2006, 23–29).

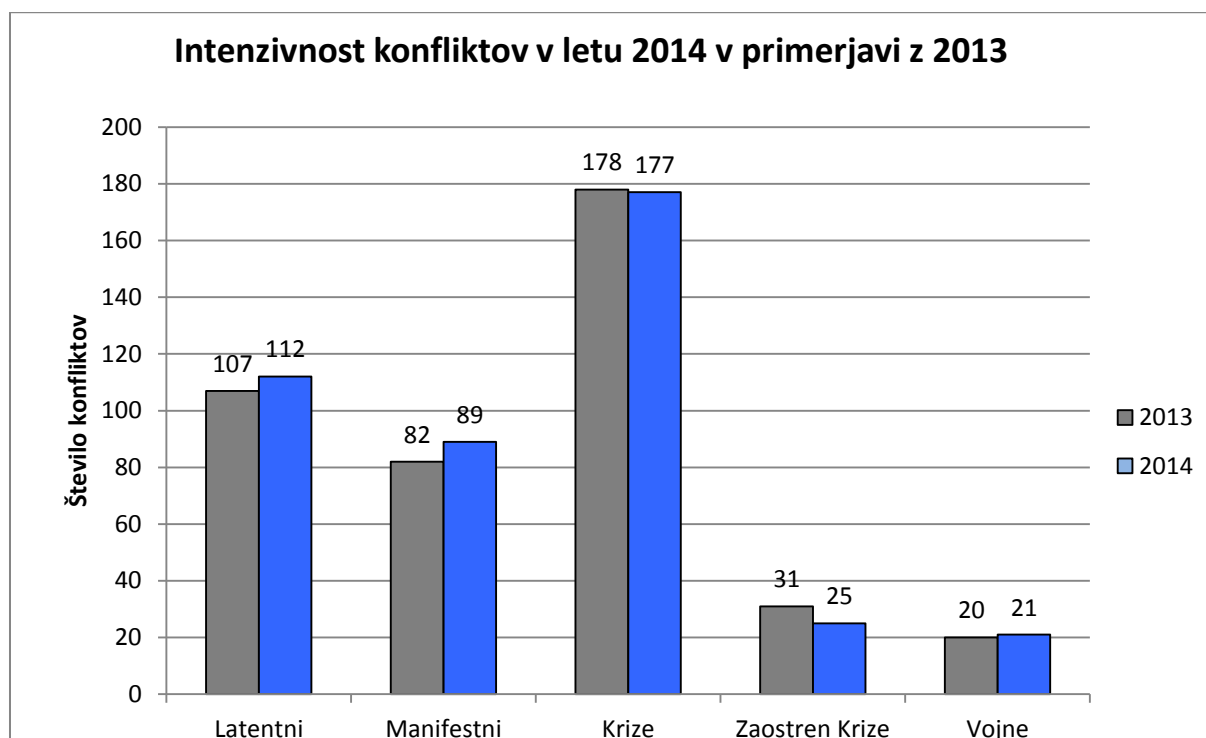
3.5 Konflikti v letu 2014

Po podatkih Hiedelberškega inštituta za proučevanje mednarodnih konfliktov (Conflict Barometer 2014) je bilo v lanskem letu 424 političnih konfliktov. Avtorji poročila v politični konflikt štejejo situacije, ki nastanejo kot posledica politične neenakosti med najmanj dvema, ključnima in neposredno udeležanima, akterjema. Kritična situacija se rešuje z uporabo konfliktnih ukrepov, ki segajo izven ustaljenih praks in norm za reševanje konfliktnih situacij in ogrožajo stabilnost države ter kršijo mednarodni red (Conflict Barometer 2014, 8).

Od 424-ih konfliktnih situacij v letu 2014 je bila v 232-ih primerih uporabljena oborožena sila, 201-krat je konflikt potekal brez oboroženih spopadov. Visoko nasilnih političnih konfliktov je bilo v lanskem letu 46, kar je približno 10 odstotkov vseh konfliktov.

Primerjavo globalnih konfliktov med letom 2013 in 2104 najbolj ponazori graf 3.1. Medtem ko se je število latentnih in manifestnih spopadov v primerjavi z letom 2013 povečalo, je število kriz, zaostrenih kriz in vojn približno enako v obeh letih. Mogoče velja izpostaviti le, da je bilo v lanskem letu manj zaostrenih kriz (Conflict Barometer 2014, 15).

Graf 3.1: Intenzivnost konfliktov v letu 2014 v primerjavi z letom 2013

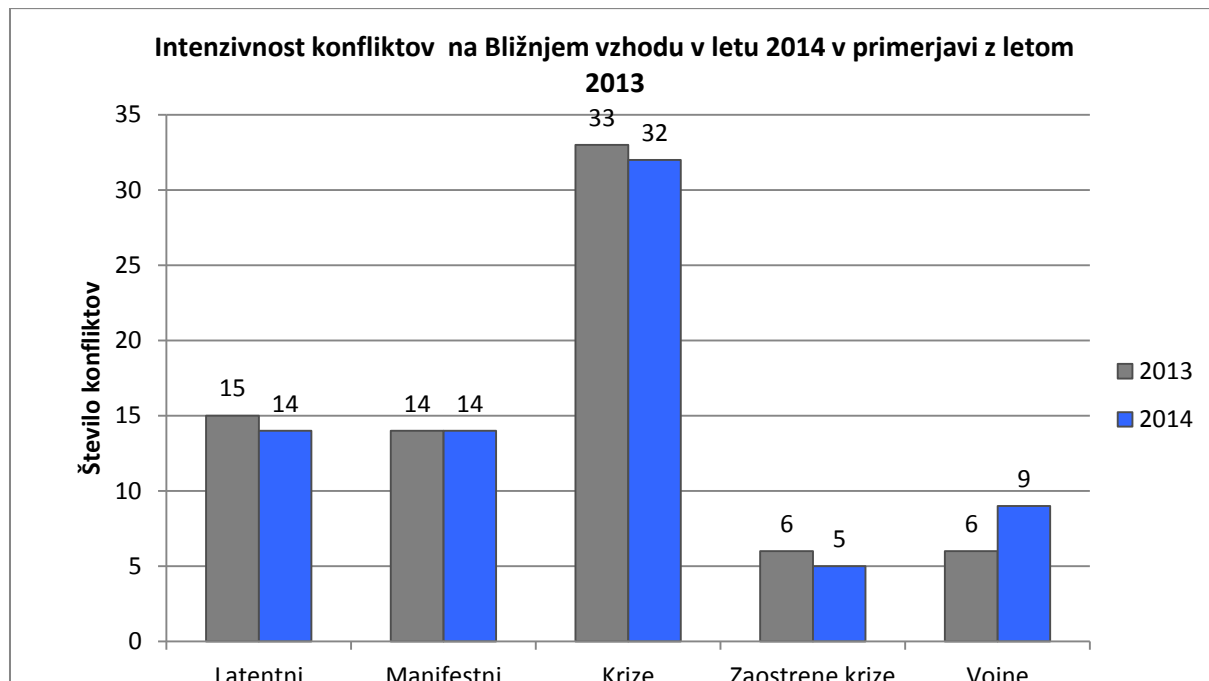
Vir: Conflict Barometer (2014, 15).

3.6 Konflikti v letu 2014 na Bližnjem vzhodu

Po podatkih Conflict Barometra (2014, 144) je bilo v lanskem letu na Bližnjem vzhodu 74 konfliktov, od tega kar 14 visoko nasilnih političnih konfliktov. To je kar tretjina vseh nasilnih konfliktnih situacij, ki so se v lanskem letu dogajale v svetu. Kar devet situacij lahko opredelimo kot vojno, torej kot najhujšo obliko spopada, kar pomeni, da se je lani na Bližnjem vzhodu odvijala polovica vseh vojn v svetu. Najpogosteje je bil vzrok konfliktov nasprotovanje vladajočim oblastem in ideologija.

Če pogledamo graf 3.2, ki primerja intenzivnost konfliktov na Bližnjem vzhodu med letoma 2013 in 2014 ugotovimo, da je število latentnih in manifestnih konfliktov v zadnjih dveh letih ostalo približno enako, kriza je bila v letu 2014 celo ena manj kot leto pred tem. Strašljivost situacije na Bližnjem vzhodu pa se pokaže, ko ugotovimo, da je bila sicer v letu 2014 ena zaostrena kriza manj, a zato kar tri vojne več. Se pravi, v letu 2013 je na območju Bližnjega vzhoda divjalo šest vojn, leto kasneje pa že devet.

Graf 3.2: Intenzivnost konfliktov na Bližnjem vzhodu v letu 2014 v primerjavi z letom 2013

Vir: Conflict barometer (2014, 144).

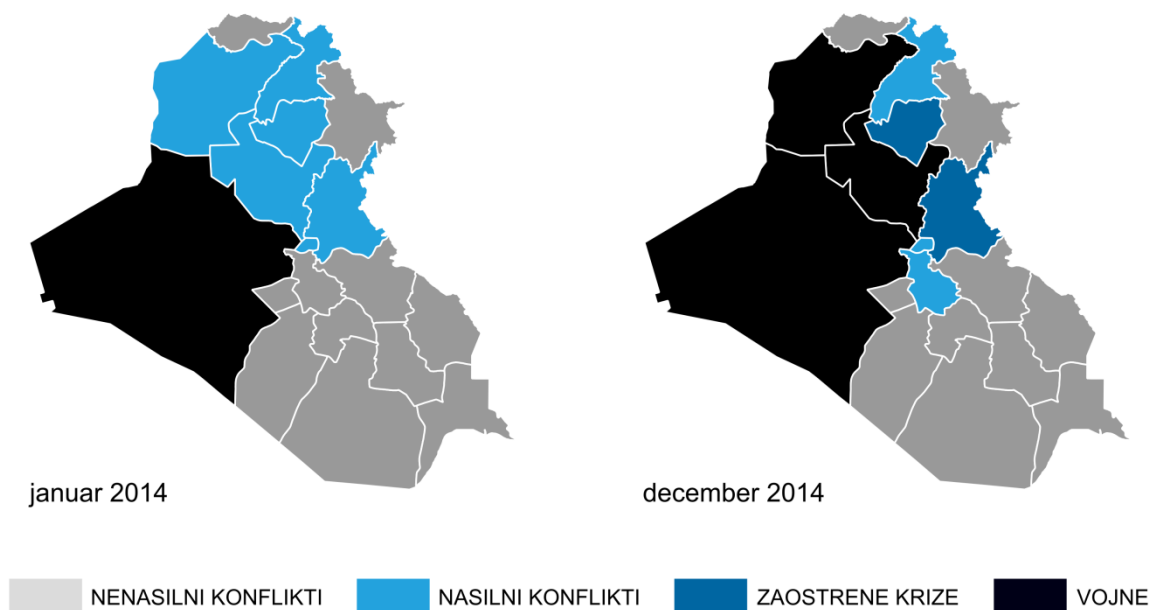
3.6.1 Konflikti v letu 2014 v Siriji in Iraku

Konflikti v Siriji in Iraku so se večinoma začeli in se odvijali na podlagi boja za teritorij in zaradi povečevanja bojnih akcij nad pripadniki Islamske države (Conflict Barometer 2014, 144).

V Siriji se je napeto ozračje stopnjevalo zaradi konfliktov med različnimi islamističnimi skupinami in tudi zaradi nezadovoljstva z obstoječo oblastjo Bašarja Al Asada (Conflict Barometer 2014, 163). V Iraku so bile sunitske islamistične organizacije na čelu z Islamsko državo v konfliktu z obstoječo oblastjo, ki so jo podpirale šiitske milice, kurdske borci in sunitski borci na strani vlade ter Koalicija voljnih pod vodstvom Združenih držav Amerike (Conflict Barometer 2014, 155).

Hiedelberški inštitut za proučevanje mednarodnih konfliktov je z zemljevidi ponazoril območje konfliktov v Iraku in Siriji med januarjem in decembrom 2014. Kot vidimo na zemljevidu 3.1, se je v Iraku izjemno zmanjšala površina brez nasilnih spopadov. Vojno območje se je povečalo, vedno več pa je tudi zaostrenih kriz (Conflict Barometer 2014, 153).

Zemljevid 3.1: Območje konfliktov v Iraku med januarjem in decembrom 2014

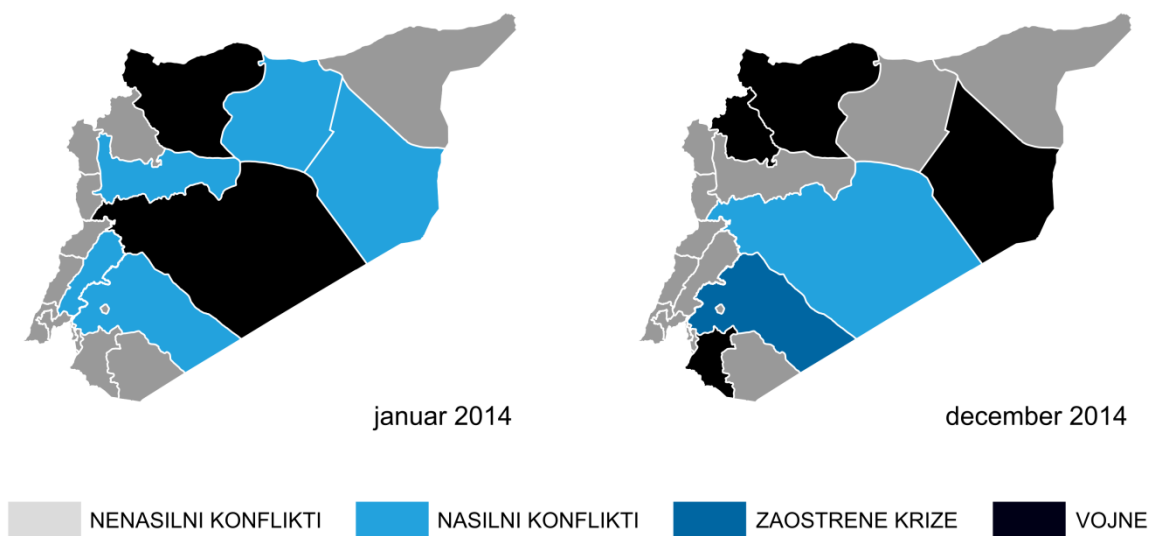
Vir: Conflict Barometer (2014, 156).

Po podatkih Organizacije Združenih narodov je bilo leto 2014 najbolj krvavo leto v iraški zgodovini. Življenje je izgubilo več kot 12 tisoč civilistov, 23 tisoč je bilo ranjenih. Vojna je v lanskem letu v Iraku trajno razselila skoraj 3 milijone ljudi (Conflict Barometer 2014, 156).

Če na zemljevidu 3.2 pogledamo še območje Sirije, ugotovimo, da je sicer območij z vojno manj, vendar je še vedno ogromno območij, kjer potekajo nasilni in oboroženi spopadi (Conflict Barometer 2014, 154). V Siriji vojna z Islamsko državo traja dve leti, vendar so v državi oboroženi spopadi stalnica že zadnja štiri leta. Politično nasilje je poleti 2011 preraslo v upor in oborožen boj proti režimu, konflikt v Siriji je prerasel v državljansko vojno. Vojna je postala boj proti režimu predsednika Bašarja Al Asada in kmalu dobila oblike sektaške vojne, med sunitsko večino in šiitsko manjšino¹. Sirska vojna je postala magnet za džihadiste z vsega sveta, prihod tujcev pa je prinesel vzpon skrajnih skupin kot sta Fronta Al Nusra in Islamska država.

¹ Religija islama je razdeljena na dve glavni veji; suniti in šiiti. Glavna razlika med vejama je v dojetanju naslednika preroka Mohameda; suniti trdijo, da je njegov naslednik Abu Bakr, šiiti pa da nasledstvo pripada Mohamedovemu bratrancu Aliju. V Siriji je približno 74 % sunitov in 13 % šiitov (Wikipedia 2001a).

Zemljevid 3.2: Območje konfliktov v Siriji med januarjem in decembrom 2014

Vir: Conflict Barometer (2014, 154).

Oboroženi spopadi vladnih sil z Islamsko državo so v letu 2014 popolnoma zasenčili državljansko vojno. V tem času je bilo v Siriji ubitih 220 tisoč ljudi, stalno razseljenih je 12 milijonov (RTV SLO 2015a).

4 ODZIV MEDIJEV NA VOJNA STANJA

Nekdanji vojni dopisnik Valentin Areh pravi, da je vloga množičnih medijev v zahodnih demokracijah ključnega pomena za oblikovanje javnega mnenja in da vojaški poveljniki množične medije učinkovito vključujejo v operativno delovanje (Areh 2013, 99). Paul in Kim (v Areh 2013, 100) trdita, da lahko govorimo o dveh glavnih ciljih medijev v demokracijah. Prvi je dolžnost do javnosti, da je ta obveščena, drugi pa ustvarjanje dobička. Odločitev, o katerih dogodkih bo določen medij poročal, je prepuščena uredništvu. Pod črto je tako v primeru vojnega kot kateregakoli drugega poročanja pomembno le, ali je zgodba zanimiva za širšo javnost ali ni. Če javnost (bralci, poslušalci, gledalci) pokažejo interes za določeno zgodbo, uredniki odgovorijo s še obsežnejšim poročanjem o njej. Če zanimanja ni, zgodbo umaknejo. Najlažji način za ugotavljanje (ne)zanimanja pa je odstotek gledanosti. In tu se oba cilja povežeta; večja gledanost prinese večji dobiček oziroma zaslužek. Vojne zgodbe so najbolj gledane zgodbe. Vojne polnijo naslovnice časopisov, z njimi se začenjajo informativne oddaje na radijih in televizijah. Pomembno vlogo pri razvrščanju (relevantnih) novic v dnevno časopisje in oddaje imajo tako uredniki kot vojni novinarji. Ti pogosto menijo, da je javnost brezбриžna do dogajanj v svetu, zato mora novinar kot priča širši javnosti s poročanjem odpreti oči za kruto realnost sveta (Tumber in Webster 2006, 66). S svojim poročanjem iz vojne mora pri ljudeh spodbuditi ne le zanimanje, temveč tudi razumevanje. Tumber (2006, 441) še dodaja, da so vojni novinarji ključni za to, da javnost razume razsežnost vojne.

Vloga medijev med vojno je tako pomembna, da bi lahko govorili o "difuziji vojne" (Hoskins in O'Loughlin 2010, 3). Difuzija vojne se nanaša na nov način dojemanja najhujših konfliktov, ker medijska pokritost vojne omogoča bolj razpršeno povezanost med vojaškimi akcijami in učinkom teh, in tudi povečuje negotovost političnih odločevalcev, ki vojne vodijo. Elementi medijske pokritosti, vzročnosti in odločitev vodij lahko spremenijo ter vplivajo drug na drugega na način, da javnost razume vse spektre vojne (Hoskins in O'Loughlin 2010, 3).

Kako velik vpliv ima lahko poročanje o vojni na javnost priča tudi dejstvo, da se je z razvojem novinarstva in medijev spremenil odnos javnosti do oblasti v vojnem času. Nekoč sta bili legitimnosti in avtoriteta oblasti med vojno še večji, saj je večina ljudi verjela, da sta potrebni za obrambo pred neposredno ogroženostjo njihove svobode in preživetja. Zdaj, ko imajo vojaški konflikti navadno le malo vpliva na vsakdanje življenje ljudi, saj se ponekod

bijejo več tisoč kilometrov stran od domovine, pa oblast pri takih vojnah podpira veliko manj ljudi (Young in Jesser 1997, 18).

In kdaj se je vojno poročanje začelo? Po pisanju Kellerja (2001, 251) so prvi zapisi o dogajanju v vojni prišli v času Krimske vojne med letoma 1853 in 1856. Takrat je javnost prvič lahko brala o dogajanju na vojnih območjih. Prva vojna, ki pa se je odvijala pred očmi gledalcev in so torej posnetke do gledalcev prenašale televizije, je bila Vietnamska vojna med letoma 1965 in 1973. Keller je tudi zapisal, da na bi bilo slednje tudi prvo vojno poročanje brez cenzure. V demokratičnih družbah sicer mediji ne smejo biti cenzurirani in morajo verodostojno prenašati točne in preverjene informacije.

4.1 Vojna propaganda

Pri obravnavanju poročanja z vojnega območja ne moremo mimo teorij, ki pravijo, da ima žanr vojnega novinarstva pravzaprav propagandni namen, saj ga država in drugi popagandisti izkoriščajo tako, da občinstvu preprečujejo, da bi videlo svet tak, kot je. Še več, novinarji naj bi včasih delovali kot podaljšana veja državnega propagandnega stroja (Boyd-Barrett 2004, 25).

Vojno propagando oziroma poročanje o vojnah ne smemo vedno dojemati v slabem smislu. Lahko je razumljena kot vse prepričevalno komuniciranje ali pa kot lažno prepričevalno komuniciranje. Za slednje je značilno potvarjanje dejstev in prikrivanje teh zato, da bi vplivali na družbo. Pojem propagande seže na številna področja. Če se osredotočimo na vojno propagando je najbolj smiselna razlaga, da je »propaganda intencionalni, sistematski poskus oblikovanja zaznav, spoznanj, mnenj, stališč, vrednot in vedenj sprejemalcev propagandnih sporočil« (Vreg 2000, 116). Isti avtor še poudari, da s to obliko komuniciranja skupine zavestno in načrtno oblikujejo propagandna sporočila ter nadzorujejo mnenja in stališča ciljne skupine ali celo njihova stališča spreminjajo (Vreg 2000, 116).

Propaganda se sicer, kot sem že omenila, deli na različne tipe. Šiber (1992, 14) jo razdeli na belo, črno in sivo. Pojmi barv so vezani na uporabo resnice ali laži. Bela propaganda uporablja izključno resnične informacije in želi z njimi doseči zastavljeni cilj. Črna propaganda uporablja laži in izmišljene informacije ter predstavlja brezvestno manipulacijo. Siva pa je nekje vmes in ponuja tako imenovano "prilagojeno resnico" (Šiber 1992, 14).

A ker so množični mediji orodje za širjenje idej, skušajo nosilci družbene moči že od nekdaj nadzirati informacije. Posebej v vojnih razmerah je za oblast ali pa za opozicijsko skupino bolje, da nekatere informacije ne bi dosegle javnosti. Za ta nadzor so se (predvsem v preteklosti) uporabljala različna sredstva, kot je na primer cenzura ali predhodne omejitve, izdajanje monopolističnih dovoljenj tiskarjem, določanje davkov na časopise, izvajanje stroge represije zaradi objavljene kritike zoper vlado ali politično in versko elito, zaplembe opozicijskega tiska, zaporne kazni, izgnanstva in celo smrtna kazen (Teršek 2005, 4).

Seveda se je z razvojem medijev spreminjal tudi nadzor nad njimi. Cenzure se ne morejo več enačiti s tistimi iz preteklosti, pojavile pa so se nove, bolj prefinjene oblike nadzora medijev (Dovič 2007). V demokratičnih družbah naj bi bila cenzura večinoma odpravljena in prepovedana, vendar določen nadzor še vedno obstaja. Splichal (1992, 5) pravi, da nadzor nad informacijami v medijih izvajata politična sfera z državo za namen maksimiranja moči in ekonomska sfera za namen maksimiranja dobička. To delata »prek različnih oblik (posredne) cenzure, ki jo opravljajo država in zasebne korporacije ter prek reklame in "političnega marketinga"«, medije pa obvladujejo korporacije, politične stranke in država, »bodisi neposredno (kot lastniki) bodisi posredno (kot najpomembnejši informacijski in mnenjski viri)« (Splichal 1992, 5).

V današnjih časih se cenzura kaže v obliki najemanja in odpuščanja urednikov, ki nadzirajo novinarje, jim določajo naloge, njihove izdelke bodisi sprejmejo bodisi zavrnejo, jih nagrajujejo ali kritizirajo, jim svetujejo in podobno, tako novinarji hitro ugotovijo, kaj želijo uredniki od njih, in se temu prilagodijo (Ferfila in Kos 2002, 155).

Novinarji se morajo potruditi, da javnosti dogajanje predstavljajo celovito, in »novinarsko poročanje mora odsevati kompleksno realnost; če javnosti predstavimo kar koli manj od tega, bo ta dogodke, o katerih poročajo novinarji, zavrгла kot nepomembne« (Seib 2004, 9). Osebno mnenje o (ne)pomembnosti dogodka lahko neko vojno uvrsti na rob poročanja. (Ne)poročanju o specifičnem dogodku pa bi lahko rekli tudi "zahodna cenzura" in jo opredelili kot poročanje o dogodkih, za katere mislimo, da so za zahodni svet pomembnejši.

4.2 Medijska konstrukcija novic

Družbena konstrukcija realnosti je pravzaprav medijska konstrukcija realnosti (Gačnik in drugi 1999). Množični mediji so največji vir informacij širšemu občinstvu in tako prevladujoči element v družbi, ki vpliva na oblikovanje stališč in vrednot. Tako izbor določene informacije in njena uvrstitev v medijsko rubriko novici daje svojevrsten kontekst (Gačnik in drugi 1999, 610). Erjavčeva (2000, 11) pravi, da se medijski vpliv ne kaže samo v izbiri in povečevanju določenih dogodkov, ampak je pomembno tudi tisto, česar mediji ne prikažejo oziroma ostane medijsko nepokrito. Vloga množičnih medijev je torej povezovanje posameznikov, družbe in kulture, realnost pa konstruirajo na način, da dogodke in stvari interpretirajo v skladu z večinsko ideologijo. Novice so predstavljene tako, da so v skladu s splošno sprejetimi normami družbe, in ljudje dobijo občutek, da je ta interpretacija edina realna in normalna (Remžgar 2005, 8). Mediji občinstvu ponujajo le določene, izbrane kulturne vzorce, jih oblikujejo in jim dodajajo nove pomene ter jih v končni fazi s tem delajo univerzalne in edine pravilne (Erjavac 2000, 7). Ines Drame medijsko realnost definira kot:

- del družbene realnosti, v kateri se prepleta objektivna, simbolna in subjektivna realnost ter
- posebno realnost, v kateri se prav tako prepleta objektivna, simbolna in subjektivna realnost, a je njena konstrukcija odvisna od nosilcev, ki ji pripisujejo pomene in jo interpretirajo (Drame 1991, 12–15).

Adoni in Sherill (v Bašič Hrvatin 1990, 96) v sklopu medijske konstrukcije realnosti razlikujeta med objektivno, simbolno in subjektivno realnostjo. **Objektivno družbeno realnost** opredelita kot objektivni svet. Realnost je skupna vsem članom družbe. **Simbolna družbena realnost** pomeni simbolno izražanje objektivne realnosti, obstaja pa več simbolnih realnosti, vsaka vsebuje svoj simbolni sistem, njihova vrednosti se od posameznika do posameznika razlikuje. Tretja pa je **subjektivna realnost**. To je področje, kjer objektivna in simbolna realnost predstavljata vir posameznikove lastne identitete in je osnova za družbeno akcijo ter podeljuje obstoj objektivni realnosti in smisel simbolnim izrazom. Posameznik na podlagi lastnih interpretativnih kodov definira, kaj je zanj bolj in kaj manj pomembno. Zaradi tega je družbena realnost dojeta kot kontinuum distanc med elementi, ki imajo pomembno mesto v vsakdanu (Bašič Hrvatin 1990, 98). Mediji so torej posrednik med objektivno in subjektivno realnostjo. Njihova funkcija je izbor in posredovanje dogodkov.

Za novice in dogodke je težko reči, da so predstavljeni popolnoma objektivno. Vsak novinar, ki informacijo posreduje, je namreč družbeno bitje, vpeto v nek družbeni krog. Zato ima lastno mnenje gotovo že oblikovano. In temu že lahko rečemo pristransko poročanje. Roger Fowler (1991) pravi, da pristranskost obstaja zaradi svobodne, demokratične ureditve državnega sistema in ima vsak pravico povedati tisto, kar misli. Tudi novinarji včasih poročajo na subjektiven način oziroma tako, kot dogodek vidijo. Lahko pa je novinar pristranski tudi zaradi kapitalističnega sistema in se torej njegovo pisanje lahko spremeni le z radikalnimi ukrepi v financiranju in postopkih proizvodnje novic ali z uporabo alternativnih novinarskih virov. Tretja možnost pa je ta, da čeprav pristranskost obstaja, ne obstaja povsod. To pomeni, da med vsemi časopisi lahko najdemo tistega, ki ni pristranski. V ta okvir spada tudi zanimiva teorija, da so časopisi v primerjavi s televizijo pristranski, saj kamera ne more lagati (Fowler 1991). Lahko bi rekli, da je televizija sicer težje pristranska, vendar še vedno obstaja uredniška moč, da se nekateri posnetki preprosto ne pojavijo v javnosti.

Pri konstruiranju medijske realnosti je ključni element novinar, a okrog njega potekajo štirje procesi (Drame 1992, 853–856):

- a) **Zbiranje informacij**; osnova tega procesa je odnos in komunikacija med virom informacij in novinarjem. Oba imata že pred prvim srečanjem izoblikovano mnenje o partnerju. Njuno sodelovanje pomembno opredeljujeta pozicija v družbeni in medijski realnosti, (ne)skladnost njunih interpretacij informacij in lastnih pozicij.
- b) **Selekcija dogodkov**; procesi selekcije so v medijski realnosti nenehno prisotni in so ena temeljnih značilnosti medijskega sveta. Odvisni so od posameznikove omejene informacijske zmogljivosti. Kriteriji selekcije so delno odvisni tudi od tega, »ali je dogodek skladen s predstavo družbenega reda, ki je definiran kot dober, in z identiteto, pripisano skupinam, vlogam, osebam, ki nastopajo v dogodkih, ki naj bi jih sporočili« (Gebner v Drame 1992, 854). Isti avtor še dodaja, da »ni neideološkega, apolitičnega, nepristranskega sistema izbiranja in sporočanja novic; vsi vzorci uredniškega izbiranja, kaj objaviti in česa ne, imajo ideološko osnovo in politično razsežnost«. Vsak dogodek tako ne postane novica, saj mora zato izpolnjevati številne pogoje. Johann Gultang in Mari Ruge sta izpostavila dvanajst dejavnikov, ki vplivajo na to, da se novica pojavi v medijih (v Fowler 1991, 12–17):

- *Pogostost, frekvenca* – enkratni dogodek ima več možnosti, da bo objavljen, kot pa dogodek, ki traja dalj časa.

- *Prag* – velikost, obseg in glasnost dogodka pomeni pomembnost dogodka. Bolj kot je dogodek obsežen, odmeven, bolj je pomemben.
- *Nedvoumnost* – lahko mu rečemo tudi jasnost dogodka. To ne pomeni, da je dogodek enostaven, temveč da ima omejeno število pomenov.
- *Pomembnost* – v smislu kulturne bližine. Dogodkom, ki so v skladu s kulturnim ozadjem novinarjev, pripisujemo večji pomen kot tistim, ki prihajajo iz drugih kultur.
- *Skladnost* – pričakovanost dogodkov. Če mediji pričakujejo, da se bo nekaj zgodilo, se gotovo bo.
- *Nepričakovanost* – dogodek, ki ga ne pričakujemo, se ne bo pojavil v medijih.
- *Povezanost ali nadaljevanje dogodka* – ko se o neki zadevi enkrat poroča, se o tem poroča še nekajkrat.
- *Kompozicija, zgradba* – pomembna je celotna zgradba vseh objavljenih dogodkov (v eni oddaji, v enem časopisu). Ali bo dogodek objavljen ali ne, je odvisno tudi od tega, katere druge zadeve bodo objavljene.

Tem dejavnikom avtorja dodata še štiri, ki so še posebej pomembni za zahodne medije:

- *Nanašanje na elitne narode* – zanimajo nas zgodbe o vojnah, volitvah in nesrečah predvsem v politično pomembnih državah.
- *Nanašanje na elitne osebe* – dejanja teh oseb imajo večje posledice v družbi.
- *Poosebljanja* – dogodki so predstavljeni kot dejanja posameznikov, ker se je s posamezniki lažje identificirati kot z institucijami.
- *Negativnost* – slaba novica je dobra novica, ker je nepričakovana, nedvoumna, nenadna in konsonantna.

c) Selekcija dejstev; Altheide (v Drame 1992, 855) opozarja, da je vsak dogodek lahko novica, če je prav obdelan. Selekcija dejstev je vselej vnaprej določena in ustvarja zveze med viri in novinarji, iz katerih novinarji težko izstopijo.

d) Izbor žanra in uporaba jezikovnih sredstev; včasih se zdi, da je določeno vrsto dogodkov mogoče povedati le v določenem žanru, a ta določenost ne izhaja iz dogodkov samih, temveč iz novinarjevega razumevanja žanrskih shem in iz

novinarjeve perspektive pogleda na dogodke. Z žanrom pa se povezuje uporaba jezikovnih sredstev. Pri izbiranju in selekciji informacij je novinar usmerjen k viru informacij, pri uporabi jezika pa k naslovniku (Remžgar 2005, 15).

4.3 Mediji in Islamska država

»Mediji imajo moč, da odločajo, katere probleme bodo izpostavili javnosti, na kakšen način jih bodo predstavili ter kdo in pod kakšnimi pogoji bo sodeloval pri predstavitvi problema. /.../ Mediji tako v precejšnjem obsegu zmanjšujejo sposobnost navadnih državljanov, da presojujejo ter se v lastnem interesu odzivajo na politične dogodke in na akcije nosilcev moči« (Vreg 2000, 43). Največjo moč med mediji imajo ameriški. Tudi Televizija Slovenija se neštetokrat sklicuje prav na ameriške vire, ko poroča o kakšnem dogodku. Ker so Združene države Amerike v poročanju svojih medijev prikazane kot verodostojne, razvite in moderne, so seveda vse druge države postavljene v podrejeni, slabši položaj. Sogovornica v mojem intervjuju, bližnjevzhodna dopisnica Televizije Slovenija sicer meni, da »ne obstaja zahodna cenzura, zagotovo pa obstaja vpliv zahodnih medijev« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Medtem posebni poročevalec Televizije Slovenije, ki je Bližnji vzhod prav tako obiskal že velikokrat, trdi, da tako imenovani zahodni, tradicionalni mediji generirajo razizem na globalni ravni v največji meri doslej. »Nazadnje je bil ugrabljen Hrvat in smo se veliko ukvarjali z njim. Istočasno je Islamska država zavzela eno mesto v Siriji, kjer je bilo nastanjenih ogromno kristjanov in pravzaprav niti ne vemo, kaj se je z njimi zgodilo. Bi se pa lahko potrudili, ne?« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Po grozljivih terorističnih napadih v ZDA leta 2001 se je odnos zahodnih medijev do islama močno spremenil. Začeli so ga povezovati z vsemi terorističnimi dejanji, in to tudi takrat, ko za to niso imeli podlage. Terorizem sicer s svojo dramatičnostjo vzbuja zanimanje javnosti, mediji pa dramatičnost terorizma še povečajo, da bi pritegnili pozornost javnosti – tudi s pretiravanjem (Jezernik 2002, 17–19). Mediji v kritičnih situacijah, še zlasti ko gre za terorizem, pogosto posredujejo neosnovane in nepomembne informacije o osumljenih, največja nevarnost pa je pozivanje k vojaškim protiukrepom (Bojc 2001). »Stereotipiziran pogled na islam je postal opora za preživetje zahodne kulturne identitete« (Bošnik 2002). V zahodnem svetu prevladujejo pogledi na islam in muslimane kot na nerazvite in fanatične vernike s poudarkom na skrajnostih, ki v posameznikih vzbujajo strah. Greenfieldova (v

Smith 1996, 137) je zapisala, da mediji niso nobenega dela sveta bolj brezupno, sistematično in trdovratno napačno razumeli kot kompleks religije, kulture in geografije, ki ji pravimo islam.

Zdi se, da poročanje o muslimanih izhaja iz ločevanja na "mi" in "oni" in da mediji islam povezujejo predvsem s terorizmom, grožnjo demokratični zahodni ureditvi, ekstremizmom, fanatizmom, zakoreninjenim nasiljem. Novica o islamu v zahodnih medijih je v večini primerov travmatična novica (Said 1985). Za zahodne medije naj bi veljalo, da niso prizanesljivi, ko poročajo o islamu in zato večkrat spodbujajo nestrpnost in potrjujejo stereotipne podobe islama (Quraishi 2001).

Združene države Amerike in njene zaveznice so se na pojav Islamske države slabo odzvale. Ambicije skrajne skupine in njene brutalne strategije so bile jasne že ob objavah na spletu leta 2011, ko je bila skupina le ena od mnogih skrajnih islamističnih skupin v Siriji in Iraku. Do takrat še ni zagrešila nobenega obsežnega in zloglasnega krvavega pohoda. Njihov predstavnik je takrat zapisal, da je glavna ambicija skupine vzpostavitev kalifata in povzročitev apokalipse ter da jih od tega loči le nekaj dni. Aprila 2013 je taisti predstavnik Adnani rekel, da je »skupina pripravljena na vzpostavitev kalifata, ki bo deloval po šeriatskem pravu in ne bo priznaval državnih meja« (The Atlantic 2015). Zahod je torej Islamsko državo opazil že zelo zgodaj, le prave reakcije ni bilo. Ameriška obveščevalna služba je šele po vzpostavitvi kalifata avgusta 2014 izjavila, da »je skupina, ki se je samooklicala za Islamsko državo pokazala, da želi v kratkem napasti tudi Zahod, vključno z Združenimi državami in postaja tako močna sila, da tradicionalna protiteroristična taktika ne bo zadostovala« (The Wall Street Journal 2014).

5 VZPON ISLAMSKJE DRŽAVE

Skrajna organizacija Islamska država ne obstaja od lanskega leta, niti od leta pred tem. Organizacija deluje že nekje od leta 1999, takrat se je sicer drugače imenovala, a glavna želja je bila enaka: ustanovitev islamske države oziroma kalifata, kjer bi vladalo šeriatsko pravo in vahabistična verzija islama. Abu Musab al Zarkavi je v organizaciji, ki je leta 2004 postala zloglasna teroristična mreža Al Kajda, začel boj proti ameriški okupaciji, januarja dve leti kasneje pa so ustanovili odbor mudžahidov² in odbor oktobra 2006 preimenovali v Islamsko državo Irak (ISI). Leta 2008 so se skupini po robu postavili sunitiski Iračani in druge uporniške skupine, zato je ISI do začetka leta 2013 mirovala oziroma se vsaj medijsko ni izpostavljala. V začetku leta 2013 so svoje ime spremenili v Islamsko državo Iraka in Levanta (ISIL), prvi mož teroristične organizacije pa je postal Abu Bakr Al Bagdadi. Seveda so v versko razdvojenem Iraku hitro dobili močno podporo s strani sunitov, saj so ti menili, da jih šiitska vlada diskriminira. Razvoj skupine se je le še stopnjeval. Nadaljevalo se je z delovanjem skrajne organizacije v sirski državljanski vojni. Sodelovanje v vojni je v organizacijo privabilo ogromno število novih, skrajnih borcev (Lewis 2014). Od tu naprej je napredovanje skrajnežev ušlo izpod nadzora. Napadali so vladne in vojaške tarče ter pobijali vse, kar jim je prišlo na pot. Ob tem se je ISIL-u odpovedala tudi krovna organizacija Al Kajda češ, da so pretirano brutalni in neobvladljivi. ISIL je konec junija 2014 razglasila kalifat, Al Bagdadi je postal njen kalif in skupina se je preimenovala v Islamsko državo (UMMA 2014). Večina teorij razvoja skrajne skupine ugotavlja, da je bila časovnica njenega delovanja približno taka:

- a) Začetki skrajne skupine med letoma 1999 in 2006:** Al Zarkavi je po ameriški invaziji na Irak svojo islamistično skupino preoblikoval v uporniško skupino v Iraku. Napadali so koalicijske sile in tudi civiliste. Zarkavi je bil junija leta 2006 ubit, zato se je aktivnost skrajne organizacije zmanjšala. Na Bližnjem vzhodu se je za nekaj mesecev pokazalo celo obdobje bolj ali manj mirnih dni (UMMA 2014, 5). V nadaljevanju leta 2006 se je skupina združila z ostalimi iraškimi uporniki in oktobra razglasila ustanovitev Islamske države Irak, za emirja pa postavili Abu Omarja Al Bagdadija (UMMA 2014, 6).

² Mudžahid je oseba, ki vlaga duhovni, intelektualni ali fizični napor za dobro, proti zlu in brani svojo pravico svobodnega izvajanja islama (Glosar religijskih pojmov 1999). Po drugi razlagi je mudžahid tisti, ki vse svoje življenje posveča vsakodnevnemu žrtvovanju, kamor se šteje tudi post, odpovedovanje imetju, udobju, užitkom ter podvrženost naporom in trpljenje za božjo ljubezen in zadovoljstvo (Čengić 2001).

- b) Islamska država Irak med letoma 2006 in 2013:** Iz ameriških obveščevalnih krogov je bilo v začetku leta 2007 slišati, da namerava ISI prevzeti oblast v osrednjem in zahodnem delu Iraka in ga spremeniti v sunitško islamsko državo. A se je skrajni skupini strategija nekoliko podrla, ker so z napadi na iraško prebivalstvo izgubili podporo, mnogi borci pa so medtem prestopili na ameriško stran. A zaton skrajnežev ni trajal dolgo. Ameriški obveščevalci so se znova oglasili leta 2009 in povedali, da se je ISI spremenila in dobila ogromno novih članov. Američani so hitro reagirali in glede na njihova poročila že v prihodnjem letu pobili kar 80 odstotkov vodilnih mož v organizaciji. Maja 2010 je skrajna skupina dobila novega vodjo; to je postal Abu Bakr Al Bagdadi in v organizacijo privabil mnogo vojakov in vohunov iz administracije Sadama Huseina, nekdanjega iraškega diktatorja (BBC 2014b).
- c) Islamska država Iraka in Levanta med letoma 2013 in 2014:** S protesti proti sirskemu predsedniku Bašarju Al Asadu se je marca 2011 začela sirska državljanska vojna in Al Bagdadi je že v sredini leta 2011 v Sirijo poslal svoje borce. Ustanovili so sirsko vejo te skrajne organizacije. Skupina je kmalu postala tako močna, da se je lahko postavila po robu vojski Asadovega režima, čeprav so na drugi strani mediji poročali, da je skupina ISIL z Asadom v resnici sodelovala (Kelley, 20. avgust 2014).
- d) Islamska država v letu 2014 in v prihodnje:** ISIL se je v Islamsko državo preimenovala 29. junija 2014, ko je skupina območje pod svojim nadzorom razglasila za kalifat. Do tega dne se je organizaciji pridružilo že ogromno upornikov, avgusta 2014 je vodja organizacije celo sporočil, da vzhodno od Sirije ni več osvobodilne vojske, saj so se vsi pridružili Islamski državi (The Independent, 30. junij 2014). Avgusta 2014 je Sirski observatorij za človekove pravice ugotovil, da je v Siriji do 50 tisoč, v Iraku pa okrog 30 tisoč bojnikov skrajne islamske skupine (Aljazeera 2014c).

5.1 Vzroki za oborožene spopade v Iraku in Siriji

Bob Bowker (2014) definira vzroke oziroma značilnosti vojne proti Islamski državi. Pravi, da kljub pravilnim sklepanjem, da sta za vojno z islamisti krivi tako državi kot njune zaveznice, še vedno ostaja največji razlog geopolitični položaj. Vojno s skrajneži definira nekaj vzrokov.

- a) **Vloga Irana:** arabske države v bližini Iraka se bojijo, da bi islamisti prodrli tudi na njihova območja in naredili podobno škodo kot v Iraku in Siriji. Vseeno pa so arabskim državam skrajneži manj pomembni kot dolgoletno tekmovanje z Iranom in v tem kontekstu želja po odstranitvi sirskega predsednika Bašarja Al Assada. Prav zato arabske države konstantno podpirajo Združene države Amerike. Iran bo imel pri reševanju krize v Iraku in Siriji še dolgo daleč najpomembnejšo vlogo, saj ima, v nasprotju s svojimi arabskimi kolegi in Turčijo, zaradi geografske lege strateške interese in je v boljšem položaju kot katerakoli druga država.
- b) **Nezaupanje Zahodu:** arabske države se želijo, kljub vidnemu povezovanju z Združenimi državami Amerike, čim manj vmešavati v akcije, ki jih nad islamisti izvaja Zahod. Arabske države sicer prispevajo obveščevalne podatke, nekatere dovolijo celo uporabo njihovega zračnega prostora za zahodne letalske sile, a odkrito se z ZDA bori malokdo. Kompleksno in preračunljivo razmišljanje je zlasti povezano z občutkom negotovosti, kajti če arabske države javno potegnejo z ZDA, bo na to gotovo odgovoril Iran.
- c) **Sektaško ozadje:** za uspeh skrajnežev je kriv tudi iraški premier Nuri Al Maliki in njegova šiitska vlada, ki v vseh teh letih ni ustrezno odgovorila na nezadovoljstvo manjšinskih sunitov. Ti se pod njegovo, šiitsko oblastjo, počutijo zapostavljene in potisnjene na rob družbe, to pa daje pravo podlago za razvoj sektaškega nasilja.
- d) **Islamska država ima geografsko široke interese:** z njihovo strategijo in zmožnostjo bojevanja na več frontah hkrati zgleda, da bi skrajnežem prodor globlje v Sirijo in Irak lahko uspel. Zdi se, da bodo sile Bašarja Al Asada težko ubranile oziroma dosegle ponovno zavzetje mest, ki so jih skrajneži že obkolili (Bowker 2014).

»To je bila še dve leti nazaj neka obskurna skupina, ki je sicer nastajala v Iraku, mislim, da leta 2003, ampak je bila ena od mnogih, ni bila nič bolj znana kot *Ansar al-Sunna*, *Džunta al-Islam* in tako dalje. Kaj je njo lansiralo, da je tako dobro zavzela teritorij, ki ga ima in da ga drži?« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Posebni poročevalec Televizije Slovenija Erik Valenčič še pravi, da je k vzponu skrajne skupine pripomogla sektaška vlada Nurija Al Malikija v Bagdadu, ki jo je Zahod močno podpiral, a prav tako je k temu pripomogel prihod različnih militantnih (tudi islamističnih) skupin z ogromnimi količinami orožja prek Turčije v Sirijo, kjer je divjala državljanska vojna (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Širša slika današnjega časa nam pokaže, da je navkljub grozljivim podobam z nekaterih delov sveta vojnih območij vseeno manj, kot jih je bilo na primer v času obeh svetovnih vojn ali

Hladne vojne. V zadnjih desetletjih je državljanskih vojn manj in skoraj ni vojn med dvema ali več državami. Vseeno pa konflikt v Siriji predstavlja enega najhujših v zadnjem času, zaskrbljujoče pa je tudi dejstvo, da razmere v Siriji postajajo vedno hujše (International relations 2013). Po grozodejstvih sirskega predsednika Bašarja Al Asada, ki je z uničevanjem svojega prebivalstva začel že pred štirimi leti in leta 2013 izvedel strašen napad na civiliste s kemičnim orožjem ter pobil 2 tisoč ljudi (Delo 2014, 15. marec), so njegovi zločini kar nekako prešli v pozabo. Islamska država je očitno hujša grožnja kot Al Asad. Skrajneži so ukradli državljansko vojno Sircev in si prisvojili že večino sirskega ozemlja (RTV SLO 2015a).

Irak z intenzivnostjo spopadov ne zaostaja. Konflikt v Iraku predstavlja vojaški spopad med mednarodno koalicijo sil in različnimi uporniški skupinami. Vse se je začelo z invazijo Združenih držav Amerike in Velike Britanije leta 2003. Kot vzrok za napad so ZDA in Britanija navajale, da režim tedanjega iraškega voditelja Sadama Huseina z orožjem za množično uničevanje svetu pomeni grožnjo. Tako imenovana ameriška vojna se je z izkupičkom 4.500 mrtvih ameriških vojakov in več deset tisoč mrtvih Iračanov sicer leta 2011 končala, a je še daleč od tega, da bi v državi vladal mir (RTV SLO 2011). Državo še naprej pretresajo napadi, sektaško nasilje in politična negotovost. Razlog za to so uporabi različnih skrajnih skupin, zaslugo za najhujše oborožene konflikte pa imajo tudi džihadisti Islamske države. Erik Valenčič pravi, »da se je z začetkom Druge zalivske vojne, torej okupacije Iraka, začel kaos širiti po Bližnjem vzhodu. Prva državljanska vojna v Iraku je bila leta 2006/07, potem se je nekako to umirilo, ampak je na novo eksplodiralo, ko je propadla revolucija v Siriji« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Z željo po ustanovitvi kalifata so se skrajneži prebili v Irak in po krvavem pohodu lansko leto brez večjega boja osvojili tudi precej strateško pomembnih mest. In čeprav je ameriški predsednik Barack Obama dejal, da se »ameriške sile ne bodo vračale v Irak, zato ker ni ameriške vojaške rešitve za obsežno krizo v Iraku,« koalicija pod vodstvom Združenih držav Amerike vseeno iz zraka napada utrdbe Islamske države v Iraku (in tudi Siriji) (RTV SLO 2014č).

Vojni torej nimata popolnoma standardnih lastnosti oboroženega spopada. Erik Valenčič pravi, da je konflikt na Bližnjem vzhodu nekakšno klanje. »Tukaj ni jasnih frontnih linij, ker ti si na teritoriju, ki ga nadziraš, obkoljen s frontami in se boš spopadal z različnimi silami, sklepal ad hoc zaveznitva z določenimi silami, proti neki tretji sili in se potem obrnil proti

njim« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Spopadi skrajnežev Islamske države z manjšinskimi skupinami in ne-sunitskimi borci so torej drugačni, kot so bile vojne do zdaj. Ne gre za spopad države z državo niti ne gre za spopad države z eno skupino. V vojno z Islamsko državo so poleg oblasti Sirije in Iraka vpleteni še številni borci, milice, sosednje države in ne nazadnje Koalicija voljnih³ pod vodstvom Združenih držav Amerike.

5.2 Grožnje Zahodu

Tako imenovane razvite države bi lahko nevarnost z Bližnjega vzhoda sicer opazile že pred brutalnimi usmrtitvami v letu 2014. Poleg vseh grozodejstev, ki so jih pripadniki skrajne skupine pod drugačnimi imeni izvajali v zadnjem desetletju, je tudi sam Al Bagdadi ob izpustitvi iz zaporu leta 2009, rekel: »Se vidimo v New Yorku!« in tako dal jasno vedeti, kdo so glavne tarče napadov islamistov. Najverjetneje se je dela te nevarnosti Zahod celo zavedal. Iz ameriškega State Departmenta so večkrat prišla opozorila, kot so: »Irak in Sirija bosta postala uprizoritveni oder za naslednji 11. september, če ne storimo ničesar proti skrajni skupini islamistov« in še: »Ustanovili so kalifat a skrajnežem nista v interesu le Irak in Sirija. /.../ Njihov naslednji cilj je zrušitev Združenih držav Amerike« (UMMA 2014, 6). Tudi sogovornik v intervjuju je prepričan, da ni mogoče, da Zahod o vzponu skrajne islamistične skupine ni vedel nič. »Ni možno predvideti ali pa trditi, da Američani niso vedeli, kaj se dogaja. Meni so julija ali junija 2012, ko sem bil prvič v Siriji, odkar je izbruhnila vojna, pripadniki Svobodne sirske vojske povedali, da obstaja velik problem, ker gre ogromno orožja in rekrutov k skupinam, ki so slabe, ki so islamistične, ki bodo delale sranje« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Te skupine so se kasneje pridružile Islamski državi in Valenčič pravi, da tega Zahod še vedno noče priznati.

Navedla bom le nekaj primerov opozoril, ki so jasno kazali, da se islamisti želijo maščevati Zahodu. Leta 2002 so skrajneži pod pokroviteljstvom Al Zarkavija ubili ameriškega diplomata Laurence Foleya v Jordaniji. Pod istim voditeljem so leto kasneje napadli prostore Združenih narodov v Bagdadu, jordansko ambasado v Bagdadu in prostore italijanske paravojaške policije v Nasirijahu. Takratni namen Zarkavija je bilo tudi oviranje obnove

³ Koalicija voljnih je skupina držav, ki delujejo izven nadzora Organizacije združenih narodov. Koalicija je najbolj znana po sodelovanju pri invaziji na Irak leta 2003. Pri vojni z Islamsko državo se je koaliciji pod vodstvom Združenih držav Amerike pridružilo tudi nekaj arabskih držav in tako trenutno z njo sodeluje približno 50 držav, tudi Slovenija (Wikipedia 2001b).

družbeno in gospodarsko porušenega Iraka. Da bi humanitarne delavce z Zahoda spravil iz države, je na svetovnem spletu objavljajal posnetke usmrtitev in krutih obglavljanj. Spravil pa se je tudi na šiitske mošeje in pobil na tisoče šiitskih muslimanov. Skupina je odgovorna tudi za napad na Zeleno Cono ameriške vojske leta 2004, kasneje istega leta pa se je zgodil tudi smrtonosni napad na prostore Združenih narodov v Bagdadu, v Iraku so pobijali tudi modre čelade. V tem letu so umrli tudi štirje zahodni civilisti, Američani Nick Berg, Eugene Armstrong in Jack Jensley, pa tudi Britanec Kenneth Bigley. Njihove usmrtitve so, tako kot Islamska država to počne danes, posneli in objavili (UMMA 2014, 11). Skrajneži so odgovorni tudi za ugrabitve, mučenja in obglavljanja ameriških vojakov Thomasa Lowell Tuckerja in Kristiana Menchaca ter več ruskih uradnikov na veleposlaništvu v Bagdadu leta 2006. Združene države so organizacijo obtožile, da so krivi za napad s kemičnim orožjem na zahodu Iraka, ki je za sabo pustil nešteto mrtvih (Reuters, 24. februar 2007). Ne smemo pozabiti, da je skrajna skupina prevzela tudi odgovornost za številne napade izven Iraka in Sirije. V Islamabadu v Pakistanu so napadli hotel, umrlo je več kot petdeset ljudi. V Iraku se je kriza le stopnjevala, oktobra 2008 so skrajneži napadli kristjane v Mosulu, umrlo je na desetine ljudi. Že julija 2012 je bilo nasilje v Iraku na najvišji stopnji, do leta 2013 se je mesečno število ubitih dvignilo nad tisoč (BBC 2014b).

5.3 Islamska država v letu 2014

Takoj ob začetku leta 2014 je ISIL razglasila, da bo v provinci An Anbar v osrednjem delu Iraka ustanovila islamsko državo (BBC 2014a). Na grožnjo so se odzvale številne uporniške milice in Sirska vojska. Po nekaj dneh spopadov so uporniki trdili, da so islamiste pregnali iz večine obleganih vasi, a že v sredini januarja je ISIL razglasil, da je strateško pomembno mesto Alep v njihovih rokah. Borbe za okoliška mesta so se nadaljevale, organizacija islamistov je postala tako številčna, da so se lahko borili na več frontah hkrati. V Libanonu so izvedli napad z avtomobilom bombo, vedno bolj pa so se spopadali tudi s turističnimi vojaki na meji med Turčijo in Sirijo. Januarja je morda še kazalo, da razlika med močjo uporniških skupin in na drugi strani močjo islamistov, ni tako opazna. A je bilo že marca jasno, da je v sirski provinci Idlib ISIL dobila ogromno število borb. Iraški premier Al Maliki je v tem času na francoski televiziji izrazil strah, da Savdska Arabija in Katar pomagata skrajnim islamistom in jih oborožujeta. Konec aprila se je iraška vojska veselila uničenja konvoja ISIL-a v Siriji. Junija so islamisti udarili nazaj in izvedli napad na severu Iraka. Potem ko so

razstrelili in uničili mesto Samara, so nanje streljale zračne sile iraške vojske in jih oslabile. V nadaljevanju meseca je ISIL izvedla napad na Mosul in le dan za tem zavzela univerzo v Ramadiju ter za talce vzela več kot tisoč študentov. Ker je Mosul strateška povezava med Irakom in Sirijo, je bil zaseg tega mesta zanje velik uspeh. Zasedli so tudi turški konzulat v Mosulu in ugrabili vodjo diplomatov, pridobili pa so si tudi Tikrit. 13. junija 2014 se je oglasila Navi Pillay s poročilom odbora Združenih narodov za človekove pravice in opozorila na alarmantne izsledke poročila. »Borci ISIL-a pobijajo vojake, policiste in druge ljudi, tudi civiliste oziroma vse za katere mislijo, da so tako ali drugače povezani s katerokoli vlado«. Na uradni spletni strani ISIL-a in na družabnih omrežjih so se začeli pojavljati fotografije in posnetki, v katerih s posnetki visoke ločljivosti prikazujejo pobijanja vojakov iraške vojske. Na spletni strani so v juniju objavili tudi zapis, da so v enem dnevu usmrtili več kot 1700 vojakov (UMMA 2014, 18–19).

Prelomnica v dojemanju islamistov kot resne grožnje (tudi Zahodu) se je zgodila 29. junija, ko so, kot sem že omenila, ustanovili kalifat. Junija in v začetku julija sta Jordanija in Savdska Arabija svoje vojaške sile premaknile na mejo z Irakom, saj bi lahko skrajneži hitro napredovali tudi čez meje. Julija je imela Islamska država že več kot šest tisoč na novo pridruženih članov (The Daily Mail 2014, 18. september). V juliju so številne skrajne skupine po svetu prek videoposnetkov obljubile pripadnost Islamski državi in njenemu voditelju, Al Bagdadiju. Skupina je dobila svetovne razsežnosti in pripadnike na vseh kontinentih (CIIS 2014, 14. november). Avgusta so skrajneži zavzeli še nekaj mest na severu Iraka in na goro Sindžar pregnali na tisoče pripadnikov krščanske verske manjšine jezidov in jih tam pustili brez osnovnih življenjskih potrebščin. Grozili so, da bodo nad njimi storili genocid. Američani so na goro pripeljali humanitarno pomoč in 8. avgusta je Koalicija voljnih pod vodstvom Združenih držav Amerike začela z zračnim obstreljevanjem islamistov (NBC News 2014, 12. avgust). Da bi ostale skupine podobno mislečih po svetu pomagale Islamski državi, ki so jih iz zraka napadala letala koalicije, so septembra skrajneži začeli ugrabljati še več ljudi. Izpustili so jih ob določeni vsoti denarja, ki naj bi jo namenili Islamski državi. V začetku oktobra 2014 je Islamska država iz Sirije in Iraka napotila deset tisoč borcev, da bi prevzeli glavno iraško mesto Bagdad. Iraška vojska in uporniške milice so rotile Združene države, naj na pomoč pošljejo tudi kopensko vojsko, saj drugače ne bodo mogli ustavili skrajnežev. Barack Obama se za slednje ni odločil (The Washington Post 2014, 16. oktober). Islamska država se je ob invaziji uspela prebiti skoraj do letališča v glavnem iraškem mestu. Novembra je bil obseg njihovega imperija že ogromen, pobijali so vse, kar jim je bilo na poti,

tudi nekaj sto pripadnikov iraške plemena na zahodu province Anbar. Kurdi so se trudili, da bi omejili zavzemanje mest, velikokrat jim je tudi uspelo. A so se skrajneži vedno vrnili še okrepljeni. Ves čas so potekali tudi hudi boji za strateško pomembno mesto Kobane, ki so se začeli nekje sredi septembra. Za obvarovanje mesta, ki leži ob meji s Turčijo, so prišle na pomoč tudi iraške kurdske sile, da bi pomagale soborcem (BBC 2014č). Do konca novembra so se boji ob turško-sirski meji le stopnjevali. Vsakodnevno so islamisti izvedli več samomorilskih napadov, da bi oslabili kurdske sile. Boji za Kobane so zahtevali na stotine življenj civilistov, poleg tega pa nekaj sto tisoč ljudi prisilili, da so zapustili svoje domove in odšli proti Turčiji (BBC 2014č). V začetku decembra je ameriški državni sekretar dejal, da je koalicija pod vodstvom Združenih držav Amerike izvedla več kot tisoč zračnih napadov na cilje islamistov v Siriji in Iraku in da so jih oslabili, in dodal, da lahko vojna s skrajneži vseeno traja več let (Reuters 2014, 3. december).

5.4 Analiza oboroženega konflikta s pripadniki Islamske države

Glede na navedene analize oboroženih konfliktov sem si za konkretno analizo tega konflikta izbrala metodo, ki so jo predstavili na oddelku britanske vlade za mednarodni razvoj (DFID 2002, 10). V analizo bom tako zajela strukturo oboroženega konflikta, analizo akterjev in dinamiko sodobnega konflikta.

a) Struktura oboroženega konflikta s pripadniki Islamske države:

Razumevanje konflikta je lažje, če v analizo kot vključimo zgodovinsko ozadje spora. Primož Šterbenc pravi, da je šlo v zadnjih desetletjih na Bližnjem vzhodu vse narobe, ampak so že mnogo prej na tem območju obstajali resni sunitsko-šiitski konflikti (Mladina 2014, 5. september). Erik Valenčič pravi, da so se zaradi sektaške atmosfere sunitska plemena toliko prej obrnila k Islamski državi (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Torej spori niso nova stvar, prelomna točka pa je bil ameriški napad na Irak leta 2003. To je po mnenju Šterbenca sprožilo bistvene procese, ki so privedli k nastanku Islamske države. Sogovornica v intervjuju, bližnjevzhodna dopisnica Televizije Slovenija pravi, da so za razmere na Bližnjem vzhodu do neke mere zagotovo odgovorne velike sile, ki imajo svoje interese, vendar je to preveč splošno rečeno. »Zgodovina na Bližnjem vzhodu se ni začela z evropsko kolonizacijo, niti se ni z njo končala. Tudi Američani so, če gledamo iz neke širše perspektive, prišli sem precej pozno. Tukaj gre za več tisočletno zgodovino, ki igra pomembno vlogo pri dogodkih,

ki se dogajajo danes« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl) pravi dopisnica Televizije Slovenija s čimer misli razdelitev znotraj islama na sunita in šiite, saj so verska trenja v veliki meri razlog za nemire, celo vojne.

Obstaja pa tudi psihološko ozadje spora. Sociološki koncept kulturne obrambe pravi, da če obstaja konflikt med dvema skupnostnima, ki sledita različnim religijam, se lahko okrepi religijska identiteta vsake izmed njih, seveda vključno z radikalizmom. Novinar Televizije Slovenija pravi, da je Islamska država zelo brutalna, kar se velikokrat pripisuje islamskemu fanatizmu, kar sicer drži, a je to zelo površinsko gledano, ker so se stvari toliko radikalizirale (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Na drugi strani pa je po mnenju Šterbenca treba razumeti še koncept kulturne obrambe, ki nam jasno pokaže, da če skupina ljudi sledi eni religiji pod prevlado zunanje sile z drugačno religijo, potem se zelo verjetno okrepi religijska identiteta prve, torej skupine, ki je prevladana. In tudi tu se ni mogoče izogniti radikalni struji. Šterbenc enostavno razloži tudi pomen Iraka oziroma geostrateški razlog, da do konflikta prihaja prav tam. V zgodovini muslimanskega sveta je bil Irak območje južne Mezopotamije. Za sunita ima to območje velik pomen, ker je bil v glavnem mestu med leti 762 in 1258 sedež kalifata, v času katerega je islamska civilizacija dosegla svoj največji gospodarski, kulturni in znanstveni razcvet. Šiitska veja islama Irak povečuje, ker naj bi bilo vseh dvanajst pomembnih imamov, ki so vodili šiitsko skupnost med letoma 656 in 874, pokopanih v Iraku (Mladina 2014, 5. september).

Novinar Televizije Slovenija Erik Valenčič je prepričan, da je ta vojna »porušila vsa pravila, ki so obstajala, tudi glede neke nevtralnosti novinarjev. Tako da, naše delo postaja težje, razmere na terenu pa veliko bolj kaotične. Gre preprosto za to, da ta vojna traja predolgo časa in temu lahko rečemo "somalizacija" družbe« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Valenčič dodaja, da generacije ljudi na Bližnjem vzhodu, posebej v Siriji in Iraku, ne razumejo več, kaj pomeni beseda mir. Mladi so brezposelni, nimajo nobene perspektive in novinar pravi, da v pogovoru z lokalnim prebivalstvom ugotoviš, da sploh ne uporabljajo besede mir. Govorijo le o tišini, zatišju. »Vojna je postala pač stalnica življenja« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Spor pa so pospešili Američani z zrušitvijo imperija Sadama Huseina, ki je bil sicer sekularni vladar, a so v njegovem režimu prevladovali suniti. Sunitsko prebivalstvo je v zrušitvi videlo zahodni agresivni poseg v muslimanski svet in so se zato začele krepiti skrajne sunitske

uporniške skupine. Za razumevanje bojev Šterbenc navede proučevalca religijskega nasilja, Marka Juergensmeyerja. Ta pravi, da gre v primeru vojne z islamisti za koncept kozmične vojne, ki pomeni, da skupina bojevnikov, ki bojuje nek posvetni konflikt, začne ta konflikt obravnavati kot božansko bojevanje, kot konflikt, v katerega je neizogibno vključen bog (Mladina 2014, 5. september). Z razglasitvijo kalifata pa je Al Bagdadi sporočil, da "njihovo" območje ne zajema le Iraka, temveč tudi Sirijo in pokazal, da ne priznava meje med državama.

Sogovornica v intervjuju vojno z džihadisti vidi nekoliko drugače. Pravi, da Islamska država prodaja idejo o nekem drugačnem, očiščenem svetu in napoveduje celo vzpostavitev novega svetovnega reda, ampak to je po njenem mnenju samo retorika. Doslej ničesar razen pobojev in hude represije v krajih, ki jih nadzoruje, nismo videli, še doda (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Erik Valenčič razlaga, da vojna postaja vedno bolj krvoločna, čedalje bolj brutalna. »Ne govorimo o eni preprosti vojni, /.../ , torej o okupaciji tujih sil in torej nek boj proti tej okupaciji, to je preraslo že leta 2006/07 v Iraku, zdaj pa popolnoma eksplodiralo v medsektaško in versko vojno« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

b) Akterji sodobnega oboroženega konflikta s pripadniki Islamske države:

Kot je bilo že večkrat omenjeno v magistrskem delu sta ključni skupini akterjev v tem konfliktu šiitska in sunitska veja muslimanov. Posebni poročevalec Televizije Slovenija pravi, da so se zaradi sektaške atmosfere, zaradi tega sovraštva, sunitska plemena toliko prej obrnila k Islamski državi (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). K začetku oziroma radikalizaciji spora so, kot sem že napisala, pripomogle Združene države Amerike, ki pa z vpletanjem v vojno še niso odnehale. Po Valenčičevem mnenju tega sicer ne smemo poenostavljati, saj Zahod čisto vsega ni kriv (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Ameriške koalicijske sile še vedno obstreljujejo položaje skrajnežev tako v Siriji kot v Iraku. Koaliciji voljnih so se pridružile tudi nekatere arabske države, ki pa tokrat niso nudile le logistične podpore, temveč pri bombardiranju ciljev aktivno sodelujejo. Zanimivo je, da položaje Islamske države napadata Savdska Arabija in Jordanija, ki sta pretežno sunitski državi. Ko omenjamo akterje, ne smemo pozabiti na Bašarja Al Asada, saj v Siriji še vedno divja državljanska vojna, čeprav je zaradi vojne z islamisti nekoliko izgubila svoj pomen. Posebni poročevalec Televizije Slovenija Erik Valenčič pravi, da je Sirija postala edinstven primer, kjer obstaja »na stotine različnih gverilskih, terorističnih, militantnih, takšnih in drugačnih oboroženih skupin, ki državo dobesedno trgajo na kose« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Dodaja, da na

tem območju sploh ni več meja, da obstajajo le še frontne linije in nihče pravzaprav ne razume več, kdo se bori s kom in proti komu.

c) Dinamika sodobnega oboroženega konflikta z Islamsko državo:

Pri poskusu opisa trenda dinamike oboroženega konflikta z Islamsko državo sem naletela na težavo pri določitvi obdobja. Kot je bilo že rečeno, je dolgoročno gledano problem razdvojenosti med šiiti in suniti prisoten že zelo dolgo, vendar je v zadnjih dveh letih konflikt dobil nove razsežnosti. »Dejansko pa to ni neka vojna kot vojna, kot spopad dveh ali pa več sil. To je popoln kaos, v katerem se ljudje, številni ljudje, borijo samo za lasten obstoj« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Vzroki za povečevanje nasilnih dejanj so najverjetneje odgovori zahodnih sil na kruta dejanja Islamske države. Tako Evropska unija kot Združene države Amerike na Bližnji vzhod poleg vojaške sile pošiljajo tudi svoje posebne odposlance, da bi dosegli trajni mir, stabilnost in varnost v regiji. Prisotnost tujih sil pa za skrajne sunitske skupine znova pomeni poseg v njihovo življenje in napad nanje, zato odgovorijo s silo.

Pri analizi dinamike konflikta je smiselno tudi predvideti, kateri dejavniki bi lahko konflikt umirili, a med prebiranjem literature nisem zasledila avtorja, ki bi videl in priporočil dejavnike, ki bi Islamsko državo umirili. Razen seveda že obstoječega obstreljevanja njihovih ciljev, ki mimogrede prinašajo tudi številne žrtve med civilisti. Krizo bi lahko nadzorovale države, ki islamistom dostavljajo orožje. Države, ki naj bi islamistom dostavljale orožje, so različne v pisanjih različnih avtorjev. Eni so tako prepričani, da je največja botra islamistov Savdska Arabija, medtem ko drugi trdijo, da ta država sodeluje v obstreljevanju njihovih ciljev. Sogovornica v intervjuju, Karmen W. Švegl, pravi, da je vojna z džihadisti bistveno drugačna, kot so bile vojne, katere je spremljala do zdaj. Razlikuje se predvsem po tem, da pri vojni z Islamsko državo »ne obstajajo več nobena pravila "igre"« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Šveglova pravi, da je poročanje s terena postalo praktično nemogoče in resnično življenjsko tvegano. »Tega nisem nikoli prej doživela. Tudi v najbolj nevarnih časih, ko je bila sektaška vojna v Iraku na vrhuncu – leta 2006 in 2007 sem poročala od tam. Vedno je obstajal način« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl), pravi. V drugih vojnah se je dalo s pomočjo ameriških vojakov vseeno na svoje oči videti, kaj se dogaja, zdaj pa na območju Sirije in Iraka ni več niti skupin upornikov, pod okriljem katerih bi se teoretično dalo podati na najbolj prizadeta območja, saj različnim skupinam ne gre zaupati. Pripoveduje, da se je že zgodilo, da so skupine novinarjem obljubile zaščito, na koncu jih pa

niso mogle zavarovati ali pa so jih celo prodale skrajnežem. Ironično še dodaja, da je lani poročala tudi iz Gaze, ko je območje napadal Izrael in je bilo ubitih več kot 2 tisoč ljudi, vendar je prepričana, da je bilo poročanje iz Gaze v času najhujših spopadov za novinarje varnejše, kot iz katerega koli drugega Bližnjevzhodnega bojišča (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl).

O scenarijih v prihodnosti lahko le ugibamo. Boštjan Videmšek, ki je Bližnji vzhod obiskal že nešteto krat, pravi, da bo zemljevid Bližnjega vzhoda čez eno, dve leti popolnoma drugačen. Koncept nacionalne države je na Bližnjem vzhodu nepovratno pokopan. Predvideva, da se bosta izoblikovali sunitska in šiitska država, kurdska pa ne (RTV SLO 2014e). Pravi še, da »ob vseh mogočih virih, znanju in razumevanju je bilo mogoče izključno predvideti samo ta scenarij, kot ga imamo danes. Islamska država je posledica, ne vzrok« (RTV SLO 2014e). Karmen W. Švegl pravi, da vojni z džihadisti ni videti konca, saj ima Islamska država nekaj atributov, ki jih ženejo naprej. Vendar dodaja, da na dolgi rok skrajna sunitska skupina ne bo preživela. »Njeno slavo gre pripisati informacijski revoluciji, spletu, socialnim medijem. Tolikšne pozornosti v nekih drugih časih zagotovo ne bi doživela. Je na nek način naslednica Al Kajde v enem čisto drugačnem okolju, v globaliziranem svetu«, je prepričana Šveglova (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Čez deset let bo po njenem mnenju sicer v Siriji državljanska vojna končana in bodo visoko ceno znova plačale manjšine. Še vedno pa pričakuje krepitev radikalnega islama, saj številne skupine, ki so bile dokaj zmerne svojo ideologijo, zdaj zaostrejejo prepričanja, da bi lahko konkurirale Islamski državi. Iraku napoveduje nekoliko več stabilnosti z okrepljeno vlogo Irana. Islamska država bo po njenem mnenju obstajala, a si bo morda do takrat nadela kako novo ime. bližnjevzhodna dopisnica Televizije Slovenija je prepričana, da Islamska država v obliki države, ki bi nadzorovala tretjino Iraka in Sirije ne bo obstajala (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Spremembo trenda Šveglova v intervjuju napove po volitvah za ameriškega predsednika leta 2017.

Svojo prognozo za prihodnja leta je v intervjuju predstavil tudi Erik Valenčič. Po njegovem mnenju ne Irak ne Sirija kot državi ne obstajata več, saj ne zadostujeta kriterijem države. Kalifat jima je zbrisal meje, ostali sta brez vojske, ki bi lahko ščitila in nadzirala območje. Po njegovem mnenju trenutno obstajajo le cone, ki jih nadzirajo različne interesne skupine in vse se spopadajo z vsemi (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Pri orisovanju scenarijev za prihodnost je bil Erik Valenčič pesimističen, saj meni, da konflikt, ki ga danes gledamo, predstavlja šele začetek vojne. »Moja prognoza je, da bo to trajalo še desetletja, vsaj še deset

let, težko je reči« in nadaljuje, da je najbolj zaskrbljujoče, da islamisti nadzorujejo velika urbana središča, kjer so popolnoma izbrisali učni sistem in ga nadomestili z indoktrinacijo v džihad. »Oni ravnokar učijo milijone mladih ljudi, da enostavno ni drugega kot klanje« in doda, da se Zahod sile, ki prihaja, sploh še ne zaveda.

6 ANALIZA POROČANJA TELEVIZIJE SLOVENIJA O ISLAMSKI DRŽAVI

Crispian Cuss (Al Jazeera 2014a), nekdanji britanski vojaški častnik, ki je delal in živel na Bližnjem vzhodu, svoje mnenje o odzivu zahodnih medijev na dogajanje v Iraku in Siriji začne z dejstvom, da so pripadniki Islamske države izkoristili vrzel pri ne-poročanju medijev o njihovem osvajanju ozemelj in tako lažje širili svojo ideologijo. Cuss pravi, da je bila nevarna želja o širjenju ozemlja skrajnih islamistov jasna že ob razglasitvi kalifata junija 2014, prav tako pa je bilo jasno, da bo Islamska država pod vodstvom Al Bagdadija svoj vpliv in podporo širila in iskala po vsem svetu. Skrajna skupina je, sicer pod drugim imenom in takrat še pod okriljem teroristične organizacije Al Kajde, nase opozorila že nekaj let prej s številčnimi pobegi iz zaporov. Vsi se gotovo spominjamo najbolj množičnega pobega petstotih zapornikov iz zapora Abu Grajb. Po podatkih iraške vlade je bilo kar okoli dvajset najpomembnejših članov Islamske države med letoma 2004 in 2011 v ameriških zaporih, ob premestitvi v iraške pa je mnogim uspel pobeg. Cuss (Al Jazeera 2014a) dodaja, da je Islamska država naslovnice dosegla prvič, ko so njeni borci vkorakali v strateško pomembno iraško mesto Mosul, torej 12. junija 2014. In tudi ob bombardiranju drugega največjega iraškega mesta so naslovi svetovnih medijev bolj poudarjali, da je to skupina povezana s teroristično organizacijo, kot pa da bi opozarjali na neverjetno moč in brutalnost takrat še ISIL-a (Al Jazeera 2014b).

Mogoče je pomanjkljiva medijska pokritost začetnih mesecev vzpona Islamske države povezana z dejstvom, da je bilo v zadnjih desetih letih krvavega poročanja s teh območij ogromno in da novinarji niso zaznali, da je tokratna nevarnost najverjetneje še hujša. To pa so džihadisti s pridom izkoristili. Njihova promocija na družabnih omrežjih in na spletnih straneh je skoraj neverjetna. Zgleda, da za celotno organizacijo stoji skrbno načrtovana medijska kampanja, njihovi posnetki, na katerih pozivajo ljudi, da se jim pridružijo, so posneti z najboljšimi kamerami, za njimi je najverjetneje dobra produkcija, pišejo celo svoj spletni časopis. Karmen W. Švegl mi v intervjuju pove, da želijo biti skrajneži tehnološko napredni in »menda borci nujno potrebujejo zadnjo verzijo i-Phona, ki se zdaj na veliko prodaja v Raki in

Mosulu« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Erik Valenčič je podobnega mnenja in pravi, da se Islamska država zelo dobro zaveda tega, čemur pravimo množična psihologija in da se prav tako zaveda slabosti zahodnih medijev, ker njihovi glavni medijski strokovnjaki prihajajo z Zahoda (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). Islamska država opazi, da jim zahodni mediji ne posvetijo prvih minut oddaj, ko na primer na gori Sindžar pri življenju zakopljejo tri ali štiri tisoč ljudi. »Islamska država ve, da bo z obglavljanjem tujcev dosegla histerijo v zahodnem svetu. Njihova ideja je v tej njihovi zlobi in pokvarjenosti fenomenalna, ker oni "štartajo" na rekrutacijo« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Čeprav tradicionalni mediji na Islamsko državo dolgo niso opozarjali, so nekateri strokovnjaki že predvidevali, da bi lahko odhod ameriških vojakov iz Iraka ustvaril plodna tla za nastanek terorističnih organizacij. Ker že od srednjega veka in renesanse naprej na Zahodu o islamu govorijo kot o demonski religiji, za kristjane je bil Mohamed namreč lažni prerok, zato so se skozi zgodovino in vse do danes v množičnih medijih začeli pojavljati prispevki o islamu kot religiji nasilja in fanatizma (Said 1981, 30–33). Sploh po napadih 11. septembra 2001 je protiislamska terminologija postala stalnica v medijih in počasi, a vztrajno je mednarodni teroristični problem postajal sinonim za islam. Said ugotavlja, da je islamska religija v zahodnih medijih predstavljena netočno, neobjektivno in klišejsko. Mediji pri poročanju, če o tem sploh poročajo, odražajo etnocentrizem, pristranskost, včasih celo rasizem, vedno pa različne predsodke in stereotipe (Said 1981, 4–53). Avtor dodaja, da to ni nič posebej novega, saj o islamu Zahod poroča le, ko se v zvezi z religijo dogaja nekaj slabega, negativnega.

Prav nasprotno, da o dogodkih z Bližnjega vzhoda zahodni mediji dovolj poročajo, meni Karmen W. Švegl. Zdi se ji celo, da zahodni mediji včasih ustvarjajo preveč "fame" okrog skrajnežev, ki bolj kot kar koli drugega obvladajo promocijo in manipulacijo tujih medijev. Tisto, s čimer se ljudje identificirajo in jih straši, je, da so med njimi tudi ljudje, ki govorijo perfektno angleščino in ki so odrasli v zahodni družbi. Erik Valenčič meni, da zahodni mediji in Televizija Slovenija dogodkom na Bližnjem vzhodu posvečajo premalo pozornosti. Pravi, da se neke stvari odriva na sam rob zanimanja. »Urednikujejo nam ljudje, ki ne vidijo teh logičnih varnostnih povezav. Če mi dovolimo Bližnjemu vzhodu, kar je razviti zahodni svet že dovolil, da gre popolnoma v tri krasne, bo to imelo varnostne posledice za nas«. Dodaja, da sicer vsega zla, ki ga skrajneži zagrešijo, novinarji ne morejo uvrstiti v vsak Dnevnik, a da bi

bilo s povečano prisotnostjo na teh območjih treba točno povedati, kaj se dogaja. Erik Valenčič pravi, da to ne pomeni, da novinarji širijo namerne laži, ampak definitivno pa širijo ignoranco. »Ignoranca izhaja tudi iz nezanimanja in nepoznavanja in nerazumevanja določenih varnostnih implikacij, ki jih dogajanje na Bližnjem vzhodu ima tudi za nas« in poudari, da včasih pozabljamo, da se Bližnji vzhod imenuje bližnji zato, ker je res blizu (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Skoraj vsi posnetki usmrtitev oziroma zadnjih minut pred usmrtitvami talcev so bili objavljeni na družbenih omrežjih, večino jih je izvedel, zdaj že najverjetneje najbolj znan islamski skrajnež, Džihadi John. Skrajneži so največkrat ob okrutnih dejanjih tudi povedali, da se z usmrtitvami maščujejo za letalske napade koalicije pod vodstvom Združenih držav Amerike, za zaprtje Pakistanke Afie Sidikui⁴ in ker po njihovem mnenju ZDA nimajo prav nobenega motiva za pobijanje muslimanov. Paul Cruickshank z ameriške televizijske mreže CNN pravi, da je obglavljanje pred kamerami med drugim tudi atrakcija za rekrutiranje mož, saj je ljudem s skrajnimi ideologijami mučenje privlačno (The Atlantic 2014, 2. oktober). Da je njihov glavni cilj rekrutacija, se strinja tudi Erik Valenčič. V intervjuju pa ob tem opozori še na podrobnost, da pred poboji islamski skrajneži »te ljudi oblečejo v oranžne kombinezone in to je seveda asociacija na Guantanamo. In prek tega se oni svojim ljudem, potencialnim rekrutirancem, predstavljajo kot "mi smo dobri, mi njim delamo to, kar oni delajo nam"« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

6.1 Analiza osrednje informativne oddaje TV Slovenija, Dnevnik

Zaradi prebrane literature na temo prirejanja medijske realnosti in zaradi številnih citatov zahodnih avtorjev o tem, da so se časopisi, radii, televizije in ne nazadnje spletni portali nevarnosti Islamske države zavedli šele, ko so bile grožnje zahodnim ljudem na najhujši možni stopnji, sem se odločila za analizo osrednje informativne oddaje Televizije Slovenija, Dnevnika. Dnevnik je polurna informativna oddaja javne televizije, ki je na sporedu vsak dan ob 19.00. V oddaji skušajo uredniki objektivno in ažurno predstaviti dnevne dogodke iz domovine in s sveta. Z analizo Dnevnika in z intervjuji novinarjev Televizije Slovenija, ki sta v ključnih trenutnih obiskala vojna območja na Bližnjem vzhodu, želim potrditi ali zavreči

⁴ Afia Sidikui je pakistanska izobraženka, ki je bila obsojena na zapor, ker naj bi med afganistansko vojno financirala teroristično organizacijo Al Kajdo (Wikipedia 2001c).

hipotezo, da je **osrednja informativna oddaja Televizije Slovenija posvetila bistveno več pozornosti Islamski državi šele potem, ko so skrajneži začeli napadati zahodne novinarje, še več, takrat je na območje spopadov med kurdske borci in skrajneži poslala celo svojo bližnjevzhodno dopisnico Karmen W. Švegl, kasneje pa še posebnega poročevalca Erika Valenčiča.**

Zbiranje informacij o tem, kako je TV Slovenija v osrednji informativni oddaji poročala o dogodkih, povezanih s skrajneži Islamske države, je potekalo prek programskega sistema za urejanje novic Inews, ki ga TV Slovenija (in tudi druge televizijske hiše) uporablja za vnašanje novic v dnevni razpored informativne oddaje Dnevnik. Brez dostopa do tega programa bi bilo moje delo bistveno težje, če ne celo nemogoče.

Čeprav med televizijskimi novinarskimi žanri poročanja nisem razlikovala, moram na začetku analize razložiti, zakaj sem se odločila, da bom poročanje o Islamski državi vrednotila glede na čas, torej dolžino novice, ki so ga uredniki v posameznem Dnevniku namenili poročanju o aktivnostih skrajnežev.

Novice, ki v oddaji dosežejo obseg do ene minute, so načeloma tiste, katerim uredništvo v določenem dnevu ne daje večjega pomena in so namenjene le kratkemu poročilu o dogodku. **Novice, ki v oddaji dosežejo obseg nad minuto in pol** (najpogosteje okrog dveh minut), so relativno pomembne v določeni oddaji, vendar jim uredništvo ne daje nadpovprečne teže in jim tudi ne nameni dodatnega časa za podrobnejšo razlago okoliščin dogodka. **Novice, ki v oddaji dosežejo obseg nad dvema minutama in pol,** pa so tiste, ki so bile po mnenju urednika najpomembnejše v posamezni oddaji. Te so poleg poročila o samem dogodku potrebovale tudi različne svetovne odzive in mnenja strokovnjakov.

Večjo težo pa dogodku prinašata še (najmanj) dve komponenti, in sicer **napotitev posebnega poročevalca na krizno žarišče** in javljanje neposredno s kraja dogodka ter **poročanje o dogodku takoj ob začetku oddaje Dnevnik.**

V preučevanem letu 2014 sem ugotovila, da do **10. junija** osrednja informativna oddaja TV Slovenija praktično ni poročala o skrajnežih Islamske države. Minuto in pol časa so uredniki namenili le zavzetju Faludže v Iraku na **začetku januarja**, ko je novinar zapisal, da je to storila skrajna skupina, povezana z Al Kajdo. Skopa je bila tudi vest o eksploziji avtomobila bombe v Hili v Iraku marca 2014, ko je bilo v Dnevniku petinštiridesetim mrtvim šiitom

namenjenih 18 sekund. Skoraj dve minuti je uredništvo islamskim skrajnežem namenilo **konec aprila**, ko se je oglasil britanski parlament in ugotovil, da vedno več skrajnih islamistov iz Anglije odhaja na bojišča v Sirijo.

Junija se je dogajanje v povezavi s skrajnimi islamisti zares začelo. V Dnevniku je bila **10. junija** 23 sekundna vest o tem, da so skrajneži (takrat jih novinarji še niso naslavljali kot pripadniki skupine Islamska država Iraka in Levanta, v nadaljevanju ISIL) zavzeli strateško pomembno mesto Mosul na severu Iraka, naslednji dan pa novico nekoliko razširili in je dosegla minuto in 52 sekund. Bližnjevzhodna dopisnica TV Slovenije Karmen W. Švegl (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl) mi je v intervjuju povedala, da je bil »povod za odhod na območje spopadov padec Mosula in osvajalski pohod Islamske države. Takrat so v Erbil na severu Iraka prišli skorajda vsi resni svetovni mediji. Spomnim se, da sem sama potovala z dopisnikom nemškega Der Spiegela«. Od **12. junija** naprej je TV Slovenija govorila o napredovanju Islamske države Iraka in Levanta in njihovim pohodom namenila približno dve minuti vsakodnevne oddaje. Ob pregledu novic sem zasledila, da je ob začetku pohoda džihadistov Dnevnik več kot dve minuti namenil poročanju o tem v dnevih, ko so Združene države Amerike razpravljale, ali naj Iračanom priskočijo na pomoč ali ne. Do **22. junija** so bili prispevki na to temo vsak dan približno dve minuti dolgi, kar kaže na nekoliko manj uredniškega zanimanja za to temo, čeprav je v teh dneh ISIL zavzela največjo rafinerijo v Iraku, ubila 40 zapornikov in zavzela več mejnih prehodov s Sirijo in Jordanijo. **24. junija** je na dan prišlo poročilo, da so skrajneži ISILa pobili že več kot tisoč civilistov, a je ta novica v Dnevniku dobila le 17 sekund. Dolžina novic o skrajnežih se je znova nekoliko povečala ob koncu meseca. **29. junija** je ISIL razglasila kalifat in skupina se je preimenovala v Islamsko državo (v nadaljevanju tudi IS). Ta dogodek je v Dnevniku dosegel dolžino minute in 46 sekund in bil uvrščen v drugo polovico oddaje, kar znova kaže, da zanimanje za napredovanje skrajnežev ni bilo najbolj veliko.

Na **začetku julija** je bilo poročanje o IS skopo. Svet je sicer opozoril na 75 ubitih sirskih vojakov 25. julija, a Televizija Slovenija o tem ni poročala. Obširno se je o IS v Dnevniku znova začelo govoriti v **začetku avgusta**, ko je pred skrajneži na goro Sindžar pobegnilo več kot 50 tisoč pripadnikov iraške krščanske manjšine jezidov. Temu je **7. in 8. avgusta** TV Slovenija namenila okrog dve minuti in pol oddaje, kar je dogodek že uvrstilo med pomembnejše teme Dnevnik. S tem dogodkom sicer sovpada tudi začetek letalskih napadov ZDA na položaje skrajnežev in mogoče je bil obseg novic večji tudi zaradi ameriškega odziva

na pohod skrajnežev. Ameriško obstreljevanje in nehumane razmere, v katerih so živeli obkoljeni jezidi v gorovju Sindžar, so pripeljali do tega, da je TV Slovenija na sever Iraka poslala svojo bližnjevzhodno dopisnico, Karmen W. Švegl. Dober mesec po padcu Mosula je »Islamska država tudi prvič zares opozorila nase. S tem bliskovitim osvajalskim pohodom, poboji, zlorabami jezidov. Prej je bila zgolj ena izmed skrajnih skupin, a kot se je kasneje izkazalo, najbolj skrajna skupina v Siriji« pravi dopisnica TV Slovenija (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). **11. avgusta** se je Karmen W. Švegl v živo oglasila v Dnevnik s severa Iraka, kjer so potekali srditi boji med skrajneži Islamske države ter vsemi ostalimi milicami in uporniki, ki so se združili, da bi premagali džihadiste. Novici je bilo v Dnevniku namenjeno kar štiri minute in 42 sekund, saj je bila jezidska manjšina še vedno obkoljena na gori. Tudi naslednji dan, **12. avgusta**, je Karmen W. Švegl pripravila reportažo o dogajanju na severu Iraka in se s Kurdi pogovarjala o njihovih pripravah na boj z IS. »Sama sem se skoraj vsak dan v živo javljala v dnevno-informativne oddaje, naredila sem, mislim da enih šest reportaž. Z bojišč, o pregnanih kristjanih, zlorabljenih jezidih, prišli smo v bližino kakih 5 kilometrov od vasi, ki je bila pod nadzorom Islamske države. Potem smo obiskali vasi, od koder so Kurdi uspeli Islamsko državo pregnati,« mi je razložila v intervjuju (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Sever Iraka je obstal v kaotičnem stanju, Karmen W. Švegl se je s snemalcem Gunnarjem Willumom premikala iz kraja v kraj in se večinoma pogovarjala z begunci, ki so zapuščali svoje domove zaradi neprestanih bojev med Kurdi, ki so jim pomagale tudi zračne sile pod vodstvom ZDA, in islamskimi skrajneži. Novice so vsakič dosegle med dvema minutama in pol ter tremi minutami oddaje, poleg tega je Televizija Slovenija imela, kot že rečeno, svojo novinarko neposredno na terenu, kar novici daje veliko težo. **20. avgusta** je svet obkrožil videoposnetek brutalne usmrtitve ameriškega novinarja Jamesa Foleya. TV Slovenija takrat na območju skrajnežev ni več imela svoje ekipe, dolžina novic v Dnevniku pa je bila približno enaka kot dneve pred tem in je dosegla dve minuti in pol. Ko sem sogovornico Karmen W. Švegl vprašala, če je Dnevnik o skrajnejših obširneje poročal, ko so ti začeli napadati zahodne ljudi, mi je rekla, da »če pogledaš arhiv, smo, ko sem bila sama v Iraku, torej precej pred ubojem Foleya, vsak dan poročali z bojišč na severu Iraka« in dodala: »Nikoli nisem odšla na teren zaradi ubojev zahodnih talcev, niti se niso poti na to območje datumsko sovpadale z uboji« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Karmen W. Švegl je v intervjuju še poudarila, da:

O pobojih tujcev nismo poročali tako zelo obširno. Ko so ubili Foleya, je šlo za en sam agencijski prispevek v Dnevniku (poročali smo še o nekaj drugih pobojih, res da o posameznikih, nekatere pa smo obdelali s kratko vestjo). Sama sem protestirala proti

objavi spornih fotografij oziroma videoposnetka usmrtitve, in tudi, da smo o tem sploh na tak način poročali. Zdi se mi moralno in etično sporno. Poleg tega mislim, da je z brutalnimi poboji Islamska država želela sprožiti točno to, čemur so (smo) mediji podlegli. Medije so želeli izrabiti za prenašanje lastne propagande. In točno to se je zgodilo. Ampak mislim, da ne toliko v primeru poročanja RTV Slovenija. Ko sem protestirala proti objavi videoposnetka, sem dobila odgovor urednikov, da če vsi o tem tako poročajo, moramo še mi. Če vsi kažejo te posnetke, jih bomo še mi. Glede na to, da o Bližnjem vzhodu dokaj obširno poročamo tudi sicer in smo skoraj vedno prisotni, ko gre za večje zgodbe, pa vendarle mislim, da smo tukaj obdržali neko distanco. Kar pa se je zgodilo—če pogledaš številne britanske medije, tudi rumene, so resnično v trenutku pobojev zahodnjakov šele začeli poročati o Islamski državi. Ampak tukaj gre za medije, ki vedno poročajo iz stališča nekega evro-centralizma ali pa zahodnega centralizma. Torej je zgodba vredna objave samo takrat, ko se neposredno tiče nas (njih). Morda je bil razlog za takšen način poročanja celo bolj tako imenovani "Džihadi John", kot pa sam James Foley (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl).

V naslednjih dneh, **27. in 28. avgusta**, so novice o skrajnejših dosegale le okoli 20 sekundne vesti, večjega zanimanja za poročanje o Islamski državi očitno ni bilo. **30. avgusta** je Dnevnik osvobajanju ozemelj znova namenil več kot dve minuti programa, nato je zanimanje znova upadlo.

Mesec **september** se je začel z usmrtitvijo drugega ameriškega novinarja, Stevena Sotloff. Dnevnik je dogajanju namenil več kot štiri minute oddaje, a se je brutalna usmrtitev ujela s številnimi aretacijami domnevnih skrajnežev v Bosni in Hercegovini. Obširnejše analize teme tako ne morem neposredno pripisati uboju zahodnega novinarja, saj so se uredniki takrat veliko bolj ukvarjali s skrajneži v Bosni in Hercegovini zaradi neposredne bližine s Slovenijo. **6. septembra** je Obama začel oblikovati Koalicijo voljnih za boj proti islamistom, kar je v Dnevniku dobilo minuto in pol programa. **11. septembra**, ob obletnici terorističnih napadov na Združene države Amerike, je Obama Islamski državi odkrito napovedal vojno. Novica si je v Dnevniku zaslužila dve minuti in pol programa. **12. septembra** je javnost šokiralo poročilo, da islamisti nadzirajo kar trikrat več ozemelj v Iraku in Siriji, kot se je domnevalo do takrat. Tudi to je dobilo v Dnevniku dve minuti in pol programa. **14. septembra** so skrajneži obglavili tretjega zahodnega talca, britanskega humanitarne delavca Davida Hainesa, kar je

v Dnevniku dobilo minuto in 56 sekund časa, torej je zanimanje celo nekoliko upadlo. Tudi v naslednjih dneh so prispevki dosegali približno dve minuti programa. **20. septembra** je bila novica o dejanjih skrajnežev prvič na samem vrhu dnevno-informativne oddaje Dnevnik. Takrat so namreč Združene države Amerike objavile seznam držav, ki bodo sodelovale v Koaliciji voljnih in odkrito podpirale boj proti Islamski državi. Na tem seznamu se je (nepričakovano) znašla tudi Slovenija in to je novico uvrstilo na sam vrh Dnevnika z dolžino dveh minut in pol. Tudi dva dni kasneje, torej **22. septembra**, se je Dnevnik začel s pohodom islamskih skrajnežev in z zaskrbljujočim podatkom, da ogromno število civilistov beži proti Turčiji. Sem je bila uvrščena tudi reportaža o sirskih beguncih, ki so pribežali v Slovenijo, še naprej pa se je razpravljalo o sodelovanju Slovenije s Koalicijo voljnih. Na ta dan je bil torej tako v kategoriji odmerjene dolžine Dnevnika za sklop novic o IS kot tudi v kategoriji razvrščanja novic na dnevni plan glede pomembnosti **dosežen rekord** – Dnevnik se je, kot že rečeno, začel z dogajanjem na Bližnjem vzhodu in dogodkom v povezavi z IS namenil kar sedem minut oddaje. Tudi **23. septembra** se je oddaja začela z islamisti ter poročilom o zračnih napadih ZDA in Koalicije voljnih na Sirijo, kar je prineslo vojni nove razsežnosti. Ta se je namreč premaknila čez iraške meje. Dosežen je bil **še en rekord**; sklop novic je tega dne v Dnevniku zasedel kar deset minut in pol programa. Tudi naslednji dan so novice o obstreljevanju mesta Kobane na turško-sirski meji zavzele štiri minute programa. **25. septembra** se je Dnevnik znova začel s prispevkom o dejanjih skrajnih islamistov. Izvedelo se je namreč, da naj bi se v Siriji bojevali tudi Slovenci, kar je v domači javnosti povzročilo pravi vihar. Tega dne je tudi Varnostni svet Združenih narodov sprejel resolucijo proti IS, na turško-sirski meji pa so se nadaljevale katastrofalne razmere. Sklop novic je dosegel **nov rekord**; deset minut in 47 sekund. **26. septembra** je bilo podobno, saj je Slovenija nadaljevala preiskavo o domnevnih slovenskih borbcih na bojiščih v Siriji. V Franciji se je začelo žalovanje zaradi brutalne usmrtitve francoskega popotnika v Alžiriji Herveja Gourdel, o čemer TV Slovenija ni poročala. Sklop novic je znašal dobrih devet minut oddaje. Tudi **27. septembra** se je Dnevnik začel z dogodki povezanimi z džihadisti, saj so v Bosni in Hercegovini preiskovali vedno več mož, osumljenih sodelovanja s skrajnimi islamisti. TV Slovenija je na mejo med Turčijo in Sirijo znova poslala bližnjevzhodno dopisnico Karmen W. Švegl, ker so od tam svetovni mediji še kar poročali o katastrofalnih razmerah. Sklop novic je dosegel šest minut in 13 sekund, so pa bile v tem primeru, po mojem mnenju, dosežene vse tri komponente pomembnosti novice v informativni oddaji: **novicam je Dnevnik namenil prve minute oddaje, poročilo o dogodkih je bilo obširno, na kraju dogajanja pa je TV Slovenija imela tudi svojo ekipo.** Podobno je bilo tudi naslednji dan,

upoštevane so bile vse tri komponente pomembnosti, dolžina sklopa novic pa je bila še daljša – Dnevnik je tej temi namenil kar devet minut oddaje. **29. septembra** se je Dnevnik znova začel s perečo temo skrajnih islamistov, ker je Slovenec, ki naj bi se boril v Siriji, spregovoril pred kamerami. Sklopu novic je Dnevnik namenil šest minut in 45 sekund. **30. septembra** je slovensko javnost šokiral podatek, da naj bi bil eden od slovenskih borcev ubit v Siriji, kar si je znova zaslužilo začetek Dnevnika, od tam pa je še vedno poročala Karmen W. Švegl. Sklop novic je dolg skoraj štiri minute.

Tudi **2. oktobra** se je Dnevnik začel z dogajanjem v povezavi s skrajnimi islamističnimi ideologijami, saj se je v Sloveniji govorilo o spremembi zakonodaje povezane s terorističnimi dejanji. Za sodelovanje v boju proti IS so se odločile še turške oblasti, Kurdi pa so v strahu pred skrajneži začeli množično bežati iz Kobaneja. V bližini mesta je bila še vedno Karmen W. Švegl in dolžina novic je znašala štiri minute in 38 sekund. **Naslednji dan** se je iz turško-sirske meje v živo oglašala Karmen W. Švegl, saj je bilo stanje v bližini mesta Kobane vedno bolj napeto. Sklop novic je dosegel pet minut in pol. **4. oktobra** so islamisti obglavili britanskega človekoljubnega delavca Alana Henninga, za kar je bila v Dnevniku namenjena minuta in 56 sekund. Naslednji dan je bila dolžina novic približno enaka, islamisti so namreč skoraj zavzeli strateško pomembno mesto Kobane. Zanimanje je v naslednjih dneh upadlo, šele **11. oktobra** so novice o tej temi znova dosegle več kot dve minuti programa v Dnevniku, saj je tistega dne Kurdom s pomočjo zaveznikov uspelo ubraniti strateško pomembno mesto Kobane. V spopadih na tem območju je zaradi bojov umrlo vsaj petsto ljudi. **13. oktobra** je bilo v Dnevniku islamistom namenjenih le 28 sekund, v katerih so sporočali, da je zaradi spopadov v Kobaneju ujetih 12 tisoč prebivalcev mesta. **V naslednjih dneh** so novice dosegale približno dve minuti programa Dnevnika, več kot dve minuti je tema dosegla **29. oktobra** s sporočilom, da so na pomoč v Kobane prišli še Kurdi iz Iraka in da so policisti tudi v Avstriji pridržali domnevne skrajneže.

Po nekaj dneh skopega poročanja se je **13. novembra** v Dnevniku znova pojavil prispevek dolg dve minuti, saj je Francija na zaporno kazen prvič obsodila človeka, ki je povezan s skrajnimi skupinami. Poleg tega so v obširni raciji v Bosni in Hercegovini znova aretirali domnevne skrajneže. **16. novembra** so džihadisti obglavili ameriškega humanitarne delavca Petra Kassiga in v Dnevniku je bila o tem objavljena 14 sekundna vest. Šele naslednji dan, **17. novembra** je Dnevnik nekoliko obširneje poročal o dogodku in mu namenil dve minuti. **Konec novembra** sta bili dve minuti Dnevnika namenjeni bojem za Kobane in

poročanju o tem, da je zaradi zračnih napadov koalicije IS nekoliko oslABLJena. **3. decembra** je Dnevnik dve minuti oddaje namenil iranskim zračnim napadom na IS, tistega dne pa se je tudi zveza Nato znova zavzela za oster boj proti skrajnežem. **19. decembra** so Kurdi iz mesta Sindžar končno pregnali IS in osvobodili nekaj mesecev oblegane jezide. Temu je bila v Dnevniku namenjena minuta in 50 sekund. **24. decembra** je bila v Dnevniku zadnja vest o aktivnostih skrajnežev Islamske države v letu 2014, ker so sestrelili jordansko vojaško letalo in zajeli pilota. Temu je bilo namenjenih 18 sekund.

6.2 Analiza novic o skrajnežih Islamske države v oddaji 24ur

Čeprav v dispoziciji magistrskega dela nisem predvidela, da bom krajšo analizo poročanja o dejanjih skrajne skupine Islamska država opravila tudi v osrednji informativni oddaji komercialne televizije POP TV, se mi je hiter pregled poročanja v njihovi oddaji v primerjavi z Dnevnikom na Televiziji Slovenija zdel smiseln. Do teh podatkov sem prišla s pomočjo novinarskega kolega na POP TV-ju, ki je prav tako prek programskega sistema za urejanje novic Inews (ki ga tako kot na Televiziji Slovenija uporabljajo tudi na POP TV-ju) zbral novice in dolžino le-teh v oddaji 24ur v povezavi z islamskimi skrajneži v letu 2014.

Že na prvi pogled sem opazila, da je POP TV o dejanjih skrajnežev manj poročala kot TV Slovenija. POP TV v letu 2014 **na krizna območja ni poslala posebnega poročevalca**, kot je to storila javna televizija. Ob vzpostavitvi kalifata **29. junija** je uredništvo oddaje 24ur temu namenilo dve minuti in 25 sekund oddaje, nato pa do **8. avgusta** o skrajnežih v tej oddaji niso poročali. Po pogovoru z novinarskim kolegom sem izvedela, da se je **19. avgusta** uredniška ekipa informativnega programa na POP TV-ju odločila, da o krutem umoru ameriškega novinarja in fotoreporterja Jamesa Foleya ne bodo poročali. Umoru prvega zahodnega talca tako niso namenili niti sekunde informativne oddaje, saj so bili mnenja, da bi z objavo te novice skrajnežem Islamske države dali dodatno težo in uresničili njihovo željo po nadvladi svetovnih novic.

Tudi na POP TV-ju so septembra IS posvečali več pozornosti kot v mesecih pred tem. **3. septembra** so dve minuti oddaje posvetili obglavljenju drugega ameriškega novinarja Stevena Sotloff in napovedali, da IS grozi z usmrtitvijo britanskega državljana. **7. septembra** so v oddaji 24ur v 36 sekundni vesti sporočili javnosti, da so pripadniki IS obglavili zajetega libanonskega vojaka. **7. septembra** so skrajnežem IS namenili štiri minute rubrike "V

središču". Tudi **11. in 12. septembra** so približno dve minuti oddaje 24ur namenili poročanju o IS in Koaliciji vojnih, ki je obstreljevala cilje skrajnih islamistov. **14. septembra** so dve minuti oddaje namenili usmrtni britanskega človekoljubnega delavca Davida Hainesa in dodali, da je to že tretja žrtev pripadnikov samooklicane Islamske države. **20. septembra** je POP TV dejstvu, da je Slovenija na seznamu Koalicije voljnih namenila 40 sekundno vest. **21. septembra** se je oddaja začela z novico, da so policisti v Bruslju uspeli preprečiti teroristični napad na poslopje Evropske komisije. Temu in Koaliciji voljnih, ki je še naprej napadala cilje skrajnežev in v katero je bila vključena tudi Slovenija, je uredništvo oddaje namenilo dve minuti in 40 sekund. Z dogodki povezanimi z IS so začeli oddajo tudi **23. septembra**, ko so se napadi ameriških bojnih letal in ladij iz Iraka premaknili tudi nad položaje skrajnežev v Siriji. Temu so namenili 2 minuti in 40 sekund. Podobno je bilo tudi **24. septembra**, dogodkom povezanim z islamisti so v oddaji 24ur namenili dobri dve minuti. **25. septembra** je POP TV osrednjo informativno oddajo začel z islamskimi skrajneži, a tokrat s slovenskimi. Govorili so o Slovencih, ki so se domnevno borili v Siriji. V nadaljevanju so novinarji razložili slovensko zakonodajo v povezavi s terorističnimi dejanji. Temu so namenili pet minut in 39 sekund oddaje, kar je bil rekord. **26. septembra** so Slovincem, ki naj bi se borili v Siriji, v oddaji 24ur namenili dve minuti in 43 sekund, z enim od njih so se tudi ekskluzivno pogovarjali. **27. septembra** so oddajo znova začeli s slovenskimi skrajneži ter jo nadaljevali z bombnimi napadi koalicije in begunci na turški meji. O krizi na Bližnjem vzhodu in zdaj tudi Zahodu so razpravljali tudi v rubriki TV Klub. Tu je bil dosežen nov rekord; skrajnežem so v osrednji oddaji uredniki namenili 21 minut in 49 sekund časa. V naslednjih dneh je zanimanje nekoliko upadlo, **29. septembra** so v oddaji 24ur nadaljevali s prispevki o Slovencih, ki sta se borila v Siriji in jim namenili dve minuti in 28 sekund časa. **30. septembra** so oddajo znova začeli z dogajanjem na Bližnjem vzhodu, saj je odjeknila novica, da je Slovenec umrl na bojišču v Siriji. Temu so namenili tri minute oddaje. Naslednji dan, **1. oktobra**, so zgodbo nadaljevali v obsegu treh minut.

3. oktobra so v oddaji poročali o bojih za mesto na meji med Sirijo in Turčijo, Kobane. Temu so namenili dve minuti in pol. **4. oktobra** so dve minuti in 10 sekund namenili novemu posnetku usmrtni človekoljubnega delavca, Britanca Alana Henninga, in napovedali novo žrtev IS. **8. oktober** je bil znova namenjen poročilom o dogajanju v sirskega mestu Kobane, ki so ga skrajneži oblegali že več dni. Neprestanim bojem in ogromni begunski krizi so v oddaji namenili dve minuti in 40 sekund. Podobno so oddajo zastavili tudi naslednji dan.

Do **16. novembra** v oddaji 24ur ni bilo poročil o skrajnejših Islamske države, takrat pa so v 33 sekund dolgi vesti povedali, da so pripadniki IS obglavili 26-letnega ameriškega humanitarnega delavca Petra Kassiga. **20. novembra** so v prispevku, dolgem dve minuti in 14 sekund, sporočili, da skuša ves svet združiti sile v boju proti IS, za kar so se voditelji držav odločili na zasedanju skupščine Združenih narodov.

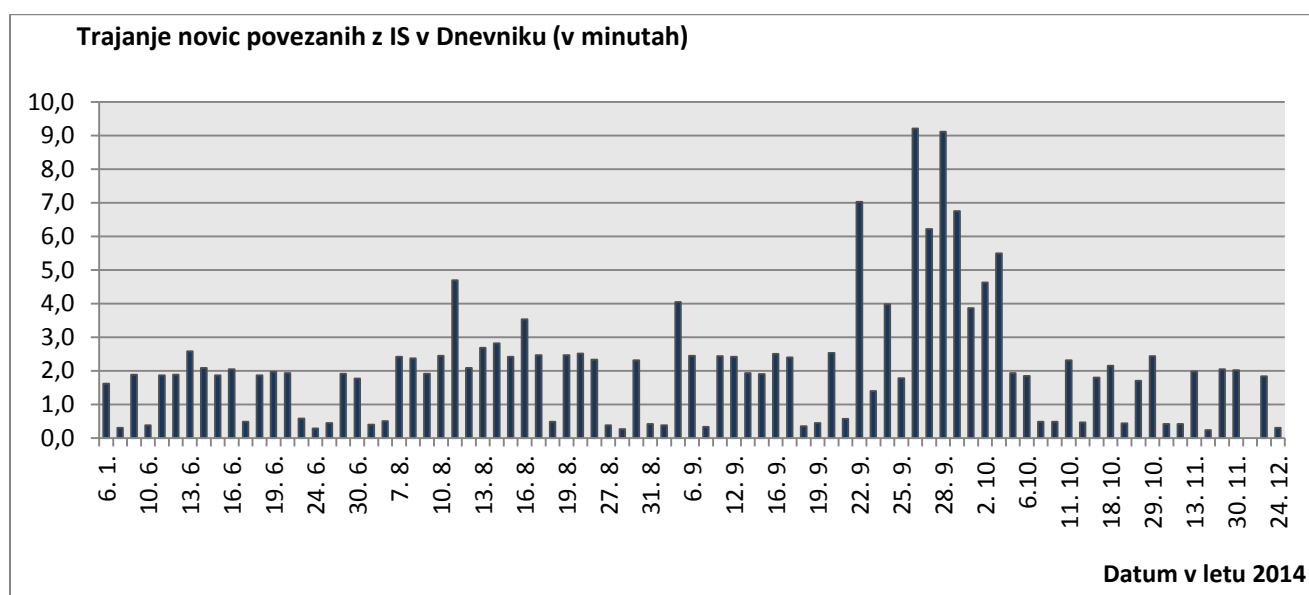
1. decembra so v dobrih dveh minutah oddaje poročali o izpustitvi Bilala Bosnića, neformalnega voditelja skrajne muslimanske ločine vahabitov, iz pripora v Bosni in Hercegovini. V letu 2014 so o skrajnejših iz vrst IS poročali le še **15. decembra**, ko so sporočili, da je avstralskim oblastem uspelo preprečiti teroristični napad v Avstraliji in temu so namenili dobre tri minute oddaje.

6.3 Ugotovitve

Hipoteze magistrskega dela ne morem potrditi. Čeprav se mi je kot novinarki TV Slovenija zdelo, da obširneje poročamo o napadih skrajnežev takrat, ko ti pobijajo zahodne ljudi, sem z analizo poročanja ugotovila, da to ne drži. Tudi moja sogovornica Karmen W. Švegl je imela prav, ko mi je v intervjuju rekla, da na TV Slovenija »ne obstaja zahodna cenzura, zagotovo pa obstaja vpliv zahodnih medijev. Televizija Slovenija ne vodi samostojne politike zunanjepolitičnega programa, ko ne gre za neposredni interes Slovenije (npr. dogodki na Hrvaškem, v Bruslju), temveč se zgleduje po drugih medijih« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). TV Slovenija in osrednja informativna oddaja Dnevnik sta v veliki meri odvisna od agencijskega materiala in videoposnetkov, ki jih posnamejo tuje televizijske ekipe, saj kot relativno majhna televizija nima kapacitet, da bi na vseh koncih sveta imela svoje snemalce in novinarje. A čeprav ne empirične ugotovitve ne pogovor z bližnjevzhodno dopisnico Televizije Slovenije ne potrjujeta moje hipoteze, se posebni poročevalci Televizije Slovenija s tem ne strinja. Pravi, da na RTV-ju in v drugih zahodnih medijih absolutno obstaja tako imenovana zahodna cenzura in »Islamska država to zelo dobro izkorišča. Nepredstavljivo je, da mi pravzaprav nikoli ne zaznamo podatkov, in ti podatki obstajajo, da je pravzaprav Islamska država do zdaj pobila največ muslimanov. Mi pa to na koncu predstavljamo, kot da smo mi neke ekskluzivne žrtve. To je zato, ker smo se navadili tega, da je življenje belcev vredno več« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Glede na rezultate, ki sem jih za lažjo predstavo nanizala tudi v grafu (glej graf 6.1 ali za natančnejšo grafično razlago glej prilogo D) in tabeli (glej prilogo C), je Televizija Slovenija **najbolj obširno** o dogodkih v povezavi s skrajno sunitsko skupino Islamska država poročala **septembra 2014**. Osrednja informativna oddaja je poročanju o skrajnih islamistih prvič res velik pomen dala 20. septembra, ko se je Dnevnik s to novico tudi začel. To je bil dan, ko je ameriško zunanje ministrstvo objavilo seznam držav, ki bodo sodelovale v napadih Koalicije voljnih na položaje skrajnežev. Na tem seznamu se je, bojda nepričakovano, znašla tudi Slovenija. Tudi dva dni kasneje je bila pridružitev Slovenije Koaliciji voljnih še vedno pereča tema in ji je uredništvo Dnevnika namenilo prvo minuto oddaje, celemu sklopu pa namenilo rekordnih **sedem minut oddaje** (glej graf 6.1). Nov dan je prinesel nov rekord. 23. septembra se je Dnevnik znova začel z novicami o IS tokrat najverjetneje zato, ker so ZDA sporočile, da se obstreljevanje položajev skrajnežev iz Iraka seli tudi nad Sirijo. Sklop novic je dosegel nov rekord, **10 minut in 24 sekund**. Tudi 25. septembra so bile novice o skrajnejših na samem začetku oddaje Dnevnik. Razlog je bil tokrat odkritje, da se na sirskih tleh bojujejo tudi Slovenci. Dnevnik je skrajnežem znova namenil rekordno dolg del oddaje, kar **10 minut in 47 sekund**. Obsežne analize, prve minute oddaje in pošiljanje svoje ekipe na bližnjevzhodno območje so bile lastnosti osrednje informativne oddaje Televizija Slovenija tudi ob koncu meseca septembra (glej graf 6.1), ko se je tako obsežno poročanje tudi končalo.

Graf 6.1: Trajanje novic povezanih z IS v Dnevniku (za podrobnejši prikaz glej prilogo C)

Vir: RTV Slovenija (2014).

O obširnejšem poročanju o skrajnejših v Dnevniku na Televiziji Slovenija v času napadov na zahodne ljudi torej ne duha ne sluha. Obglavljenju **Jamesa Foleya** (19. avgusta) je uredništvo Dnevnika namenilo **dve minuti in pol**, toliko kolikor vsem prispevkom, ki so bili povezani z IS v tistih dneh. Na dan usmrtitve drugega ameriškega novinarja **Stevena Sotloff** (2. septembra) je uredništvo Dnevnika poročilom o skrajnejših sicer namenilo nekoliko več časa, in sicer **dobre štiri minute oddaje**, vendar je dogodek usmrtitve sovpadal z aretacijami skrajnežev v Bosni in Hercegovini. Kolikor se spomnim poteka dela v tistih dneh, je bila pozornost v oddaji usmerjena predvsem v skrajneže, ki se urijo v neposredni bližini Slovenije. Ob obglavljenju tretjega talca, Britanca **David** **Haines** (13. septembra) je Dnevnik temu namenil **minuto** in **56 sekund**. O usmrtitvi francoskega popotnika v Alžiriji, **Herveja Gourdel** (24. septembra) Dnevnik sploh ni poročal, poročali so le o žalovanju v Franciji nekaj dni kasneje. Takrat se je v Sloveniji nadaljevala preiskava o sodelovanju dveh Slovencev s skrajnimi islamisti in to je razlog, da je sklop novic dosegel dolžino **9 minut** in **13 sekund**. Ko je IS obglavila britanskega človekoljubnega delavca **Alana Henninga** je TV Slovenija temu namenila **minuto** in **56 sekund**. **Dve minuti** je TV Slovenija namenila tudi usmrtitvi ameriškega humanitarnega delavca **Petra Kassiga** novembra 2014.

Analiza in graf torej le potrjujeta besede bližnjevzhodne dopisnice Televizije Slovenija:

Lani smo torej vsaj trikrat poročali s terena o napadih Islamske države, vplivih in posledicah. Enkrat iz Iraka, dvakrat s turške meje (iz Şanlıurfa in Gaziantepa). Prvič je

bila pot povezana s padcem Mosula in zastrašujočo begunsko krizo, zlorabami manjšin, posebej jezidov. Drugič je šlo za obleganje Kobaneja. Takrat sem s turške strani meje spremljala napade Islamske države na Kobane, snemala kurdske begunce, poročala o tujih borcih, ki so prihajali v Sirijo prek Turčije ... Pred tem sem bila v začetku leta 2014 na sirsko-turški meji in takrat se je prvič začelo resno govoriti o ISIL-u kot o skupini, ki se krepi ... (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl).

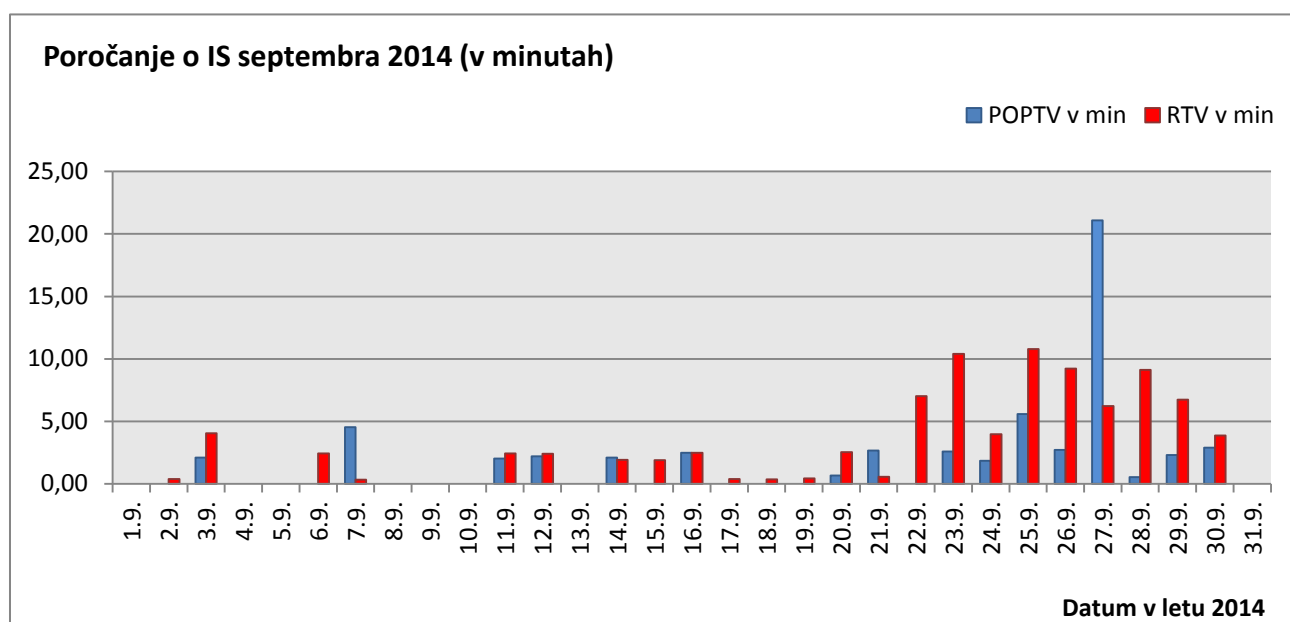
Islamska država se po mnenju Erika Valenčiča zaveda, da »več kot bo histerije, ki jo izrazimo v naših medijih, večji bo politični pritisk, če gledamo skrajno desnico, pa tudi siceršnji, na muslimansko populacijo, ki živi v Evropi, ki živi v tako imenovanem razvitem svetu«. Valenčič je prepričan, da islamski skrajneži z uboji zahodnih ljudi upajo, da bodo ti spodbudili muslimane brez vizije, mlade muslimane v brezizhodnem položaju, da se bodo posledično pridružili njihovi skupini. »Njih ženejo frustracije, ne islam. Neki najstniki o islamu ne vedo nič«. Valenčič pravi, da gre za spiralo in vsakič, ko ugrabijo tujca, se pojavi vedno en in isti vzorec (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Lahko pa glede na zbrane podatke sklepam, da so dogodki povezani s skrajneži Islamske države postali za slovensko družbo in za osrednjo informativno oddajo TV Slovenija pomembnejši, ko se je vojna z njimi (skoraj) neposredno dotikala naše države. Prispevki in analize so, kot vidimo na grafu 6.1, bili daljši, ko se je Slovenija znašla na seznamu držav, ki so podprle Koalicijo voljnih in ko se je ugotovilo, da se na sirskih tleh borijo tudi Slovenci. S tema dogodkoma so se po mojem mnenju grozote iz oddaljenega Bližnjega vzhoda premaknile tako rekoč v našo neposredno bližino. Karmen W. Švegl mi je v intervjuju pomenljivo dejala, da se je zahodna javnost Islamske države ustrašila, ko smo vsi skupaj ugotovili, da so med skrajneži ljudje, ki govorijo perfektno angleščino in so odrasli v zahodni družbi. Šele nato so se, kot pravi Šveglova, začela v ljudeh porajati vprašanja, »kaj je narobe s to družbo, da jo ljudje zapuščajo, vzamejo v roke nož in nekomu odsekajo glavo? Od kje prihaja taka brutalnost, izprijenost, dekadentnost?« in dodala: »Se mi je zgodilo, da so me ljudje na pločniku v Ljubljani ustavljali in spraševali, če smo res v nevarnosti pred Islamsko državo in to čisto resni, "načítani" upokojenci. In to je smešno. Verjetno gre bolj za vpliv rumenih medijev, čeprav ne vem, ker jih ne spremljam. Ampak upam, da tega strahu nismo sprožili mi z našim poročanjem« (Priloga A, Intervju s Karmen Willum Švegl). Erik Valenčič pomenljivo pravi, da »ne poročamo dobro o tem in jaz sem prepričan, da pač moramo nositi

svojo odgovornost tukaj za to, da javnost pač ne pozna teh zadev dovolj dobro» (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Za primerjavo sem pogledala še podatke POP TV-ja. Slovenska komercialna televizija POP TV je v splošnem skrajnejšem Islamske države (IS) dala manjši poudarek kot javna televizija. Ker sta obe televiziji najbolj obsežno o skrajnejših poročali v septembru, sem dolžine njihovih prispevkov oziroma novic o skrajnejših nanizala v spodnjem grafu.

Graf 6.2: Poročanje o IS septembra 2014, primerjava med TV Slovenija in POP TV-jem

Vir: TV Slovenija in POP TV (2014).

Kot lahko vidimo, so tudi v mesecu septembru objave novic o IS v Dnevniku pogostejše kot v oddaji 24ur. Uredništvo Dnevnika je temu vidno posvečalo več pozornosti. Zelo pogosto se je sicer zgodilo, da na isti dan v mesecu televiziji o skrajnejših sploh nista poročali. Pričakovano sta obe televiziji poudarek dogajanju v povezavi z IS dali med 20. in 30. septembrom. Takrat sta obe osrednji informativni oddaji vsak dan poročali o dogodkih povezanih z IS. To je, kot že rečeno, obdobje, ko se najprej v koalicijo proti IS vključi tudi Slovenija, in obdobje, ko slovenske oblasti odkrijejo, da se na frontah v Siriji borijo tudi Slovenci. Usmrčitvam zahodnih ljudi tudi komercialna televizija ni posvečala več pozornosti kot ostalim dogodkom povezanim z IS, še več, POP TV je sprejela uredniško odločitev, da o prvem usmrčenem zahodnem novinarju Foleyu sploh ne bodo poročali, je pa najverjetneje niz usmrtitev v naslednjih dneh in mesecih uredništvo prisilil, da je tem vseeno namenilo kakšno minuto oddaje.

7 SKLEP

Hipotezo lahko zavrnem. Ne, ubijanje zahodnih ljudi na slovenski javni televiziji (in niti na komercialni) ni vzpodbudilo uredniških ekip, da bi temu namenjale več časa v osrednjih informativnih oddajah. Čeprav sem imela kot novinarka TV Slovenije drugačen občutek sem po končani analizi zadovoljna, da zmore uredništvo informativnega programa TV Slovenija objektivno gledati na vzpon Islamske države in na njihovo tako imenovano maščevanje zahodnemu svetu. Bližnjevzhodna dopisnica Televizije Slovenija je mojo hipotezo vseskozi zavračala in glede na empirične podatke tudi imela prav, medtem ko posebni poročevalec Erik Valenčič še vedno trdi, da je Dnevnik bolj pozoren na dogodke na Bližnjem vzhodu, ko so ti kakorkoli povezani z zahodnim svetom. Seveda bi za obširnejšo in bolj verodostojno analizo morala pregledati tudi ostale informativne oddaje na TV Slovenija, prav tako pa bi bilo smiselno informativni program primerjati s kakšnim tujim in ugotoviti, kako se je tujina soočala s krutimi usmrčitvami.

Dejstvo je, da je vojna s skrajneži drugačna, kot so bile vojne do zdaj. Po prebrani literaturi in določitvi ključnih lastnosti konkretnega oboroženega konflikta se lahko strinjam z Erikom Valenčičem, da je razmere na Bližnjem vzhodu najlažje opisati kot popoln kaos, v katerem se ljudje borijo za lasten obstoj. Čeprav sta ključna akterja v konfliktu šiitska in sunitska ločina islama, je zelo pomembna tudi vloga zahodnih sil. Koalicija voljnih pomaga pri bombardiranju skrajnežev, a Valenčič pravi: »Ampak to ni res! Glavna cestna povezava s Sirijo, in je samo ena, še kar naprej obstaja in nadzira jo Islamska država, ki vsak dan dobavlja novo orožje, nove ljudi v Sindžar, torej (pripomore) da se boji nadaljujejo. Logistično in logično gledano bi bilo najprej treba bombardirati to cesto, česar pa Američani ne naredijo« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). V analizo točno določenega oboroženega konflikta sodi tudi iskanje rešitev, da bi se vojna lahko zaključila. Valenčič pravi, da Zahod pri iskanju rešitev, da bi nadaljnji vzpon skrajnežev zaustavil, izgublja bitko s časom, ne z islamisti. »Zahod se, mislim da, sploh ne zaveda, da s tem zgubljanjem časa, ko imaš ti konferenco v Ženevi in potem čez dve leti vidiš, da se imenuje že Ženeva 6, in potem bo 7 in 8, in to kar traja« in dodaja, da Zahodu zmanjkuje časa, ker ko bodo skrajneži vzgajili vse te džihadiste, ki so jih obkolili, bo to postala sila, ki je ne bo mogoče več premagati (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem). V pogovoru še poudari, da je že vodja veliko manj skrajne teroristične organizacije Al Kajde, Osama Bin Laden, Bushevi administraciji

leta 2004 sporočil: »Mi ljubimo smrt bolj kot vi življenje« in Valenčič misel zaključil: »Zdaj pa pojdi pa premagaj ta "folk"« (Priloga B, Intervju z Erikom Valenčičem).

Vzpon Islamske države se je v Dnevniku Televizije Slovenija začel po 10. juniju 2014 in se nadaljeval do konca oktobra, čeprav so drugi mediji in tudi vlade nekaterih zahodnih držav že mnogo prej ugotavljale, da so na Bližnjem vzhodu idealni pogoji za razraščanje skrajnih skupin. Trenutek, ko je imela Islamska država največjo težo v osrednji informativni oddaji TV Slovenija, torej ni bil povezan z umori zahodnih ljudi, temveč z novicami o vpletenosti Slovencev v vojno na Bližnjem vzhodu in z odkrivanjem islamističnih celic na Balkanu ob koncu septembra 2014. Ali je Televizija Slovenija napredovanje skrajnežev opazila prepozno, bi bilo mogoče ugotoviti, če bi na podoben način analizirali kakšno tujo televizijo, mogoče bi bilo smiselno podatke primerjati celo z bližnjevzhodnimi televizijami.

Usmrtitve zahodnih ljudi slovenskim medijem torej niso predstavljale odskočne deske za obširnejše poročanje, a me je analiza pripeljala do druge ugotovitve. TV Slovenija je bistveno več minut v osrednji oddaji skrajnežem posvetila, ko so se njihove aktivnosti prepletale z našo državo. Kaj s tem mislim? Obširneje je Dnevnik o aktivnostih skrajnežev poročal, ko so ZDA Slovenijo vključile v Koalicijo voljnih, ko se je razvedelo, da je v Bosni in Hercegovini pravzaprav celica ideološko najbolj skrajnih islamistov, ko je odjeknila novica, da se na bojiščih v Siriji bojujejo tudi Slovenci in ne nazadnje tudi pred kakšnim mesecem, ko so skrajneži ugrabili hrvaškega državljana. "Panika" je torej na TV Slovenija zavladala, ko se je problem brutalnih dejanj skrajnežev "preselil v našo dnevno sobo". Zastavljena hipoteza je bila tako v proučevanem primeru neustrezna, ker bolj kot krutost dejanj skrajnežev na zahodne ljudi vpliva "lastna prizadetost".

Ob koncu se ne morem izogniti komentarju nedavnih dogodkov v povezavi s skrajneži Islamske države. V avgustu 2015, ki sicer ne spada v okvir moje analize, je veja skrajne skupine Islamska država v Egiptu ugrabila Hrvata Tomislava Salopeka, 31-letnega geodeta, ki je v Kairu delal za francosko podjetje. V zameno za njegovo življenje naj bi skrajneži najprej zahtevali izpustitev vseh muslimanskih žensk iz egiptovskih zaporov, naknadno pa še odkupnino. Kljub diplomatskemu trudu naj bi bil Salopek obglavljen. Javna hrvaška televizija je v svojih informativnih oddajah svetovne medije pozvala, naj ugrabljenemu Hrvatu ne posvečajo prevelike pozornosti, saj je to strategija Islamske države, da se obdrži na naslovnicaх časopisov in na prvih minutah vseh oddaj. TV Slovenija tega ni upoštevala. V

osrednji informativni oddaji Dnevnik so uredniki vsakodnevno precej minut programa namenili ugrabitvi, objavljali razlage strokovnjakov, iskali odgovore na vprašanje, zakaj so skrajneži ugrabili prav Hrvata in kakšne so možnosti, da egiptovska oblast popusti zahtevam Islamske države. Medtem pa je komercialna televizija POP TV znova sklenila, da o tem ne bodo poročali. Njihovim oddajam sem sledila in opazila, da o tem (skoraj) niso poročali.

»Muslimanski svet je dejansko periferija, ki ji dominira Zahod,« je v enem od intervjujev dejal Primož Šterbenc (Planetsiol.net 2015, 15. januar). A je po mojem mnenju v zadnjih letih popolnoma relevantno tudi obratno razmišljanje, in sicer, da se zaradi vedno bolj brutalnih dogodkov včasih zazdi, da skrajna islamistična veja dominira Zahodu.

8 LITERATURA

- 24.ur.com. 2014 *Z ujetniki paradirali po mestu, jih usmrtili, trupla pa zmetali v vodnjak*. 24ur.com, 3. november. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/kdo-bo-ustavil-usmrtnitve-v-vodnjaku-nasli-322-trupel-zrtve-tudi-zenske-in-otroci.html> (22. julij 2015).
- Al Jazeera. 2014a. *The Islamic State: Why mainstream media didn't see it coming*. Al Jazeera, 2. julij 2014. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/07/islamic-state-why-mainstream-media-201472630816350.html> (6. julij 2015).
- --- 2014b. *Iraqis flee Mosul after fighters seize city*. Al Jazeera, 11. junij. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/thousands-iraqis-flee-after-mosul-seized-201461023449883723.html> (6. julij 2015).
- --- 2014c. *Islamic State 'has 50,000 fighters in Syria*. Al Jazeera, 19. avgust. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/islamic-state-50000-fighters-syria-2014819184258421392.html> (20. julij 2015).
- Areh, Valentin. 2013. *Vojaška strateška politika upravljanja medijev – osebne izkušnje različnih vojn. Sodobni vojaški izzivi, znanstveno-strokovna publikacija Slovenske vojske*. 15/3. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/vojaski_izzivi/svi_15_3.pdf. (8. julij 2015).
- Associated Press. 2015. *Report: 2.2 million Iraqis displaced by Islamic State group*. Associated Press, 6. maj. Dostopno prek: <http://news.yahoo.com/report-2-2-million-iraqis-displaced-islamic-state-092938933.html> (21. julij 2015).
- Barrett, Richard. 2014. *The Islamic State*. Dostopno prek: <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> (1. februar 2015).
- Bašič-Hrvatin, Sandra. 1990. *Konstrukcija realnosti v medijih: teoretična izhodišča za analizo jugoslovanskih časopisov*. Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja.
- BBC. 2014a. *Iraqi security forces fight militants in Anbar province*. BBC, 2. januar. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-25578396> (19. julij 2015).

- --- 2014b. *Abu Bakr al-Baghdadi: Islamic State's driving force*. BBC, 31. julij. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28560449>. (20. julij 2015).
- --- 2014c. *Islamic State 'kills 322' from single Sunni tribe*. BBC, 2. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29871068> (22. julij 2015).
- --- 2014č. *Islamic State: Fighting intensifies in Syrian town of Kobane*. BBC, 30. november. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30260834> (21. julij 2015).
- Bizjak, Barbara. 2002. Enajsti september, leto pozneje. *Medijska preža*, december 2002. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/analiza/> (24. julij 2015).
- Bojc, Saša. 2001. Pri Fairu se sprašujejo, kaj sploh je terorizem. *Medijska preža*, poletje/jesen 2001. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/pravo/> (24. julij 2015).
- Bošnik, Lucija. 2002. Islam v zahodnih medijih. *Medijska preža*, december 2002. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/15/svet/> (24. julij 2015).
- Bowker, Bob. 2014. *ABC: The five issues to define the Islamic State war*. ABC, 16. september. Dostopno prek: <http://www.abc.net.au/news/2014-09-16/bowker-the-five-issue-to-define-the-islamic-state-war/5747446> (10. julij 2015).
- Boyd-Barrett, Oliver. 2004. Understanding: the second casualty. V *Reporting war: journalism in wartime*, ur. Stuart Allan in Barbie Zelizer, 25–42. London: Routledge.
- Buzan, Barry in Ole Waever. 2003. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: University Press.
- CIIS - China Institute of International Studies. 2014. *The Rise of ISIS: Impacts and Future*. CIIS, 14. november. Dostopno prek: http://www.ciis.org.cn/english/2014-11/14/content_7369551.htm (19. julij 2015).
- CNN. 2015. *ISIS fast facts*. CNN, 20. julij. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2014/08/08/world/isis-fast-facts/> (22. julij 2015).
- Coleho, Paulo. 1999. *Alkimist*. Ljubljana: Vale-Novak.
- Collier, Paul in Anke Hoeffler. 2004. *Greed and grievance in civil war*. Oxford Economic Papers 56, 563–595. Dostopno prek:

<http://www.econ.nyu.edu/user/debraj/Courses/Readings/CollierHoeffler.pdf> (15. maj 2015).

- *Conducting a Conflict Assessment: A Framework for Analysis and Program development*. USAID – Office of Conflict Management and Mitigation.
- *Conflict Barometer*. 2014. Heidelberg Institute for International Conflict Research. Dostopno prek: http://www.uni-heidelberg.de/md/journal/2015/04/conflictbarometer_2014.pdf (25. maj 2015).
- Čengić, Haris. 2001. *Mjesto i uloga žrtve u islamu*. Dostopno prek: http://www.znaci.com/osnovi_vjeronanja/osnovi/art7_0.html (20. julij. 2015).
- Delo. 2014. *Pozabljena vojna v Siriji*. Delo, 15. marec. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2015/03/pozabljena_vojna_v_siriji.aspx. (20. julij 2015).
- DFID. 2002. *Conducting Conflict Assessments: guidance notes*. Dostopno prek: http://www.conflictsensitivity.org/sites/default/files/Conducting_Conflict_Assessment_Guidance.pdf (20. julij 2015).
- Dović, Marjan. 2007. *Kratka zgodovina cenzure II*. Dostopno prek: <http://www.park.si/2007/12/kratka-zgodovina-cenzure-ii/> (21. julij 2015).
- Drame, Ines. 1991. *Konstrukcija medijske realnosti: kdo je sporočevalec*. Diplomski naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 1992. Odnosno strukturirana medijska realnost kot posebna realnost. *Teorija in praksa* 29 (9–10): 849–860.
- Erjavec, Karmen, Bašič-Hrvatini, Sandra in Barbara Kelb. 2000. *Mi o Romih: diskriminatorni diskurz v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Open society institute. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/05/mediawatch05.pdf> (24. julij 2015).
- Ferfila, Bogomil in Marta Kos. 2002. *Politično komuniciranje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fowler, Roger. 1991. *Language in the news: Discourse and ideology in the Press*. Routledge: London.
- Gačnik, Mija, Merslavič, Martina in Franci Zavrl. 1999. Odnosi z mediji med ideologijo, normativi in pragmatizmom. *Teorija in praksa* 36 (4): 609–617.
- Generalna skupščina Združenih narodov. 1987. *Resolucija o terorizmu A/42/307*. Dostopno prek: <http://i-p-o.org/GDT.HTM> (14. november 2014).

- Gleditsch, Peter Nils. 2002. *The Future of Armed Conflict*. Ramat Gan: The Begin-Sadat Center for Strategic Studies, Bar-Ilan University.
- *Glosar religijskih pojmov*. 1999. Sarajevo: Međureligijsko vijeće Bosne i Hercegovine. Dostopno prek: http://hsf.bgu.ac.il/gaon/Papo/Glosar%20religijskih%20pojmov/glosar_islam.pdf (24. julij 2015).
- Gombač, Andraž. 2014. Islamska država je eksplodirala v obraz tistim, ki so omogočili njeno rojstvo. Intervju z dr. Vladom Azinovićem. *Primorske novice*, 17. oktober. Dostopno prek: <http://www.primorske.si/Plus/7--Val/-Islamska-drzava-je-eksplodirala-v-obraz-tistim> (15. november 2014).
- Grdešić, Ivan. 2006. *Osnove analize javnih politika, policy analiza*. Zagreb: Fakulteta političkih znanosti.
- Hegre, Harvard. 2014. Democracy and armed conflict. *Journal of peace research* 51 (2): 185–172. Dostopno prek: <http://jpr.sagepub.com/content/51/2/159.full> (19. junij 2015).
- Henderson, Conway W. 1998. *International relations: Conflict and cooperation at the Turn of the 21st Century*. Boston: McGraw-Hill.
- Hoskins, Andrew in Ben O'Loughlin. 2010. *War and Media: The Emergence of Diffused War*. London: Royal Holloway, University of London.
- *Human Development Reports*. 2000. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/reports/global/2005/pdf/HDR05_chapter_5.pdf (15. februar 2015).
- Huntington, Samuel P. 2005. *Spopad civilizacij in preoblikovanje svetovnega reda*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- International relations. 2013 *Syria War reverses Trend in Battle Deaths*. Dostopno prek: <http://www.internationalrelations.com/2013/07/04/syria-war-reverses-trend-in-battle-deaths/>. (11. marec 2015).
- Jackson, O. Matthew in Massimo Morelli. 2009. *The reason for Wars – an Updated Survey*. Dostopno prek: <http://web.stanford.edu/~jacksonm/war-overview.pdf> (11. marec 2015).
- Jazbec, Milan. 2002. *Diplomacija in varnost*. Ljubljana: Vitrum.
- Jezernik, Božidar. 2002. Nova oblačila prastarega divjaka. V *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja*, ur. Božidar Jezernik, 7–22. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo.

- Keller, Ulrich. 2001. *The Ultimate Spectacle: A Visual History of the Crimean War*. Amsterdam: Gordon and Breach Publishers.
- Kelley, B. Michael. 2014. *Business Insider: One Big Question Surrounds The Murder Of US Journalist James Foley By ISIS*. Dostopno prek: <http://www.businessinsider.com/how-did-isis-kidnap-james-foley-2014-8> (20. julij 2015).
- Knez, Smiljana in Simoniti, Iztok. 2011. Drugotirna diplomacija: primer (so)delovanja državnih in nedržavnih akterjev v reševanju oboroženih konfliktov. *Teorija in praksa* 48 (2–2011): 628–645. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-BVVXYRCA/296c2f44-f2db-45dc-a3cc-4cca488c0f41/PDF> (20. julij 2015).
- Ko Nakata, Hassan. 2014. *The deconstruction of Sunnite Theory of Caliphate: Spreading the Rule of Law on the Earth*. Dostopno prek: <http://www.cismor.jp/uploads-images/sites/3/2014/03/The-deconstruction-of-Sunnite-Theory-of-Caliphate-Spreading-the-Rule-of-Law-on-the-Earth.pdf> (20. julij 2015).
- Kohlmann, Evan. 2005. *Al Qaidin džihad u Evropi: afganistansko-bosanska mreža*. Zagreb: Nakdala Ljevak.
- Lewis, Jessica. 2014. *The Wall street journal: The terrorist army Marching on Baghdad*. Dostopno prek: <http://www.wsj.com/articles/jessica-lewis-the-terrorist-army-marching-on-baghdad-1402614950> (20. julij 2015).
- Lobe, Bojana. 2006. Združevanje kvalitativnih in kvantitativnih metod – stara praksa v novi preobleki? *Družboslovne razprave, XXII (2006)*, 55–73. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/druzboslovnerazprave/pdfs/dr53Lobe.pdf> (18. maj 2015).
- Majchrzak, Ann. 1984. *Methods for Policy Research*. Newbury Park, London. New Delhi: Sage.
- Miall, Hugh, Ramsbotham, Oliver in Tom Woodhouse. 1999. *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge: Polity Press.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 2010. *Dobre lastnosti neposrednega intervjuja*. Dostopno prek: http://www.minet.si/gradivo/egradiva/html/ORG_4_2_7_viri_pridobivanja_informacij/dobre_lastnosti_neposrednega_intervjuja.html (15. november 2014).
- Mladina. 2014. *Intervju z dr. Primožem Šterbencem*. Mladina, 5. september. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/159985/dr-primoze-sterbenc/> (21. julij 2015).

- Moore, John. The evolution of islamic terrorism: an overview. *Frontline*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/target/etc/modern.html> (14. november 2014).
- NBC News. 2014. *Iraq's Yazidis Flee ISIS Militants*. NBC News, 12. avgust. Dostopno prek: <http://www.nbcnews.com/storyline/iraq-turmoil/iraqs-yazidis-flee-isis-militants-n178846> (21. julij 2015).
- Ninčević, Marko. 2006. *Ekonomski vzroki in posledice nekaterih sodobnih vojn*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta. Dostopno prek: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/nincevic2601.pdf (19. julij 2015).
- Pašić, Ahmed 2002. *Islam in muslimani v Sloveniji*. Sarajevo : Emanet.
- Paul, Christopher in Kim, J. James. 2005. *Reporters on the Battlefield: The Embedded Press System in Historical Context*. London: Royal United Services Institute.
- Pavlič, Lojze. 2009. *Terorizem smo ljudje: kako razumeti sodoben samomorilski terorizem*. Radovljica: Didakta.
- Planetsiol.net. 2015. Primož Šterbenc: *Muslimanski svet je dejansko periferija, ki ji dominira Zahod*. 15. januar. Dostopno prek: <http://www.siol.net/novice/slovenija/2015/01/primozsterbenc.aspx> (2. junij 2015).
- Prezelj, Iztok. 2001. Vojaško ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti po koncu Hladne vojne. *Teorija in praksa* 38 (5/2001): 848–860. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20015Prezelj.PDF> (19. junij 2015).
- Quraishi, Bashy. 2001. Islam in the Western Media. *The Multicultural skyscraper newsletter* 1/3. Dostopno prek: <https://media4islam.wordpress.com/2008/01/05/neco/> (19. junij 2015).
- Remžgar, Tina. 2005. *Medijska konstrukcija sovražnika: Podobe islama v Mladini in magu po 11. Septembru 2001*. Diplomsko delo. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Remzgar-Tina.PDF> (24. julij 2015).
- RENTON. 2014. *Sirija: ZDA začele bombardirati položaje ISIS*. Renton, 23. september 2014. Dostopno prek: <http://www.renton.si/sirija-isis-bombardiranje-zda> (14. november 2014).
- Reuters. 2007. *U.S. says Iraq chlorine bomb factory was al Qaeda's*. Reuters, 24. februar. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2007/02/24/us-iraq-chemicals-qaeda/idUSPAR44485120070224> (21. julij 2015).

- --- 2014. *U.S.-led coalition damages Islamic State, but fight is long: Kerry*. Reuters, 3. december. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2014/12/03/us-mideast-crisis-ministers-idUSKCN0JH0XQ20141203> (21. julij 2015).
- Roblek, Vasja. 2009. Primer izpeljave analize besedila v kvalitativni raziskavi. *Management 4 (1)*: 53–69. Dostopno prek: [file:///C:/Users/petra/Downloads/URN-NBN-SI-DOC-34HZGHNX%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/petra/Downloads/URN-NBN-SI-DOC-34HZGHNX%20(2).pdf) (18. maj 2015).
- POP TV. 2014. Interni podatki iz programskega sistema za urejanje novic Inews. Ljubljana, 2014.
- Royal Geographical Society. *The geography of conflict – Conflict today*. Dostopno prek: <http://www.rgs.org/OurWork/Schools/Teaching+resources/Key+Stage+3+resources/The+geography+of+conflict/Conflict+today.htm> (6. julij 2015).
- RTV SLO. 2011. *Foto: Uradni konec ameriške vojne v Iraku*. RTV SLO, 15. december 2011. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/foto-uradni-konec-ameriske-vojne-v-iraku/272836>. (10. marec 2015).
- --- 2014a. *Po štirih letih v Siriji ni videti konca vojne, temveč samo poražence, mrtve in begunce*. RTV SLO, 15. marec. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/po-stirih-letih-v-siriji-ni-videti-konca-vojne> (15. november 2014).
- --- 2014b. *Zakaj ob Isilovi razglasitvi kalifata ZDA ne more biti vseeno?* RTV SLO, 30. junij 2014. Dostopno prek: <http://www.times.si/svet/kaj-je-kalifat-in-kaksna-bo-usoda-iraka--2daf3336a9-ed80767b2.html> (15. november 2014).
- --- 2014c. *Največji iraški jez in vse več naftnih polj v rokah islamskih borcev*. RTV SLO, 3. avgust. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/najvecji-iraski-jez-in-vse-vec-naftnih-polj-v-rokah-islamskih-borcev/343308> (21. julij 2015).
- --- 2014č. *ZDA že izvedle prvi zračni napad na cilje Islamske države v Iraku*. RTV SLO, 8. avgust 2014. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/zda-ze-izvedle-prvi-zracni-napad-na-cilje-islamske-drzave-v-iraku/343637> (10. marec 2015).
- --- 2014d. *Bojevniki Islamske države – strah in trepet Bližnjega vzhoda*. RTV SLO 6. september 2014. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/moja-generacija/bojevniki-islamske-drzave-strah-in-trepet-bliznjega-vzhoda/345658> (15. november 2014).
- --- 2014e. *Intervju z Boštjanom Videmšekom*. RTV SLO, 20. oktober. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/bostjan-videmsek-trezno-glavo-v-vojni-lahko-ohranis-samo-ce-custvom-dovolis-svojo-pot/348988> (21. julij 2015).

- RTV Slovenija. 2014. Interni podatki iz programskega sistema za urejanje novic Inews. Ljubljana, 2014.
- Said, Edward W. 1981. *Covering Islam: how the media and experts determine how we see the rest of the world*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Satler, Ines. 2010. *Metode in tehnike spodbujanja ustvarjalnosti in inovativnosti*. Dostopno prek: file:///C:/Users/petra/Downloads/UNI_Satler_Ines_1988.pdf (15. november 2014).
- Seib, Philip. 2004. *How the news media cover a world shaped by war*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sida. 2006. *Manual for Conflict Analysis*. Dostopno prek: http://www.conflictsensitivity.org/sites/default/files/Manual_for_Conflict_Analysis.pdf (20. julij 2015).
- Siol.net. 2014. *Za vzpon Al Bagdadija so krivi Američani*. Siol.net, 31. december. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2014/12/abu_bakr_al_bagdadi_americiani.aspx?hide_hf=1&mob=1 (3. maj 2015).
- Smith, Dan. 2004. *Trends and causes of armed conflicts*. Dostopno prek: http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2011/2576/pdf/smith_handbook.pdf (19. junij 2015).
- Smith, Huston. 1996. *Svetovne religije*. Maribor: Obzorja.
- Splichal, Slavko. 1992. *Izgubljene utopije? Paradoksi množičnih medijev in civilne družbe v postsocializmu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Šiber, Ivan. 1992. *Politička propaganda i marketing*. Zagreb: Alinea.
- Švegl, W. Karmen. 2015. Intervju z avtorico. Ljubljana, 27. julij 2015.
- Teršek, Andraž. 2005. Svoboda javnega komuniciranja: II. del knjige *Civilna družba in svoboda javnega komuniciranja*. Ljubljana: Pravna fakulteta v Ljubljani. Dostopno prek: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Svoboda_javnega_komuniciranja_-_Tersek_Andraz.pdf (20. julij 2015).
- The Atlantic. 2014. *Beheadings as Terror Marketing*. The Atlantic, 2. oktober. Dostopno prek: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/10/beheadings-as-terror-marketing/381049/> (17. maj 2015).

- --- 2015. *What ISIS really wants?* The Atlantic, marec 2015. Dostopno prek: <http://www.theatlantic.com/features/archive/2015/02/what-isis-really-wants/384980/> (17. maj 2015).
- The Daily Mail. 2014. *ISIS signs up more than 6,000 new recruits.* The Daily Mail, 18. september. Dostopno prek: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2760644/ISIS-signs-6-000-new-recruits-American-airstrikes-began-France-says-start-calling-group-derogatory-Daesh-cutthroats.html> (21. julij 2015).
- The Economist. 2013. *What makes it a war?* The Economist, 9. november. Dostopno prek: <http://www.economist.com/news/briefing/21589432-some-say-killing-25-people-year-enough-others-suggest-1000-what-makes-it-war> (6. julij 2015).
- The Federalist. 2015. *The middle finger to history: Ignoring the Islamic state.* The Federalist, 27. februar. Dostopno prek: <http://thefederalist.com/2015/02/27/the-middle-finger-to-history-ignoring-the-islamic-state/> (17. maj 2015).
- The Independent. 2014. *Iraq crisis: Isis declares its territories a new Islamic state with 'restoration of caliphate' in Middle East.* The Independent, 30. junij. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-declares-new-islamic-state-in-middle-east-with-abu-bakr-albaghdadi-as-emir-removing-iraq-and-syria-from-its-name-9571374.html> (20. julij 2015).
- The New York Times. 2015. *Anbar Offensive Against ISIS Shifts to Ramadi.* The New York Times, 23. julij. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/interactive/2014/06/12/world/middleeast/the-iraq-isis-conflict-in-maps-photos-and-video.html?_r=0 (21. julij 2015).
- The Telegraph. 2014. *Religious conflict in global rise – report.* The Telegraph, 14. januar. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/10572342/Religious-conflict-in-global-rise-report.html> (8. julij 2015).
- The Wall Street Journal. 2014. *Iraq Crisis: Islamic State Now Threat to West, Says U.S.* The Wall Street Journal, 15. avgust. Dostopno prek: <http://www.wsj.com/articles/u-s-says-islamic-state-now-threat-to-west-1408059334> (17. maj 2015).
- The Washington Post. 2014. *On outskirts of Baghdad, Islamic State's advances raise tensions.* The Washington Post, 16. oktober. Dostopno prek: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/on-outskirts-of-baghdad-islamic-

states-advances-raise-tensions/2014/10/16/4967560e-53d4-11e4-ba4b-f6333e2c0453_story.html (3. marec 2015).

- The Week. 2015. *National Review*. Dostopno prek: <http://www.nationalreview.com/article/398478/authorization-failure-editors> (20. februar 2015).
- The White House. 2014. *Statement by the President on ISIL*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/statement-president-isil-1> (15. november 2014).
- Tumber, Howard in Frank Webster. 2006. *Journalists under fire: information war and journalistic practices*. London: Sage.
- Tumber, Howard. 2006. The fear of Living dangerously: Journalists who report on conflict. *International relations* 20 (4): 439–451.
- U. S. Department of State. 2014. *Foreign Terrorist Organizations*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> (15. november 2014).
- UMMA Advocacy. 2014. Policy report. The crisis in Iraq. *UMAA - Advocacy*, junij 2014. Dostopno prek: http://www.umaamerica.net/sites/default/files/2014_06_19_UADV_TheIraqCrisis_FINAL.pdf. (15. november 2014).
- Uppsala Universitet. 2012. *Definition of Armed Conflict*. Dostopno prek: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/ (20. marec 2015).
- Urh, Polona. 2003. *Podobe islama v časniku delo*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Urh-Polona.PDF> (15. februar 2015).
- Valenčič, Erik. 2015. Intervju z avtorico. Ljubljana, 20. avgust 2015.
- Vreg, France. 1990. *Demokratično komuniciranje*. Maribor: Založba obzorja.
- --- 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Walensteen, Peter in Margareta Sollenberg. 1998. Armed Conflict Complexes, 1989-97. *Journal of Peace Research*, 35 (5): 621–634.
- Wales Summit Declaration. 2014. *Nato*, 29. september 2014. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm (14. november 2014).

- Wikipedia. 2001a. *Shia–Sunni relations*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Shia%E2%80%93Sunni_relations (19. junij 2015).
- Wikipedia. 2001b. *Coalition of the willing*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Coalition_of_the_willing (19. junij 2015).
- Wikipedia. 2001c. *Aafia Siddiqui*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Aafia_Siddiqui (17. junij 2015).
- Young, Peter in Peter Jesser. 1997. *The Media And The Military From The Crimea To Desert Strike*. New York: St. Martin's Press.

PRILOGE

Priloga A: Intervju z bližnjevzhodno dopisnico TV Slovenija, Karmen Willum Švegl

- 1. Karmen, v enem izmed intervjujev s tabo sem prebrala, da gre po tvojem mnenju trenutno na Bližnjem vzhodu za nek nov vidik vojne, za vojno vrednot. Kaj si s tem mislila, glede na to, da si območje grozot obiskala že velikokrat?**

Ne vem točno, na kaj se sklicuješ ... Na nek način ja, Islamska država prodaja idejo o nekem drugačnem, očiščenem svetu. Napoveduje celo vzpostavitev novega svetovnega reda (če se spomnimo zemljevida in vseh ozemelj, ki jih teoretično namerava zavzeti), ampak na koncu je to samo retorika. Doslej ničesar razen pobojev in hude represije v krajih, ki jih nadzoruje, nismo videli. Tudi nekega hudo velikega ozemlja niso zavzeli (na nek način so ga, ampak v nekem sunkovitem pohodu, na kar je prišlo do stagnacije). Zelo preprosto rečeno, v tej retoriki ne gre za nič drugega kot islamo-fašizem, ali pa suni-fašizem (njihove tarče so namreč vsi neverniki, med katere prištevajo tudi šiite). Je pa seveda to dobro vsaj za namen reklame in upor proti Zahodu in zahodnim vrednotam oziroma "dekadenci zahodnega sveta". Čeprav potrošništva v Islamski državi ni nič manj. Menda borci nujno potrebujejo zadnjo verzijo iPhona, ki se zdaj na veliko prodaja v Raki in Mosulu.

- 2. Se vojna s skrajneži Islamske države razlikuje od vojn, ki si jih spremljala do zdaj?**

Ja, se razlikuje. Predvsem po tem, da ne obstajajo več nobena pravila "igre". Poročanje s terena je postalo praktično nemogoče. In je resnično življenjsko tvegano. Tega nisem nikoli prej doživela. Tudi v najbolj nevarnih časih, ko je bila sektaška vojna v Iraku na vrhuncu – leta 2006 in 2007 sem poročala od tam. Vedno je obstajal način. V nekem izjemno nevarnem obdobju, seveda le s pomočjo Ameriške vojske, ampak kljub temu, novinar je bil tam, je lahko na svoje oči videl, kaj se dogaja. V Siriji in na območjih v Iraku pa zdaj ni več niti skupin upornikov, pod okriljem katerih bi se teoretično dalo podati na najbolj prizadeta območja. Skupinam ne kaže zaupati. Zgodilo se je že, da so novinarjem obljubile zaščito, na koncu jih pa niso mogle zavarovati ali pa so jih celo prodale skrajnežem. Naj se sliši še tako ironično, lani poleti sem poročala iz Gaze, ko je Izrael napadal več kot mesec dni to območje. Ubitih je bilo več kot 2000 ljudi. Ampak prav poročanje iz Gaze v času najhujših spopadov je bilo za novinarje varnejše kot poročanje iz katerega koli drugega Bližnjevzhodnega bojišča.

Ker kljub vsemu obstajajo neka pravila "igre". V zadnjih letih je večina konfliktnih območij postala novinarjem nedostopna – Irak (v veliki meri), Sirija, Jemen.

3. Se tudi ti strinjaš s trditvijo, da je za vojno na Bližnjem vzhodu kriv Zahod?

Do neke mere so za razmere zagotovo odgovorne velike sile, ki imajo svoje interese, v veliki meri Zahod, ampak ne samo Zahod. To bi bilo preveč enostavno reči in je preveč ideološko pogojeno. Zgodovina na Bližnjem vzhodu se ni začela z evropsko kolonizacijo, niti se ni z njo končala. Tudi Američani so, če gledamo iz neke širše perspektive, prišli sem precej pozno. Tukaj gre za več tisočletno zgodovino, ki igra pomembno vlogo na dogodke, ki se dogajajo danes. Recimo razdelitev znotraj islama na sunita in šiite, saj so verska trenja v veliki meri razlog za nemire, celo vojne.

4. Vsakič, ko se kaj prelomnega začne dogajati na Bližnjem vzhodu sta vidva z Gunnarjem hitro v bližini. Kaj pa v primeru pohoda Islamske države? Koliko časa po tem, ko so prvič resno opozorili nase, sta odpotovala na krizno žarišče in kam, v Sirijo ali Irak?

V Irak takoj po padcu Mosula lani junija. Takrat je dejansko Islamska država tudi prvič zares opozorila nase. S tem bliskovitim osvajalskim pohodom, poboji, zlorabami jezidov. Prej je bila zgolj ena izmed skrajnih, kot se je kasneje izkazalo, najbolj skrajna skupina v Siriji.

5. Jamesa Foleyja in Stevena Sotloffja si osebno poznala. Je bila njuna usmrtitev (19. avgusta 2014 in 2. septembra 2014) povod za odhod na območje spopadov s skrajneži?

Ne. Povod za odhod na območje spopadov je bil padec Mosula in osvajalski pohod Islamske države. Takrat so v Erbil na severu Iraka prišli skorajda vsi resni svetovni mediji. Spomnim se, da sem sama potovala z dopisnikom nemškega Der Spiegel. To je bilo skoraj dva meseca pred brutalno usmrtitvijo Jamesa Foleyja.

Poudarila bi, da o pobojih tujcev nismo poročali tako zelo obširno. Ko so ubili Foleyja, je šlo za en sam agencijski prispevek v Dnevniku (poročali smo še o nekaj drugih pobojih, res da o posameznikih, nekatere pa smo obdelali s kratko vestjo). Sama sem protestirala proti objavi

spornih fotografij oziroma videoposnetka usmrnitve, in tudi, da smo o tem sploh na tak način poročali. Zdi se mi moralno in etično sporno. Poleg tega mislim, da je z brutalnimi poboji Islamska država želela sprožiti točno to, čemur so (smo) mediji podlegli. Medije so želeli izrabiti za prenašanje lastne propagande. In točno to se je zgodilo. Ampak mislim, da ne toliko v primeru poročanja RTV Slovenija. Ko sem protestirala proti objavi videoposnetka, sem dobila odgovor urednikov, da če vsi o tem tako poročajo, moramo še mi. Če vsi kažejo te posnetke, jih bomo še mi. Glede na to, da o Bližnjem vzhodu dokaj obširno poročamo tudi sicer in smo skoraj vedno prisotni, ko gre za večje zgodbe, pa vendarle mislim, da smo tukaj obdržali neko distanco. Kar pa se je zgodilo – če pogledaš številne britanske medije, tudi rumene, so resnično v trenutku pobojev zahodnjakov šele začeli poročati o Islamski državi. Ampak tukaj gre za medije, ki vedno poročajo iz stališča nekega evro-centralizma ali pa zahodnega centralizma. Torej je zgodba vredna objave samo takrat, ko se neposredno tiče nas (njih). Morda je bil razlog za takšen način poročanja celo bolj tako imenovani "Džihadi John", kot pa sam James Foley.

6. Bom kar direktno vprašala ... Hipoteza mojega magistrskega dela je, da je osrednja informativna oddaja Televizije Slovenija (Dnevnik) posvetila bistveno več pozornosti Islamski državi šele potem, ko so skrajneži začeli napadati zahodne ljudi. Se strinjaš?

Mislim, da ne. Če pogledaš arhiv, smo, ko sem bila sama v Iraku, torej precej pred ubojem Foleya, vsak dan poročali z bojišč na severu Iraka. Sama sem se skoraj vsak dan v živo javljala v dnevno-informativne oddaje, naredila sem, mislim da enih šest reportaž. Z bojišč, o pregnanih kristjanih, zlorabljenih jezidih, prišli smo v bližino kakih 5 kilometrov od vasi, ki je bila pod nadzorom Islamske države. Potem smo obiskali vasi, od koder so Kurdi uspeli Islamsko državo pregnati.

7. Ali po tvojem mnenju na Televiziji Slovenija obstaja tako imenovana zahodna cenzura? Se ti zdi, da dogodke, ki so neposredno povezani z zahodnim svetom uredniki povečujejo?

Mislim, da ne obstaja zahodna cenzura, zagotovo pa obstaja vpliv zahodnih medijev. Televizija Slovenija ne vodi samostojne politike zunanjepolitičnega programa, ko ne gre za neposredni interes Slovenije (npr. dogodki na Hrvaškem, v Bruslju), temveč se zgleduje po

drugih medijih. V prvi vrsti je to BBC, potem agencije Reuters, AP, AFP – torej gre za izključno zahodne agencije, ki spremljajo dogodke po svetu glede na interes svojih kupcev, gledalcev (zahodnjakov). Televizija je zaradi slike (videoposnetkov) v veliki meri tudi odvisna od agencijskega materiala in temu primerno se potem uredniki tudi odločajo za prispevke. Se mi je že zgodilo, da sem bila kje in se je zgodil kakšen napad. Takoj sem poklicala na televizijo in uredniki niso točno vedeli, ali bi imeli prispevek ali ne. Pa sem bila na kraju dogodka. Ko pa so o tem istem dogodku slišali poročilo na BBC, so me poklicali nazaj in takoj naročili prispevek. Torej gre za velik vpliv tujih medijev, predvsem zahodnih in pa seveda angleško govorečih, ker je pač to jezik, ki ga večina urednikov govori.

8. Če se ne motim te (vaju) je v letu 2014 Televizija Slovenija dvakrat poslala na mejo med Sirijo in Turčijo. Kdaj je bilo to datumsko? Bi lahko postavili vzporednico med napadi skrajnežev na tako imenovane zahodne ljudi in vajinim odhodom tja?

Mislim, da ne. Lani smo torej vsaj trikrat poročali s terena o napadih Islamske države, vplivih in posledicah. Enkrat iz Iraka, dvakrat s turške meje (Sanliurfa in Gaziantep). Prvič je bila pot povezana s padcem Mosula in zastrašujočo begunsko krizo, zlorabami manjšin, posebej jezidov. Drugič je šlo za obleganje Kobaneja. Takrat sem s turške strani meje spremljala napade Islamske države na Kobane, snemala kurdske begunce, poročala o tujih borbah, ki so prihajali v Sirijo prek Turčije ... Pred tem sem bila v začetku leta 2014 na sirsko-turški meji in takrat se je prvič začelo resno govoriti o ISIL-u kot o skupini, ki se krepi, srečala sem celo Savdijca, ki je bil na poti na bojišče. Ampak takrat skupini še nihče ni pripisoval tolikšnega pomena. Poročali smo o sporu med Bagdadijem in Zawahirijem, ki je potem Bagdadija tudi izključil. Takrat se je skupina razdelila na sirsko vejo Al Kaide in ISIL. Ampak nikoli nisem odšla na teren zaradi ubojev zahodnih talcev, niti niso poti na to območje datumsko sovpadale z uboji.

9. Se ti zdi, da je Televizija Slovenija dovolj obširno poročala oziroma še poroča o dogodkih povezanih s skrajneži Islamske države?

Mislim, da dokaj obširno. Včasih se mi celo zdi, da ustvarjamo preveč "fame" okrog skrajnežev, ki bolj kot kar koli drugega obvladajo promocijo in manipulacijo tujih medijev. Tisto, s čimer se ljudje identificirajo in jih straši, je, da so med njimi tudi ljudje, ki govorijo

perfektno angleščino, ki so odrasli v zahodni družbi. In tukaj potem seveda začnejo postavljati aktualna vprašanja – »kaj je narobe s to družbo, da jo ljudje zapuščajo, vzamejo v roke nož in nekomu odsekajo glavo? Od kje prihaja taka brutalnost, izprijenost, dekadentnost?« Se mi je zgodilo, da so me ljudje na pločniku v Ljubljani ustavljali in spraševali, če smo res v nevarnosti pred Islamsko državo in to čisto resni, "načitani" upokojenci. In to je smešno. Verjetno gre bolj za vpliv rumenih medijev, čeprav ne vem, ker jih ne spremljam. Ampak upam, da tega strahu nismo sprožili mi z našim poročanjem.

10. V enem od intervjujev si dejala, da na vojnem območju zlahka dobiš boljšo zgodbo kot velike televizijske hiše. Se ti zdi, da ima Televizija Slovenija veliko zanimanja za zgodbe z Bližnjega vzhoda?

To je novinarka Nedela – domnevam, da imaš v mislih ta intervju – popolnoma vzela iz konteksta. Kar sem dejala, je, da pri pogovorih s politiki na visokih položajih v regiji kot novinarka Televizije Slovenija nimam veliko možnosti. Pogosto niti ne vedo, kje Slovenija je in čas namenjajo predvsem ameriškim in britanskim medijem. Povsem drugače pa je na terenu. Tam velja veliko več »enakopravnosti«. Če imaš boljšo idejo, boljše kontakte zlahka dobiš tudi boljšo zgodbo. Ne gre več za to, kako odmevno je ime medija, ampak kako iznajdljiv je novinar. In v takih primerih lahko dobim tudi precej boljšo zgodbo kot denimo CNN. Tudi za to, ker te televizije delujejo na terenu z velikimi in zato pogosto tudi okornimi ekipami. Naša majhnost je v tem primeru včasih tudi naša prednost. Sicer pa mislim, da Bližnjemu vzhodu posvečamo še kar precej pozornosti in se v tem primeru lahko kosamo s precej večjimi in bogatejšimi mediji.

11. Kakšen vpliv ima po tvojem mnenju konflikt med ogroženimi prebivalci in skrajno skupino na države zahodnega sveta?

Mislim, da sem na to vprašanje nekje zgoraj že odgovorila. Tisto, s čimer se ljudje identificirajo in jih straši, je, da so med njimi tudi ljudje, ki govorijo perfektno angleščino, ki so odrasli v zahodni družbi. In tukaj potem seveda začnejo postavljati aktualna vprašanja – »kaj je narobe s to družbo, da jo ljudje zapuščajo, vzamejo v roke nož in nekomu odsekajo glavo? Od kje prihaja taka brutalnost, izprijenost, dekadentnost?«

12. Karmen, je krizi z Islamsko državo videti konec?

Zagotovo še ne. Čeprav sama ne spadam med ljudi, ki mislijo, da je Islamska država blazno močna in nepremagljiva. Ima nekaj atributov, ki jo ženejo naprej in s pomočjo katerih preživi, ampak zagotovo ne na dolgi rok. Njeno slavo gre pripisati informacijski revoluciji, spletu, socialnim medijem. Tolikšne pozornosti v nekih drugih časih zagotovo ne bi doživela. Je na nek način naslednica Al Kajde v enem čisto drugačnem okolju, v globaliziranem svetu. Fascinantno je, da lahko z nekaj slogani privabi tisoče tujih borcev, celo družin v svojo "obljubljeno deželo", ampak vse to dolguje moderni komunikaciji, ki pa takšni obliki v času razcveta Al Kajde denimo še ni obstajala.

13. Kako bosta Sirija in Irak videti čez 10 let?

Težko reči. V Siriji se bo do takrat verjetno končala državljanska vojna, nadaljeval se bo boj za moč in oblast. Visoko ceno bodo verjetno znova plačale manjšine, alaviti, kristjani. Pričakujemo lahko krepitev radikalnega islama, saj skupine, ki so bile dokaj zmerne, svojo ideologijo zaostrojujejo, da bi lahko konkurirale Islamski državi.

Irak – verjetno nekoliko več stabilnosti z okrepljeno vlogo Irana. Islamska država bo obstajala, a si bo morda do takrat nadela kako novo ime. Zagotovo pa ne pričakujem Islamske države v obliki države, ki bi nadzorovala tretjino Iraka in Sirije.

Pričakovati je pomemben zasuk regije v odnosu do politike ZDA po izvolitvi novega ameriškega predsednika, torej leta 2017. Takrat bi se lahko trend spremenil, prej pa verjetno ne preveč.

Priloga B: Intervju s posebnim poročevalcem TV Slovenija, Erikom Valenčičem

1. Erik, kakšna vojna poteka na Bližnjem vzhodu? So boji s pripadniki Islamske države drugačni od ostalih vojn?

Da, absolutno. Ta vojna je zdaj porušila vsa pravila, ki so obstajala, tudi glede neke nevtralnosti novinarjev in tako dalje. Tako da naše delo postaja težje, razmere na terenu pa veliko bolj kaotične. Gre se preprosto za to, da ta vojna traja predolgo časa in temu lahko rečemo "somalizacija" družbe. To pomeni, da imaš generacijo za generacijo, ki ne razume več, kaj pomeni beseda mir. Ti si že imel v teh družbah – Irak, Sirija in tako naprej – ko so bile to diktature, ampak neke vrste stabilne diktature. Obstajal je nek socialni red. Ampak ta problem, ki je bil inherenten in obstajal tudi v Savdski Arabiji, ki ni direktno vpletena v vojno, vsaj ne da bi jo imela na svojem teritoriju, ampak problem je ta, da mlade generacije, (večina prebivalstva je namreč mladega), velika večina mladih je absolutno brezposelnih, nimajo nobene perspektive in zdaj še niti ne razumejo koncepta besede mir. Ko se ti z njimi pogovarjaš, ne uporabljajo besede mir, ampak največkrat govorijo o tišini, zatišju ali pa nekaj podobnega. Oni nimajo jasne predstave. Vojna je postala pač stalnica življenja. Islamska država je zelo brutalna, to se velikokrat pripisuje islamskemu fanatizmu. To je res, to je deloma res, je pa to zelo površinsko gledano, ker enostavno so se stvari toliko radikalizirale, da je vojna postala čedalje bolj krvoločna, čedalje bolj brutalna. Ker ne govorimo o eni preprosti vojni, kot si jo imel na samem začetku, torej o okupaciji tujih sil in torej nek boj proti tej okupaciji, to je preraslo že leta 2006/07 v Iraku, zdaj pa popolnoma eksplodiralo v medsektaško in versko vojno.

2. Ali obstajata v tej vojni dve strani, ki se prepirata?

Ne, tu ni dveh strani. To je tudi ta somalizacija. Sirija je edinstven primer postal, kjer imaš na stotine različnih gverilskih, terorističnih, militantnih, takšnih in drugačnih oboroženih skupin, ki državo dobessedno trgajo na kose. In od te države ni ostalo več nič. Država, kot je Sirija, ne obstaja več, Irak tudi ne. To je zdaj neko območje, kjer ni meja, ni jasnih meja, so samo pač frontne linije in nihče pravzaprav več niti ne razume, kdo se s kom in proti komu bori, razen recimo Kurdi, malo je takih otipljivih stvari.

3. Torej, tradicionalen koncept vojne, ki pravi, da je vojna spopad med dvema silama, je v tem primeru popolnoma porušen.

Absolutno. Sicer, nekateri želijo to tako predstaviti. Recimo, imaš primer Islamske države, ki pravi: »Mi smo pravi muslimani, mi smo proti vsem, ki to niso,« torej proti vsem manjšinam in drugim veroizpovedim. Predstavljajo neko tako poenostavljanje, ki služi rekrutaciji, da se ti jasno definiraš, kdo si. Dejansko pa to ni neka vojna kot vojna, kot spopad dveh ali pa več sil. To je popoln kaos, v katerem se ljudje, številni ljudje, borijo samo za lasten obstoj. Lep primer je Soturo, krščanska milica na severovzhodu Sirije, ne. Skratka, to je neko klanje. Tukaj ni jasnih frontnih linij, ker ti si na teritoriju, ki ga nadziraš, obkoljen s frontami in se boš spopadal z različnimi silami, sklepal ad hoc zavezništva z določenimi silami, proti neki tretji sili in se potem obrnil proti njim. Nekaj podobnega smo mi videli v Bosni. Srbi in Hrvati so neke sodelovali, neke so celo Bosanci in Srbi sodelovali, torej proti Hrvatom. To, kar se zdaj dogaja v Siriji, je veliko bolj kaotično.

4. Se strinjaš s trditvijo, da je za vojno na Bližnjem vzhodu kriv Zahod?

(Nekaj sekund tišine) Ja, zagotovo. Ni sicer za poenostavljat, da je Zahod zdaj vsega kriv, o tem bo treba napisati še ogromno knjig. Je pa dejstvo, da se je z začetkom Druge zalivske vojne, torej okupacije Iraka, začel kaos širiti po Bližnjem vzhodu. Prva državljanska vojna v Iraku je bila leta 2006/07, potem se je nekako to umirilo, ampak je na novo eksplodiralo potem, ko je propadla revolucija v Siriji. Zahodne sile so dovoljevale, konkretno v Siriji, to, kar je najbolj pripomoglo k temu kaosu, ki smo mu priča vse od nastanka samega kalifata Islamske države. To je bila še dve leti nazaj neka obskurna skupina, ki je sicer nastajala v Iraku, mislim, da leta 2003, ampak je bila ena od mnogih, ni bila nič bolj znana kot Ansar al-Sunna, Džunta al-Islam in tako dalje. Kaj je njo lansiralo, da je tako dobro zavzela teritorij, ki ga ima in da ga drži? Dve stvari sta: ena je bila nedvomno sektaška vlada Nuriya Al Malikija v Bagdadu, ki jo je Zahod močno podpiral kljub temu, da je pravzaprav iraška vojska postala neke vrste šiitska vojska, ki je izvajala eksekucije, usmrčitve, ugrabitve sunitske populacije v provinci Al Anbar in pa vse tja gor do Mosula. Zaradi te sektaške atmosfere, zaradi tega sovraštva, so se potem sunitska plemena toliko prej obrnila k Islamski državi. Druga stvar pa je, da so na začetku, ko je revolucija v Siriji jasno propadla in se je začela državljanska vojna, prek Turčije na ozemlje Sirije prihajale raznorazne militantne skupine, tudi islamistične, logistična podpora, vojaško orožje – težko in lahko – rekruti in tako naprej in ogromno denarja. Ogromno logistične podpore. Turčija je članica Nata. Absolutno jo je za izključit, jaz

sem jo prepotoval po moje dvajsetkrat že do zdaj, prav po teh obmejnih območjih. Ni mogoče, da turška vojska ne bi vedela, kaj se dogaja. Takisto ni možno predvideti ali pa trditi, da Američani niso vedeli, kaj se dogaja. Meni so julija ali junija 2012, ko sem bil prvič v Siriji, odkar je izbruhnila vojna, pripadniki Svobodne sirske vojske povedali, da obstaja velik problem, ker ogromno orožja in rekrutov gre k skupinam, ki so slabe, ki so islamistične, ki bodo delale sranje. In te skupine so se potem pridružile Islamski državi in ta je torej tako nastala. To je zdaj ta zadrega, ker Zahod noče še tega priznati.

5. Decembra 2014 in januarja 2015 si bil mesec dni v Siriji in Iraku, iraški del Kurdistana si obiskal že nekajkrat. Kakšen je bil ob tvojem zadnjem obisku?

Iraški Kurdistan ostaja stabilen, relativno stabilen, tak kot je. To je de facto država v državi, ki je ni več, uživa avtonomijo od leta 1991. Tam sem videl pravzaprav prosperiteto, ekonomski bum, Iraški Kurdistan ima recimo s Turčijo, to mi je zanimiv podatek, blagovna menjava med tema dvema entitetama je 8 milijard dolarjev na leto, 1500 turških gradbenih podjetij in drugih, ampak v glavnem gradbenih, je v tu v Iraškem Kurdistanu, 100 tisoč turških državljanov živi tam. Skratka Iraški Kurdistan plava na nafti. Oni so bolj neoliberalci. Oni so za svobodni trg, so prozahodni in tako naprej. Ščitijo manjšine na svojem območju, ščitijo jezide, ščitijo kristjane, tudi Arabce, ki bežijo iz Bagdada, ker imajo recimo preveč denarja in se bojijo ugrabitev v svojem mestu. Vsi prihajajo gor. Skratka Iraški Kurdistan je do neke mere stabilen, ampak vseeno, lansko leto je Islamska država zavzela velik del Iraškega Kurdistana in skoraj zavzela tudi Erbil. Ko sem jaz decembra prišel tja, so ravno začeli z ofenzivo proti Islamski državi in zavzeli ogromen del oziroma svoje ozemlje nazaj osvobodili. Poleg tega so celo to zmedo, ki jo je Islamska država prinesla v Irak, izkoristili Kurdi zato, da so vojaško zavzeli večji del province Kirkuk, ki je izjemnega strateškega pomena, plava na nafti. Tam bo naslednja vojna. Če bo Islamska država enkrat premagana, bo tam zagotovo vojna med Kurdi in iraško vojsko. Zdaj ... Turški Kurdistan vidimo, kaj se je zadnje dogajalo. Ko je Kobane skoraj padel, bi Erdogan recimo lahko pomagal kurdskim vojakom, kurdskim silam v Kobaneju, a se je odločil, da tega ne bo naredil. V protestih Kurdov po vsej Turčiji, ki so zahtevali pomoč rojakom v Kobaneju, je bilo ubitih 51 ljudi. Skratka, to je tisto, kar Kurdi niso in nikoli ne bodo odpustili Erdoganu. Celó obstajajo dokazi, da Turčija do neke mere podpira Islamsko državo v boju proti Kurdom. 29. novembra so spustili avtobombo v Kobane čez svojo mejo, ki jo nadzira samo turška vojska na tem mejnem prehodu. Tudi zadnji napad, ki se je zgodil v Suruču, ki ga je izvedel pripadnik Islamske države in pobil ogromno ljudi v

enem centru, ni mogel potekati brez vednosti Turčije. Tako da, Erdogan je mogoče tu igral na sceno, da če se bodo Kurdi in Islamska država dovolj časa klali med sabo, bo na koncu toliko lažje obvladovati obe strani. Dogaja pa se pravzaprav nasprotno.

6. Kakšne so možnosti, da Kurdi islamiste zaustavijo?

Kurdi so jih že, Kurdi so jih. Kurdi dejansko in v Iraku in v Siriji ogrožajo zdaj Islamsko državo. Ampak moramo vedeti, ko govorimo o Kurdi v Siriji ali pa o Kurdi v Turčiji, moramo vedet, da tudi govorimo o PKK Turčija (prepovedani Kurdski delavski stranki) in JPG v Siriji (Ljudskih obrambnih enotah). JPG je samo podružnica PKK-ja. In Turčija percepira PKK kot teroristično organizacijo, Zahod tudi. Tako pridemo v fantastične paradokse, ko imaš ti recimo to, da Kurde v Siriji podpirajo zahodne velesile z bombardiranjem položajev Islamske države in to koordinirano z JPG-jem, ampak hkrati Zahod še vedno smatra JPG kot teroristično organizacijo. Torej oni dejansko, če greš po tej liniji, podpirajo teroriste v boju proti teroristom. Skratka, tukaj niso še počistili nekaj zadev. In ne morejo tudi reči, JPG niso teroristi, PKK niso teroristi, ker bo Turčija potem zelo nesrečna zaradi tega in že tako ali tako zelo pritiska na Zahod.

7. Kako Kurdi gledajo na "pomoč Zahoda"?

Veš kaj, meni so razlagali, da je pri tej pomoči pravzaprav vprašanje, koliko jo definiramo kot pomoč. Ker naslednja zadrega Zahoda je ta, da Zahod daje nekaj orožja Kurdom, usposablja deloma pešmergo v Iraku, daje jim logistiko in pomaga jim malo z zračnimi napadi, ampak ne preveč. Skratka, oni jim dajejo neko pomoč, ampak naj ta pomoč ne bo tolikšna, da bodo Kurdi rekli prav, zdaj bomo pa ustanovili svojo državo. Skratka, iščejo nek "balance". In če smo se karkoli naučili v zadnjem desetletju; na Bližnjem vzhodu ni nobenega "balancea" (to je ravnovesje), vedno se neki zruši in zrušilo se bo tudi to. Zdaj Kurdi pravijo tako: res je, pomagajo nam. Dejstvo je, da so oni Kobane uspeli zadržati zaradi zračne podpore Amerike. Ali je Amerika priskočila na pomoč Kurdom ali komu drugemu, je pa drugo vprašanje. Ker če bi padel Kobane, bi Islamska država nadzirala velik del meje s Turčijo. In to bi bila katastrofa za vse države spodaj. Torej Kurdi so dobro uporabljena figura na šahovnici. Oni to vedo in tudi v intervjujih – pogovarjal sem se z obrambnim ministrom in premierjem in z nekimi analitiki tudi v Erbilu – in vsi so mi povedali isto: nas so Američani že dvakrat izdali v moderni zgodovini, oziroma Zahod. Nimamo nobenih zagotovil, da nas ne bodo izdali še tretjič. In zdi se mi, da ta pomoč, ki je predstavljena, de facto sploh ni pomoč. Imaš primer

mesta Sindžar ... 17. decembra se je začela ofenziva na to mesto in na to goro, jaz sem šel zraven, boji za mesto še vedno potekajo. Američani bombardirajo položaje Islamske države v mestu, tako rekoč pomagajo Kurdom. Ampak to ni res! Glavna cestna povezava s Sirijo, in je samo ena, še kar naprej obstaja in nadzira jo Islamska država, ki vsak dan dobavlja novo orožje, nove ljudi v Sindžar, torej da se boji nadaljujejo. Logistično in logično gledano bi bilo najprej treba bombardirati to cesto, kar pa Američani ne naredijo.

8. Zakaj si na območje spopadov odpotoval prav decembra 2014?

Jaz nisem predvidel, da bo ofenziva. Jaz sem šel dol zato, da bi naredil oddajo o Kurdi, da povemo ljudem, kdo Kurdi so in kaj Kurdistan je. Golo naključje je hotelo, da je na dan, ko je pristalo moje letalo v Erbilu, šla ofenziva na Sindžar. Tako da sem prek svojih kontaktov takoj šel tja, spremenil cel koncept svoje oddaje, to ni bila to več oddaja o Kurdi kot o Kurdi, ampak o Kurdi skozi frontne linije, torej Kirkuk, Sindžar in na koncu še Kobane.

9. Bom kar direktno vprašala ... Hipoteza mojega magistrskega dela je, da je osrednja informativna oddaja Televizije Slovenija (Dnevnik) posvetila bistveno več pozornosti Islamski državi šele potem, ko so skrajneži začeli napadati zahodne ljudi. Se strinjaš?

Absolutno se strinjam. Islamska država se zelo dobro zaveda tega, čemur pravimo množična psihologija. Zavedajo se slabosti zahodnih medijev. Njihovi glavni medijski strokovnjaki prihajajo z Zahoda. Oni vedo, na kakšne "finte" mi padamo, torej zahodni "mainstream" (zahodni, tradicionalni) mediji. Oni so zagrešili tam ogromno pokolov, samo zraven gore Sindžar so žive zakopali, mislim da 3 tisoč, 4 tisoč ljudi in tako naprej. Kristjane žive križajo, pobijajo, zažigajo in tako dalje. Mi temu ne dajemo dovolj pozornosti. Islamska država ve, da bo z obglavljanjem tujcev dosegla histerijo v zahodnem svetu. Njihova ideja je v tej njihovi zlobi in pokvarjenosti fenomenalna, ker oni "štartajo" na rekrutacijo. Oni si želijo rekrutacije. Več kot bo histerije, ki jo izrazimo v naših medijih, večji bo politični pritisk – če gledamo skrajno desnico, pa tudi siceršnji – na muslimansko populacijo, ki živi v Evropi, ki živi v tako imenovanem razvitem svetu. Več kot bo "zafrustriranih" muslimanov, še bolj odrinjenih na rob, še bolj "šikaniranih", več jih bo toliko "zafrustriranih", da bodo šli v vrste Islamske države. In če mi gledamo, kdo dejansko odhaja dol, borit se v Sirijo, so v veliki večini to mladi ljudje. Niso vsi reveži iz nekih pariških "slumov", morda nekaterih prihajajo celo iz dobrih družin. Ampak njih ženejo frustracije, ne islam. Neki najstniki o islamu ne vedo nič,

vem jaz več od njih. To je to, gre za to spiralo. In vsakič, ko ugrabijo tujca, se pojavi vedno en in isti vzorec. Tukaj sem se jaz prepiral s svojimi uredniki, ko so mi rekli, kako lahko rečeš, da je Hrvat (nedavno ugrabljeni zahodni talec Tomislav Salopek) že mrtev ... Ugrabijo tujca, postavijo nemogoče zahteve in potem tujca ubijejo. Pomemben detajl tukaj seveda je, da vse te ljudi oblečejo v oranžne kombinezone in to je seveda asociacija na Guantanamo. In prek tega se oni svojim ljudem, potencialnim rekrutirancem, predstavljajo kot »mi smo dobri, mi njim delamo to, kar oni delajo nam«. Kar se tiče torej uporabe oziroma zlorabe "mainstream" medijev Islamska država to zelo dobro izkorišča. Nepredstavljivo je, da mi pravzaprav nikoli ne zaznamo podatkov, in ti podatki obstajajo, da je pravzaprav Islamska država do zdaj pobila največ muslimanov. Mi pa to na koncu predstavljamo, kot da smo mi neke ekskluzivne žrtve. To je zato, ker smo se navadili tega, da je življenje belcev vredno več.

10. Ali po tvojem mnenju na Televiziji Slovenija obstaja tako imenovana zahodna cenzura? Se ti zdi, da dogodke, ki so neposredno povezani z Zahodnim svetom uredniki poveljujejo?

Absolutno da. "Mainstream" mediji generirajo rasizem na globalni ravni, kot ga še ni bilo. Je razlika, če pet belcev umre ... enkrat je padel en balon v Egiptu in je bilo mrtvih ducat ljudi, to so bili turisti in je bila to novica tri, štiri dni na RTV-ju, to se prav spomnim. Medtem ko žrtve v tisočih in tisočih pač ostajajo zapisane kot neka nepregledna statistika, ki se omenja potem samo ob določenih momentih in tako dalje. Problem je ta, da mi pravzaprav na ljudi z drugega sveta, z Bližnjega vzhoda, iz Afrike, ne gledamo več kot na ljudi. Mi jih niti imenujemo ne za ljudi. Če pogledamo primer beguncev. Ko so tam dol in trpijo v vojnah, so kolateralna škoda, ko so na poti k nam, jih imenujemo ilegalci, ko pridejo sem, jih imenujemo kvote. In jih ne imenujemo ljudje. In to je ta vzorec, ki se vedno znova ponavlja in to je še ena od stvari, ki jih Islamska država, kot sem že pri migrantih omenil, zelo pametno uporablja. Ko so skrajneži rekli: »Mi bomo poslali z migranti neke svoje borce«. Zakaj? Ker je tam ogromno muslimanov. In hočejo nabor od tukaj. Oni imajo že ljudi tukaj (na Zahodu) v tem trenutku, ki bodo nekaj naredili. Ne rabijo oni nekoga iz Eritreje poslat. To nima nobenega smisla. Ampak, že sama ta novica je povzročila toliko panike v medijih, da smo se mi začeli še bolj obračati proti migrantom in potem imaš fašistični, profašistični tisk, ki bo tovrstne stvari lepil na naslovnice. Tudi v Odmevih voditelj izpostavi: »Evropa se spopada z valovi migrantov«. To je v osnovi rasistična ideologija, ki te ljudi oropa sleherne človečnosti. To je nekaj, kar jaz "mainstream" medijem globoko zamerim.

11. Se ti zdi, da je Televizija Slovenija dovolj obširno poročala oziroma še poroča o dogodkih povezanih s skrajneži Islamske države?

Ne, nikakor. Je pa pravzaprav to tudi nemogoče. Ti ne moreš vsega zla, ki ga oni počnejo, zajeti v vsak Dnevnik, v vsaka Poročila, torej vedno spremljati. So pa seveda vzorci, kako lahko o tem poročáš. Treba je povedati točno, kaj se dogaja na območjih, ki jih oni nadzirajo. Mi dajemo premalo poudarka, da bi dejansko ljudem pokazali, da je Islamska država zagrešila ogromno zločinov zoper človeštvo. Obstajajo primeri ... nazadnje je zdaj bil ugrabljen Hrvat in smo se veliko ukvarjali z njim. Istočasno je Islamska država zavzela eno mesto v Siriji, kjer je bilo nastanjenih ogromno kristjanov in pravzaprav niti ne vemo, kaj se je z njimi zgodilo. Bi se pa lahko potrudili, ne? Skratka ne, mi ne poročamo dobro o tem in jaz sem prepričan, da pač moramo nositi svojo odgovornost tukaj za to, da javnost pač ne pozna teh zadev dovolj dobro.

12. Erik, se ti zdi, da Televizijo Slovenija zanimajo zgodbe z Bližnjega vzhoda?

Ne, mislim da ne. Neke stvari se odvijajo na sam rob zanimanja. Mislim, da imamo urednike ali pa imamo v medijih neko prepričanje, češ da je Bližnji vzhod nekaj, kar ... mislim, urednikujejo nam ljudje, ki ne vidijo teh logičnih varnostnih povezav. Če mi dovolimo Bližnjemu vzhodu, kar je razviti zahodni svet že dovolil, da gre popolnoma v tri krasne, bo to imelo varnostne posledice za nas. In potem bo seveda spet kriv islam in nihče drug. Da bi prvenstveno razumeli te pojave, bi morali biti tam malo bolj prisotni, morali bi potovati tja dol. Ko prideš tja dol, ugotoviš, da realnost niti slučajno ne sovпада s tem, kar mi posredujemo javnosti. Ne bom rekel, da širimo namerne laži, ampak definitivno pa ignoranco in ta ignoranca izhaja tudi iz nezanimanja in nepoznavanja in nerazumevanja določenih varnostnih implikacij, ki jih dogajanje na Bližnjem vzhodu ima tudi za nas. V končni fazi, ta del sveta imenujemo Bližnji vzhod z razlogom. Ker je res blizu. Mislim, da bi morali temu namenjati veliko več pozornosti, ker če ne bomo, bo ta javni diskurz prevzela in narekovala skrajna desnica.

13. V enem od svojih nedavnih intervjujev si dejal, da niti Irak niti Sirija ne obstajata več. Kako to misliš?

Ne zadostujeta kriterijem države. Če gremo mi gledat sociološke, politološke kriterije, kaj država je, lahko ugotovimo, da Sirija in Irak nista več državi. Ne samo, da sploh nimata več nadzora nad svojimi mejami, meja med državama sploh ne obstaja več, ker jo je pač kalifat

izbrisal. Nimajo niti uradne neke vojske, ki bi bila vojska kot vojaška sila, da bi dominirala in ščitila svoje območje, nimajo niti najmanjše stabilnosti niti instrumentov, da bi lahko svojo populacijo zaščitili pred čemerkoli, ne morejo niti poskrbeti za svoje lastne begunce, zato jih je toliko pobegnilo v sosednje države. Ti državi več ne obstajata. Obstajajo cone, ki jih nadzirajo različne interesne skupine in vse se spopadajo z vsemi.

14. In kakšna je tvoja prognoza? Kako bo regija videti čez 10 let?

Če hočeš dobro razumeti dogajanje v Siriji in v Iraku, je dobro brati knjige o libanonski državljanski vojni. Ta se je začela leta 1975 in so neke vzporednice. Tako zelo kaotično sicer ni bilo, pa vendarle. To je bila medetnična in medverska vojna, v njo so bile vmešane vse glavne regionalne in vse svetovne velesile. Ta vojna je trajala 15 let oziroma 25 let, če vzamemo za ločnico leto 2000, ko so se Sirci in Izraelci umaknili ven. To v Siriji traja 4 leta. To se je šele dobro začelo, mi gledamo tukaj začetek, to bo trajalo še ogromno časa. Raziskovalec iz Oxfoda, Kurd po narodnosti in eden od bolj vplivnih analitikov teh razmer, mi je v intervjuju rekel, da on vidi to dogajanje na Bližnjem vzhodu kot njihovo tridesetletno vojno, kakršna je bila v Evropi v 16. ali 17. stoletju. Moja prognoza je, da bo to trajalo še desetletja, vsaj še deset let, težko je reči. To, kar me najbolj skrbi, je, da Islamska država nadzira velika urbana središča, kot so Faludža, Mosul, Ramadi, Raka in tako naprej. Samo v Mosulu naj bi živel milijon ljudi, čeprav jih dejansko živi tri milijone, od tega jih je 60 odstotkov okrog dvajsetega leta in manj. Islamska država je uničila in popolnoma izbrisala učni, sleherni učni sistem in ga nadomestila z indoktrinacijo v džihad. Oni ravnokar učijo milijone mladih ljudi, da enostavno ni drugega kot klanje. To in džihad in borba do smrti. Zahod se, mislim da, sploh ne zaveda, da s tem zgubljanjem časa, ko imaš ti konferenco v Ženevi in potem čez dve leti vidiš, da se imenuje že Ženeva 6, in potem bo 7 in 8, in to kar traja. Mi zgubljam bitko s časom tukaj, ne z Islamsko državo. Mi zgubljam bitko s časom. Ker, ko bodo oni vse te džihadiste vzgajali, bo to sila, ki je ne bo mogoče premagati. Osama bin Laden je zelo dobro povedal Američanom, pa je bil veliko bolj zmeren od Abu Bakr Al Bagdajija. On je 4. oktobra 2004 Bushevi administraciji sporočil: »Mi ljubimo smrt bolj, kot vi življenje«. Zdaj pa pojdi pa premagaj ta "folk".

Priloga C: Tabela trajanja novic v Dnevniku TV Slovenija v letu 2014

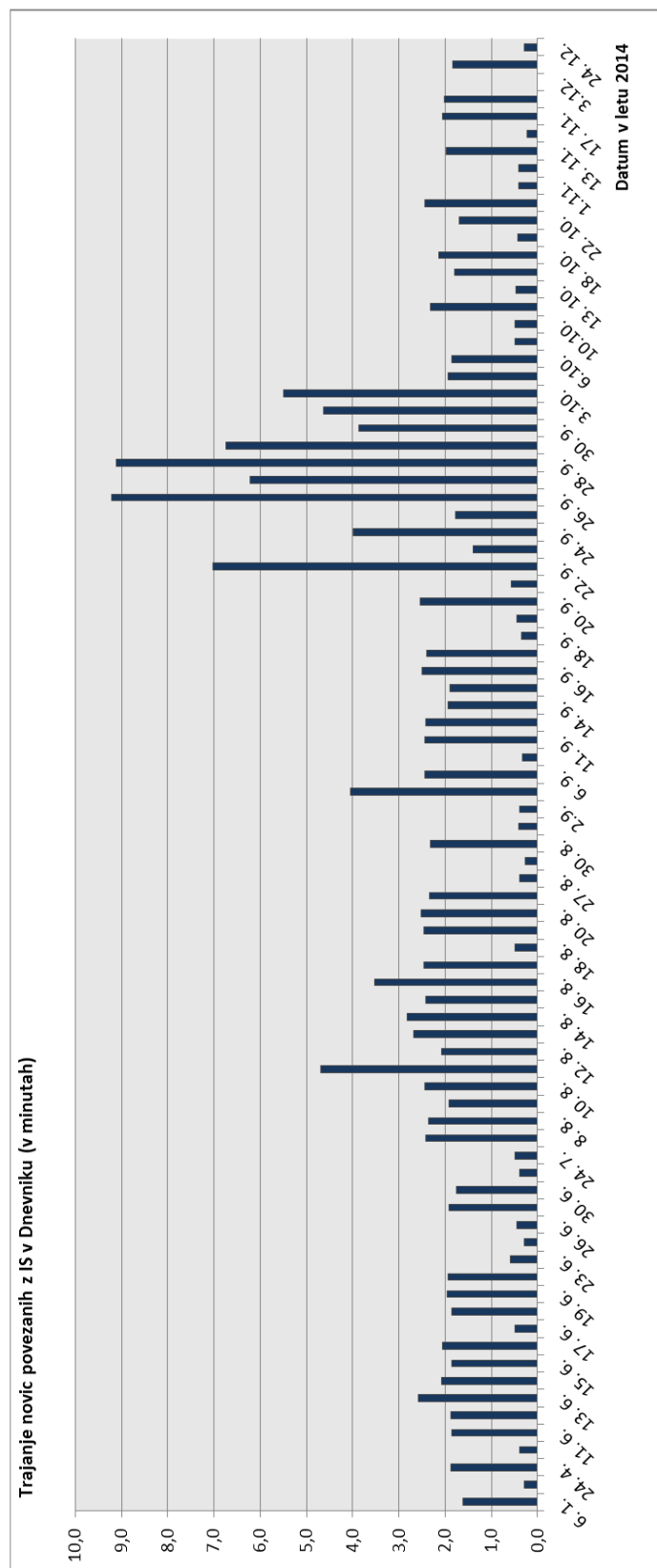
Datum (leto 2014)	Dogodek	Trajanje novice v Dnevniku	Posebnosti
6. 1.	Faludža (Irak) v rokah skrajnežev povezanih z Al Kajdo.	1.37"	
9. 3.	Hila (Irak) eksplozija, 45 mrtvih šiitov.	0.18"	
24. 4.	Britanski državljani odhajajo na bojišča v Sirijo.	1.53"	
10. 6.	Skrajneži zavzeli strateško mesto Mosul (Irak).	0.23"	
11. 6.	Skrajna skupina ISIL zavzela Mosul.	1.52"	
12. 6.	Irak v vojni z ISIL-om, skrajneži zavzemajo mesta.	1.53"	
13. 6.	ISIL nadaljuje pohod, Irak prosi za pomoč Zahod.	2.35"	
14. 6.	ISIL napada mesta, ZDA zavrnilo pomoč Iraku.	2.05"	
15. 6.	Iraška vojska s pomočjo Kurdev zaustavila napredovanje ISIL-a.	1.52"	
16. 6.	ISIL zavzema mesta, ZDA bodo pomagale, da Bagdada ne bi zavzeli skrajneži.	2.03"	
17. 6.	ISIL se prebija proti Bagdadu, na policijski postaji ubili 40 zapornikov.	0.29"	
18. 6.	ISIL zavzel največjo rafinerijo v Iraku.	1.52"	
19. 6.	Spopadi med varnostnimi silami in ISIL-om se nadaljujejo, ZDA še vedno zavračajo pomoč.	1.58"	
22. 6.	Pripadniki ISIL-a zavzeli dva mejna prehoda.	1.56"	
23. 6.	ISIL nadzoruje mejo s Sirijo in Jordanijo, v napadu na konvoj zapornikov ubili 70 ljudi, ZDA obljubile pomoč.	0.35"	
24. 6.	ISIL ubil že več kot tisoč ljudi, zavzeli so še eno rafinerijo.	0.17"	
26. 6.	ISIL napreduje v notranjost Iraka.	0.27"	
29. 6.	Irak z veliko ofenzivo nad ISIL.	1.55"	
30. 6.	Ustanovitev kalifata, ISIL se preimenuje v IS.	1.46"	Novica uvrščena v drugo polovico TVD-ja.
1. 7.	Pod nadzorom IS številni iraški kraji.	0.24"	
24. 7.	IS naroči pohabljanje spolovil ženskam v okolici.	0.30"	
7. 8.	Pred IS na goro zbežalo 50 tisoč pripadnikov jezidov.	2.25"	
8. 8.	ZDA so začele obstreljevati IS v Iraku, jezidom na gori dostavljajo humanitarno pomoč.	2.22"	
9. 8.	ZDA obstreljujejo IS, ti so zavzeli velik del severnega Iraka.	1.55"	
10. 8.	ZDA napadajo, jezidi ujeti brez hrane v pogorju Sindžar, Unicef svari, da je zaradi pomanjkanja v pogorju umrlo že več kot 50 otrok.	2.27"	
11. 8.	Jezidska manjšina še vedno ujeta na gori, IS napreduje.	4.42"	K. Švegl v živo s severa Iraka.

12. 8.	Jezidi še vedno ujeti, na severu Iraka se Kurdi pripravljajo na boje.	2.05"	K. Švegl s Kurdi na severu Iraka.
13. 8.	EU se odloči, da bo oboroževala Kurde, na severu države razmere. Kaotične.	2.41"	K. Švegl v Erbilu s manjšino kristjanov.
14. 8.	ZN razglasijo najvišjo stopnjo ogroženosti prebivalstva, še vsaj tisoč jezidov je ujetih na gori, severne kraje ponovno zavzeli Kurdi.	2.49"	K. Švegl v Mahmurju.
15. 8.	Nadaljevanje spopadov med Kurdi in IS na severu Iraka.	2.25"	K. Švegl v Kuvarju.
16. 8.	IS pobila 80 jezidov in ugrabila ogromno žensk in otrok.	3.32"	K. Švegl v živo iz Erbila.
17. 8.	Kurdi delno osvobodili Mosul, številni prebivalci okoliških krajev zaradi bojev zapuščajo svoje domove.	2.28"	K. Švegl v Erbilu.
18. 8.	Kurdi s pomočjo ZDA nadaljujejo osvobajanje.	0.29"	
19. 8.	Obama je Kurdom obljubil nadaljnjo pomoč, število beguncev se vsak dan veča.	2.28"	K. Švegl v Kirkuku.
20. 8.	Skrajnež IS obglavil ameriškega novinarja Jamesa Foleya , ZN začnejo dostavljati humanitarno pomoč civilistom.	2.31"	
21. 8.	Videoposnetek usmrtnitve Foleya.	2.20"	
27. 8.	ZN obtoži IS, da so izvedli množične poboje v Siriji.	0.23"	
28. 8.	IS ugrabi 43 pripadnikov modrih čelad na Golanskem višavju v Siriji.	0.16"	
30. 8.	Kurdi s pomočjo z vsega sveta začnejo z osvobajanjem Kurdistana.	2.19"	K.Švegl v Kirkuku.
31. 8.	Iraške sile islamistom vzele mesto Amerli.	0.25"	
2. 9.	AI opozori, da IS izvaja etnično čiščenje na severu Iraka.	0.23"	
3. 9.	Usmrtitev drugega ameriškega novinarja Stevena Sotloff a, aretacije skrajnežev v Bosni in Hercegovini.	4.03"	
6. 9.	Obama začne z oblikovanjem Koalicije voljnih za uničevanje položajev IS.	2.27"	
7. 9.	ZDA nadaljuje napade, Kurdi prevzamejo oblast nad pomembno goro Sindžar in ubijejo 30 skrajnežev.	0.20"	
11. 9.	Obama napove vojno IS.	2.26"	
12. 9.	Novo poročilo pokaže, da IS nadzira trikrat več ozemlja, kot je bilo domnevano, Avstralija povečuje stopnjo ogroženosti.	2.25"	
14. 9.	IS obglavi tretjega talca, britanskega humanitarnega delavca Davida Hainesa , Avstralija se pridruži zračnim napadom.	1.56"	
15. 9.	Zunanji ministri Zahoda se odločijo, da se bodo odločno spopadli z IS.	1.54"	
16. 9.	ZDA nadaljujejo napade.	2.30"	
17. 9.	Aretacije skrajnežev na Kosovu.	24"	
18. 9.	Aretacije skrajnežev v Avstraliji.	0.21"	

19. 9.	Skrivališča IS začne napadati tudi Francija.	0.27	
20. 9.	V boju proti IS tudi Slovenija, pripadniki IS so izpustili 49 turških državljanov.	2.32"	TVD se začne z novico o IS.
21. 9.	Skrajneži zadržujejo Alana Henninga, britanskega človekoljubnega delavca in grozijo z usmrčitvijo, v Turčijo beži na sto tisoč ljudi.	0.34"	
22. 9.	IS nadaljuje s pohodom, begunci bežijo proti Turčiji, nekateri so pribežali tudi v SLO, Slovenija se je pridružila Koaliciji voljnih, med tarčami skrajnežev je tudi EK.	7.02"	TVD se začne z novico o IS.
23. 9.	Vojna proti IS se je razširila na območje Sirije, ZDA napadajo njihove položaje tudi v Siriji.	10.24"	TVD se začne z novico o IS.
24. 9.	ZDA in ostale države obstreljujejo Kobane, Kurdi bežijo pred IS.	3.59"	
25. 9.	V Siriji naj bi se bojevali Slovenci, VS sprejme resolucijo proti IS, katastrofalne razmere v bližini mej, teroriste financirajo celo zasebni darovalci.	10.47"	TVD se začne z novico o IS.
26. 9.	Skupščina ZN opozarja na IS, Slovenija nadaljuje preiskavo slovenskih državljanov, ki naj bi se borili v Siriji, VB in Danska se odločita sodelovati pri obstreljevanju skrajnežev, v Franciji žalujejo zaradi usmrčitve francoskega popotnika v Alžiriji Herveja Gourdela .	9.13"	
27. 9.	Boju z IS se je pridruži VB, razmere v Iraku so katastrofalne, vedno več osumljenih sodelovanja s skrajneži tudi v Bosni in Hercegovini.	6.13"	TVD se začne z novico o IS, K. Švegl na turško-sirski meji.
28. 9.	Zračni napadi na Irak in Sirijo so siloviti, v Kobane so Kurdi na pomoč priklicali še 800 borcev, civilisti bežijo proti Turčiji, čeprav je ta zaprla skoraj vse meje, veliko beguncev beži v Evropo, tudi v Slovenijo.	9.07"	TVD se začne z novico o IS, K. Švegl na turško-sirski meji, E. Žitnik o odzivu ZDA.
29. 9.	Slovenec Rok Žavbi pravi, da se v Siriji ni boril, v Belgiji sodijo domnevnim teroristom, odhodov skrajnežev se boji tudi Nemčija, na meji se krepijo spopadi.	6.45"	K. Švegl na turško-sirski meji.
30. 9.	V Siriji ubit Slovenec, VB izvede prve napade v Iraku, ZDA se približujejo mestu Kobane, človekoljubne organizacije opozarjajo na humanitarno krizo.	3.52"	TVD se začne z novico o IS, K. Švegl na turško-sirski meji.
2. 10.	Sprememba zakonodaje v Sloveniji, tudi turški vojaki bodo sodelovali v bojih, Kurdi bežijo iz Kobaneja.	4.38"	TVD se začne z novico o IS.
3.10.	Pri obstreljevanju bo sodelovala tudi Kanada, vedno bolj napeto na turško-sirski meji.	5.30"	K. Švegl v živo s turško-sirske meje.
4.10.	IS obglavi britanskega človekoljubnega delavca Alana Henninga .	1.56"	
6.10.	IS skoraj zavzamejo strateško pomembno mesto Kobane.	1.51"	

8. 10.	Turki na ulicah zahtevajo pomoč za Kurde, spopadi za Kobane se nadaljujejo.	0.29"
10. 10	Zaradi spopadov na turško-sirski meji je v okoliških krajih ujetih okoli 700 ljudi.	0.29"
11. 10.	Kurdi s pomočjo zaveznikov ubranijo Kobane, več kot 500 ljudi je v spopadih ubitih, po svetu protesti v podporo Kurdom.	2.19"
13. 10.	Zaradi spopadov za Kobane je v mestu ujetih 12 tisoč prebivalcev.	0.28"
14. 10.	Turki pomagajo pri osvobajanju Kobaneja, napadi se stopnjujejo tudi v Iraku.	1.48"
18. 10.	IS se umika iz Kobaneja.	2.09"
20. 10.	ZDA Kurdom dostavijo orožje in zdravila, Turčija delno odpre mejo.	0.26"
22. 10.	Nadaljevanje spopadov, Erdogan trdi, da je orožje iz ZDA pristalo v rokah skrajnežev.	1.42"
29. 10.	V Kobane pridejo še borci iz Iraka, v Avstriji pridržijo domnevne skrajneže.	2.26"
1.11.	Kurdi se podajo v boj za zavzetje mesta Sindžar.	0.25"
5.11.	VB v Irak pošlje osebje za urjenje Iračanov.	0.25"
13. 11.	Francija prvič obsodi skrajneža, v BiH aretirajo domnevne islamske skrajneže.	1.59"
16. 11.	IS objavi posnetek umora ameriškega humanitarnega delavca.	0.14"
17. 11.	IS je obglavila Petra Kassiga .	2.03"
30. 11.	IS je zaradi zračnih napadov Koalicije voljnih malo oslabljen, še vedno potekajo boji za Kobane.	2.01"
3.12.	Iran z zračnimi napadi pomaga obstreljevati IS v Iraku, NATO se znova zavzame za oster boj proti skrajnežem.	1.55"
19. 12.	Kurdi preženejo IS iz mesta Sindžar in osvobodijo jezide.	1.50"
24. 12.	IS blizu Rake v Siriji sestrelijo jordansko vojaško letalo in zajamejo pilota.	0.18"

Priloga Č: Podrobnejši graf trajanja novic povezanih z IS v Dnevniku

Vir: Televizija Slovenija (2014).